

**BỘ NÔNG NGHIỆP VÀ PHÁT TRIỂN NÔNG THÔN
TRƯỜNG CAO ĐẲNG LƯƠNG THỰC – THỰC PHẨM**

GIÁO TRÌNH

MÔ ĐUN: HƯỚNG DẪN SUỐT TUYỂN

**NGÀNH/NGHỀ: HƯỚNG DẪN DU LỊCH
TRÌNH ĐỘ: CAO ĐẲNG, TRUNG CẤP**

(Ban hành kèm theo Quyết định số: 657/QĐ-CĐLTTP-ĐT ngày 23 tháng 07 năm 2019 của Hiệu trưởng Trường Cao đẳng Lương thực Thực phẩm)

Đà Nẵng, năm 2019

LỜI GIỚI THIỆU

Hướng dẫn suốt tuyến là hoạt động của các tổ chức kinh doanh du lịch thông qua hướng dẫn viên tổ chức đón tiếp, hướng dẫn, phục vụ và giúp đỡ khách du lịch thực hiện các dịch vụ, giải quyết toàn bộ những vấn đề phát sinh trong quá trình đi du lịch, nhằm thực hiện những mong muốn và nguyện vọng của khách du lịch trên cơ sở những thoả thuận trong chương trình du lịch đã được ký kết”.

Vai trò cơ bản trong quá trình hướng dẫn suốt tuyến là hoạt động cung cấp thông tin. Hướng dẫn viên cung cấp thông tin cho khách thông qua quá trình tiếp xúc với khách, thông qua bài thuyết minh, lời giới thiệu giúp khách thu nhận được các thông tin từ mọi lĩnh vực như chính trị, kinh tế, xã hội, phong tục tập quán, thủ tục hành chính, thông tin về các dịch vụ tới những hiểu biết về giá trị văn hoá vật chất, tinh thần, cảnh đẹp thiên nhiên của các đối tượng tham quan. Trách nhiệm của người hướng dẫn du lịch là sau khi kết thúc chuyến du lịch, du khách đi và sống, thường thức tìm hiểu một đất nước có nền văn hoá lâu đời, đồng thời cũng nắm bắt được tình hình văn hoá, chính trị, kinh tế, giáo dục... qua những lời thuyết minh của một người hướng dẫn có trình độ, có kiến thức và khả năng nghề nghiệp hoàn hảo.

Chính hướng dẫn viên là người thay mặt cho doanh nghiệp du lịch thực hiện những hợp đồng đã ký với khách mang lại lợi tức. Đồng thời thông qua hoạt động nghiệp vụ của mình, hướng dẫn viên có điều kiện nắm bắt thị hiếu, những khen chê từ phía khách, tạo được nhiều mối quan hệ với các nguồn khách khác nhau để từ đó lôi cuốn khách mua các chương trình của doanh nghiệp, hay luôn có nhu cầu mua dịch vụ hướng dẫn của doanh nghiệp giúp cho việc tăng thêm uy tín của doanh nghiệp, mở rộng được thị trường khách và môi giới, kích thích nhu cầu tiêu dùng của du khách, bán thêm sản phẩm của các loại dịch vụ du lịch khác của doanh nghiệp. Cũng từ hướng dẫn viên du lịch, các cơ sở kinh doanh du lịch sẽ nắm bắt thị hiếu, tâm lý, sở thích tiêu dùng, v.v... của khách để có những điều chỉnh đáp ứng tốt hơn khách hàng và do đó các dịch vụ sẽ phát triển hơn, doanh thu sẽ cao hơn.

Để hành nghề, Hướng dẫn viên phải hiểu biết về các tuyến điểm, định hướng được lộ trình và có kiến thức về các điểm tham quan trên lộ trình đó. Đồng thời, Hướng dẫn viên phải có khả năng tổ chức và thực hiện các nhiệm vụ của nghề hướng dẫn du lịch.

Nhằm mục đích cung cấp cho sinh viên nghề Hướng dẫn du lịch những kiến thức cơ bản về hướng dẫn suốt tuyến và các kỹ năng hành nghề. Đồng thời, với mong

muốn xây dựng tài liệu chính thống phục vụ cho việc giảng dạy và học tập, nghiên cứu của sinh viên, tác giả đã biên soạn cuốn giáo trình “**Hướng dẫn suốt tuyến**”.

Cuốn giáo trình là sản phẩm lao động khoa học, nghiêm túc của tập thể nhóm tác giả. Trong quá trình biên soạn, các tác giả đã nghiên cứu, tổng hợp từ nhiều nguồn tài liệu khác nhau. Có sự tinh lọc, lựa chọn cho phù hợp với chương trình đào tạo của trường. Giáo trình được sử dụng làm tài liệu chính thức của trường Cao đẳng Lương thực Thực phẩm trong việc giảng dạy mô đun Hướng dẫn suốt tuyến, trình độ Cao đẳng và Trung cấp.

Giáo trình Hướng dẫn suốt tuyến gồm 6 bài:

- Bài 1. Thuyết minh tuyến Đà Nẵng – Huế - Quảng Trị - Quảng Bình
- Bài 2. Thuyết minh tuyến Đà Nẵng – Mỹ Sơn – Hội An
- Bài 3. Thuyết minh tuyến Hà Nội – Ninh Bình
- Bài 4. Thuyết minh tuyến Hà Nội – Quảng Ninh
- Bài 5: Tổ chức hoạt náo
- Bài 6: Xử lý một số tình huống thường gặp trong quá trình hướng dẫn

Do khuôn khổ cuốn sách và kiến thức của người viết có hạn mà thực tiễn hoạt động Hướng dẫn suốt tuyến lại rất phong phú, đa dạng nên không tránh khỏi thiếu sót, hạn chế. Tác giả rất mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp để có điều kiện nâng cao hơn nội dung cuốn giáo trình này.

Tôi xin chân thành cảm ơn tác giả của những công trình đã viết về môn học này hoặc có liên quan đến môn học này giúp chúng tôi có những kiến thức nền tảng khi biên soạn. Tác giả cũng chân thành cảm ơn khoa Kinh tế và các đồng nghiệp đã giúp đỡ, động viên khi chúng tôi biên soạn giáo trình này.

Thành viên biên soạn:
Huỳnh Thị Kim Ngân

TUYÊN BỐ BẢN QUYỀN

Tài liệu này thuộc loại sách giáo trình nên các nguồn thông tin có thể được phép dùng nguyên bản hoặc trích dùng cho các mục đích về đào tạo và tham khảo. Mục đích khác mang tính lệch lạc hoặc sử dụng với mục đích kinh doanh thiếu lành mạnh sẽ bị nghiêm cấm.

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU.....	1
BÀI 1. THUYẾT MINH TUYẾN ĐÀ NẴNG – HUẾ - QUẢNG TRỊ - QUẢNG BÌNH	5
1. Dẫn hướng thuyết minh theo hành trình Đà Nẵng – Huế	5
2. Dẫn hướng thuyết minh theo hành trình Huế - Quảng Trị	6
3. Dẫn hướng thuyết minh theo hành trình Quảng Trị - Quảng Bình	6
BÀI 2. THUYẾT MINH TUYẾN ĐÀ NẴNG – HỘI AN – MỸ SƠN.....	8
1. Dẫn hướng thuyết minh theo hành trình Đà Nẵng – Hội An.....	8
2. Dẫn hướng thuyết minh theo hành trình Hội An – Mỹ Sơn	10
BÀI 3. THUYẾT MINH TUYẾN HÀ NỘI – NINH BÌNH.....	13
1. Xây dựng lộ trình	14
2. Nội dung kiến thức thuyết minh	15
BÀI 4. THUYẾT MINH TUYẾN HÀ NỘI – QUẢNG NINH.....	27
1. Xây dựng lộ trình	27
2. Nội dung kiến thức thuyết minh	27
BÀI 5. TỔ CHỨC HOẠT NÁO.....	37
1. Tổ chức hoạt náo trên xe.....	37
2. Hoạt náo ngoài trời.....	49
3. Hoạt náo trong nhà.....	52
BÀI 6. XỬ LÝ MỘT SỐ TÌNH HUỐNG THƯỜNG GẶP TRONG QUÁ TRÌNH HƯỚNG DẪN	61
1. Nguyên tắc xử lý tình huống.....	61
2. Một số tình huống và cách xử lý.....	63
3. Xử lý tình huống phát sinh khi khách lưu trú và ăn uống tại khách sạn, nhà hàng	68

BÀI 1. THUYẾT MINH TUYẾN ĐÀ NẴNG – HUẾ - QUẢNG TRỊ - QUẢNG BÌNH

Giới thiệu:

Nội dung bài học cung cấp các kiến thức lộ trình Đà Nẵng – Huế - Quảng Trị - Quảng Bình: lộ trình, các điểm tham quan, các kiến thức đặc trưng (văn hóa, lịch sử, kiến trúc,..) **Mục tiêu:**

- Trình bày được lộ trình và những nội dung cần thuyết minh tuyến Đà Nẵng – Huế - Quảng Trị - Quảng Bình;
- Thuyết minh thành thạo các điểm trên tuyến Đà Nẵng – Huế - Quảng Trị - Quảng Bình.

A. NỘI DUNG:

1. DẪN HƯỚNG THUYẾT MINH THEO HÀNH TRÌNH ĐÀ NẴNG – HUẾ

1.1 Xây dựng lộ trình

- (1) Đà Nẵng
- (2) hầm Hải Vân
- (3) Lăng Cô
- (4) đèo Lập An– hầm Phú Gia
- (5) Phá Tam Giang
- (6) hầm Phước Tượng
- (7) qua Phước Tượng là núi Bạch Mã
- (8) qua đèo Cầu Hai một đoạn, cũng về phía bên trái phải là sân bay Phú Bài
- (9) Kinh thành Huế hầm Phước Tượng – qua Phước Tượng là núi Bạch Mã- Kinh thành Huế

1.2 Nội dung kiến thức thuyết minh

Các điểm tham quan và thuyết minh tại Huế

1. Giới thiệu về thành phố Huế
2. Lăng: Minh Mạng
3. Lăng Tự Đức
4. Lăng Khải Định
5. Chùa Thiên Mụ
6. Chùa Từ Hiếu
7. Văn Miếu Huế
8. Quốc Học Huế
9. Đền Nam Giao Triều Nguyễn

10. Làng Kim Long
11. Núi Ngự Bình
12. Cầu Trường Tiền
13. Cầu Bạch Hổ
14. Cầu Phú Xuân
15. Sông Hương, núi Ngự
16. Kinh thành Huế
17. Chợ Đông Ba
18. Huyện Phong Điền

2. DẪN HƯỚNG THUYẾT MINH THEO HÀNH TRÌNH HUẾ – QUẢNG TRỊ

2.1 Xây dựng lộ trình

- (1) Thăm quan các di tích Huế
  - (2) Theo Quốc lộ 1A đến huyện Phong Điền
  - (3) Qua khỏi phá Tam Giang chúng ta sẽ đến với tỉnh Quảng Trị
  - (4) Giới thiệu về Quảng Trị
  - (5) Qua cầu treo Đakrông là đến đường mòn Hồ Chí Minh
  - (6) Thành cổ Quảng Trị là một nơi gắn liền với chiến dịch mùa hè 1972
  - (7) Một số địa danh khác như nghĩa trang liệt sĩ Trường Sơn, địa đạo Vịnh Mốc, chiến trường Khe Sanh, căn cứ Cồn Tiên – Dốc Miếu, hàng rào điện tử McNamara
  - (8) Quảng Trị còn có bãi tắm Cửa Tùng được các sĩ quan Hải quân Pháp mệnh danh là “hoàng hậu của các bãi tắm” Đông Dương
- Huyện Triệu Phong
- Tiếp theo chúng ta sẽ đi qua Hải Lăng, nơi có con đường mang tên Đại Lộ Kinh Thánh Đường La Vang

2.2 Nội dung kiến thức thuyết minh

Vào tới thị xã Quảng Trị, phía bên phải là trường Bò Đề và Thành Cổ Quảng Trị

Những cái tên: Thành cổ, địa đạo Vịnh Mốc, nhà tù Lao Bảo, hàng rào điện tử McNamara, căn cứ Cồn Tiên, Dốc Miếu... trở thành điểm đến của khách du lịch trong nước và quốc tế

Tiếp tục chúng ta sẽ đi qua cầu Thạch Hãn rồi qua Ái Tử. Nơi đây Nguyễn Hoàng chạy lánh nạn và bắt đầu xây bành trướng nhà Nguyễn ở xứ đàng trong.

Khi vào tới thị xã Đông Hà, nhìn bên trái là đường 9 đi Cửa Khẩu Lao Bảo

Đi trên quốc lộ 1A, chúng ta sẽ đi qua chợ Đông Hà rồi đi qua cầu Đông Hà bắc qua sông Cam Lộ, nhìn bên phải là con đường đi Cửa Việt. Tiếp tục chạy thêm một đoạn nữa, phía bên trái có con đường đi vào nghĩa Trang Liệt Sĩ Trường Sơn.

3. DẪN HƯỚNG THUYẾT MINH THEO HÀNH TRÌNH QUẢNG TRỊ – QUẢNG BÌNH

3.1 Xây dựng lộ trình

Đi qua Đốc Miếu đến Căn cứ quân sự Đốc Miếu

Đi tới vĩ tuyến 17 nơi có con sông Bến Hải và cây Cầu Hiền Lương

Cầu Hiền Lương bắc qua sông Bến Hải, tại Hiền Lương, huyện Vĩnh Linh, tỉnh Quảng Trị. Cầu nằm tại km735 Quốc lộ 1, nơi vĩ tuyến 17 đi qua.

Qua sông Bến Hải là tới huyện Gio Linh

Từ sông Bến Hải đi thêm một đoạn nữa, nhìn bên trái có con đường đi ra Cửa Tùng.

Từ cửa Tùng chúng ta có thể thuê tàu để ra đảo Cồn Cỏ

Tiếp tục đi theo quốc lộ 1A, cũng về bên phải cũng có 1 con đường đi vào địa đạo Vĩnh Mốc.

Đi hết huyện Gio Linh chúng ta sẽ đến với tỉnh Quảng Bình

2.2 Nội dung kiến thức thuyết minh

(1) Quảng Bình

(2) qua huyện Lệ thủy bên phải Quốc lộ là Ao Sen

(3) cầu Quán Hàu bắc qua sông Nhật Lệ

(4) Thành phố Đồng Hới

(5) Tượng đài mẹ Suốt

(6) Phong Nha Kẻ Bàng

(7) Động Thiên Đường

(8) Đèo ngang

B. CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP THỰC HÀNH

Câu 1. Trình bày khái quát lộ trình Đà Nẵng – Huế - Quảng Trị - Quảng Bình?

Câu 2. Hãy liệt kê các điểm tham quan của lộ trình trên?

Câu 3. Trình bày các đặc trưng của các điểm tham quan của lộ trình trên?

C. GHI NHỚ

- Viết hoặc vẽ được lộ trình Đà Nẵng – Huế - Quảng Trị - Quảng Bình

- Thuyết minh được các đặc trưng của các điểm tham quan trên lộ trình Đà Nẵng – Huế - Quảng Trị - Quảng Bình

BÀI 2: THUYẾT MINH TUYẾN ĐÀ NẴNG – MỸ SƠN – HỘI AN

Giới thiệu:

Nội dung bài học cung cấp các kiến thức lộ trình Đà Nẵng – Mỹ Sơn – Hội An: lộ trình, các điểm tham quan, các kiến thức đặc trưng (văn hóa, lịch sử, kiến trúc,..)

Mục tiêu:

- Trình bày được lộ trình và những nội dung cần thuyết minh tuyến Đà Nẵng – Mỹ Sơn – Hội An;
- Thuyết minh thành thạo các điểm trên tuyến Đà Nẵng – Mỹ Sơn – Hội An.

A. NỘI DUNG:

1. DẪN HƯỚNG THUYẾT MINH THEO HÀNH TRÌNH ĐÀ NẴNG – MỸ SƠN

1.1 Xây dựng lộ trình

08h00: Xe và HDV của CFI sẽ đến đón quý khách tại các điểm hẹn trên địa bàn thành phố Đà Nẵng. Bắt đầu xuất phát đến với miền di sản Thánh địa Mỹ Sơn – Quảng Nam. Trên đường đi quý khách sẽ chiêm ngưỡng cảnh sắc hai bên đường và có dịp tham quan, tìm hiểu Nhà thờ Trà Kiệu – một công trình được xây dựng vào năm 1971 với nét nét trúc nhà thờ phương Tây kết hợp nét hoa văn dân tộc.

09h30: Xe đến khu di tích, quý khách sẽ lạc vào không gian đầy tĩnh mịch và trang nghiêm. HDV sẽ đưa quý khách đi tham quan quần thể Thánh địa Mỹ Sơn lâu đời của Vương Quốc Chăm Pa cổ xưa. Những công trình với kiến trúc độc đáo, thần bí và vẫn còn giữ nguyên giá trị qua hàng thế kỷ. Trong buổi tham quan, hướng dẫn viên sẽ kể cho quý khách nghe về nguồn gốc và những câu chuyện thần bí về vương quốc Chăm Pa xưa. Thông qua đó, quý khách có thể hiểu hơn về văn hóa, lịch sử của triều đại này. Chiêm ngưỡng các công trình thời Chăm Pa tuyệt đẹp cùng tour Thánh địa Mỹ Sơn

10h30: Tiếp tục, đoàn sẽ được thưởng thức chương trình văn nghệ đặc sắc của người Chăm. Những điệu múa siva, vũ điệu Apsara độc đáo do các vũ công chuyên nghiệp trình diễn. Hay màn biểu diễn nhạc cụ truyền thống của các nghệ nhân. Chắc chắn nếu là người yêu nghệ thuật, quý khách sẽ bị đắm chìm trong bầu không khí đó. Xem các chương trình biểu diễn đặc sắc.

12h00: Sau buổi tham quan, hướng dẫn viên công ty CFI sẽ đưa quý khách đến ăn trưa tại nhà hàng nổi tiếng Quảng Nam với món đặc sản là bê thui Cầu Mống hoặc mỳ Quảng, bánh tráng cuốn thịt heo... Nghỉ ngơi tại nhà hàng.

13h30: Sau khi ăn trưa và nghỉ ngơi, xe sẽ đưa quý khách trở về Đà Nẵng, kết thúc lộ trình du lịch Thánh địa Mỹ Sơn.

1.2 Nội dung kiến thức thuyết minh

Thánh địa Mỹ Sơn thuộc xã Duy Phú, huyện Duy Xuyên, tỉnh Quảng Nam, cách thành phố Đà Nẵng khoảng 69 km và cách thành cổ Trà Kiệu khoảng 20 km, là tổ hợp bao gồm nhiều đền đài Chăm Pa, trong một thung lũng đường kính khoảng 2 km, bao quanh bởi đồi núi. Đây từng là nơi tổ chức cúng tế của vương triều Chăm pa cũng như là lăng mộ của các vị vua Chăm pa hay hoàng thân, quốc thích. Thánh địa Mỹ Sơn được coi là một trong những trung tâm đền đài chính của Ấn Độ giáo ở khu vực Đông Nam Á và là di sản duy nhất của thể loại này tại Việt Nam.

Thông thường người ta hay so sánh Thánh địa này với các tổ hợp đền đài chính khác ở Đông Nam Á như Borobudur (Java, Indonesia), Pagan (Myanma), Angkor Wat (Campuchia) và Ayutthaya (Thái Lan). Từ năm 1999, Thánh địa Mỹ Sơn đã được UNESCO chọn là một trong các di sản thế giới tân thời và hiện đại tại phiên họp thứ 23 của Ủy ban di sản thế giới theo tiêu chuẩn C (II) như là một ví dụ điển hình về trao đổi văn hoá và theo tiêu chuẩn C (III) như là bằng chứng duy nhất của nền văn minh châu Á đã biến mất. Hiện nay, nơi đây đã được thủ tướng chính phủ Việt Nam đưa vào danh sách xếp hạng 23 di tích quốc gia đặc biệt quan trọng.

Mỹ Sơn có lẽ được bắt đầu xây dựng vào thế kỷ IV. Trong nhiều thế kỷ, Thánh địa này được bổ sung thêm các ngọn tháp lớn nhỏ và đã trở thành khu di tích chính của văn hóa Chăm pa tại Việt Nam. Ngoài chức năng hành lễ, giúp các vương triều tiếp cận với các Thánh thần, Mỹ Sơn còn là trung tâm văn hóa và tín ngưỡng của các triều đại Chăm pa và là nơi chôn cất các vị vua, thầy tu nhiều quyền lực. Những di vật đầu tiên được tìm thấy ghi dấu thời đại vua Bhadravarman I (Phạm Hồ Đạt) (trị vì từ năm 381 đến 413), vị vua đã xây dựng một Thánh đường để thờ cúng linga và Shiva. Mỹ Sơn chịu ảnh hưởng rất lớn của Ấn Độ cả về kiến trúc – thể hiện ở các đền tháp đang chìm đắm trong huy hoàng quá khứ, và về văn hóa – thể hiện ở các dòng bia ký bằng chữ Phạn cổ trên các tấm bia.

Dựa trên các tấm bia văn tự khác, người ta biết nơi đây đã từng có một đền thờ đầu tiên được làm bằng gỗ vào thế kỷ IV. Hơn 2 thế kỷ sau đó, ngôi đền bị thiêu hủy trong một trận hỏa hoạn lớn. Vào đầu thế kỷ VII, vua Sambhuvarman (Phạm Phạn Chi) (trị vì từ năm 577 đến năm 629) đã dùng gạch để xây dựng lại ngôi đền còn tồn tại đến ngày nay (có lẽ sau khi dời đô từ Khu Lật về Trà Kiệu). Các triều vua sau đó tiếp tục tu sửa lại các đền tháp cũ và xây dựng các đền tháp mới để thờ các vị thần.

Gạch là vật liệu tốt để lưu giữ ký ức của một dân tộc kỳ bí và kỹ thuật xây dựng tháp của người Chăm cho tới nay vẫn còn là một điều bí ẩn. Người ta vẫn chưa tìm ra lời giải đáp thích hợp về chất liệu gắn kết, phương thức nung gạch và xây dựng.

Đối diện với cụm tháp A, là cụm tháp B (Kalan Mỹ Sơn B1) là cụm tháp trung tâm của Thánh địa Mỹ Sơn. Mặc dù chịu ảnh hưởng lớn từ Ấn Độ giáo, song biểu tượng của Phật giáo cũng tìm thấy ở Mỹ Sơn, vì đạo Phật Đại Thừa (Mahayana) đã trở thành tín ngưỡng chính của người Chăm vào thế kỷ 10. Một số đền đài đã được xây dựng trong thời gian này, tuy nhiên vào thế kỷ 17 nhiều tòa tháp ở Mỹ Sơn đã được tu sửa và xây dựng thêm. Tại Thánh địa Mỹ Sơn có một đền xây dựng bằng đá, nó cũng là đền đá duy nhất của các di tích Chăm. Văn bia tại Mỹ Sơn cho biết, đền này được trùng tu lần cuối cùng bằng đá vào năm 1234. Nhưng rất tiếc là xây dựng chưa hoàn thành. Khi người Pháp khám phá Mỹ Sơn nó có nền như ngày nay, phía trên là đồng gạch không lò mà họ phải dọn dẹp 2 tháng mới xong (theo Vòng tròn Mỹ Sơn, tác giả Parmentier, 1904) Ngày nay, ngôi đền này đã bị sập (có lẽ do bom Mỹ trong chiến tranh Việt Nam, vì ngay sát tháp là một hố bom sâu hoắm vẫn dấu tích) nhưng hệ móng của nó cho thấy nó cao trên 30 m và đây là ngôi đền cao nhất của Thánh địa này. Các tài liệu thu thập được xung quanh khu đền này cho thấy nhiều khả năng đây là vị trí của ngôi đền đầu tiên vào thế kỷ 4.

Công việc bảo tồn đầu tiên diễn ra năm 1937 bởi các nhà khoa học người Pháp. Trong giai đoạn từ năm 1937 đến 1938, đền A1 và các đền nhỏ xung quanh nó được trùng tu. Các năm sau, từ năm 1939 đến 1943, các tháp B5, B4, C2, C3, D1, D2 được trùng tu và gia cố lại. Tuy nhiên, nhiều tháp và lăng mộ (bao gồm tổ hợp A với tháp A1 đã từng rất tráng lệ – gồm tháp chính A1 cao 24 mét và 6 tháp phụ xung quanh, bị hủy diệt năm 1969) đã bị hủy diệt trong Chiến tranh Việt Nam.

Phần lớn các đền đài trong các nhóm khu vực trung tâm như B, C và D còn tồn tại, và mặc dù rất nhiều pho tượng, bệ thờ và linga đã bị lấy về Pháp trong thời kỳ thực dân hay gần đây được chuyển tới các viện bảo tàng như Viện bảo tàng Lịch sử Việt Nam, Viện bảo tàng Thành phố Hồ Chí Minh và Bảo tàng Nghệ thuật điêu khắc Chăm Đà Nẵng, vẫn có một viện bảo tàng Tuesday được thiết lập trong 2 ngôi đền với sự trợ giúp của người Đức và Ba Lan để trưng bày các mô hình các lăng mộ và hiện vật còn lại. Ngày 24 tháng 3 năm 2005 tỉnh Quảng Nam đã tổ chức lễ khánh thành nhà trưng bày, giới thiệu di tích Mỹ Sơn với diện tích 5.400 m² với nhà trưng bày chính rộng 1.000 m² ngay lối dẫn vào di tích (khoảng 1 km) do Nhật Bản tài trợ

không hoàn lại. Tuy nhiên, hiện nay vẫn còn nhiều lo ngại về tình trạng của các công trình kiến trúc, một số trong đó có khả năng sập đổ. Trong giai đoạn từ năm 2002 đến 2004, Bộ Văn hóa và Thông tin Việt Nam đã chi khoảng 7 tỷ VNĐ (USD 440.000) cho dự án phục chế khẩn cấp Thánh địa Mỹ Sơn; một dự án của UNESCO được hỗ trợ bởi chính phủ Ý với số tiền là USD 800.000 và các cố gắng phục chế có nguồn vốn từ Nhật Bản hiện nay cũng đang góp phần ngăn chặn tình trạng xuống cấp của chúng. Các công việc phục chế tại đây cũng được World Monuments Fund (WMF) góp vốn.

2. DẪN HƯỚNG THUYẾT MINH THEO HÀNH TRÌNH MỸ SƠN – HỘI AN

2.1 Xây dựng lộ trình

- 08:00 Xe và hướng dẫn đón quý khách điếm hẹn, khởi hành đi Mỹ Sơn.
- 08:30 Xe đưa quý khách khám phá Chiến tích Bò Bò, nhà thờ Trà Kiệu
- 09:30 Đưa quý khách đến tham quan chợ Hội An
- 11:30 Dừng bữa trưa tại nhà hàng
- 13:30 Bách bộ tham quan Phố Cổ với: Chùa Cầu Nhật Bản – biểu tượng của Hội An, Bảo tàng văn hóa Sa Huỳnh, Nhà Cổ hàng trăm năm tuổi, Hội Quán Phước Kiến & Xưởng thủ công mỹ nghệ – thưởng thức ca nhạc truyền thống Việt Nam. Du khách mua sắm tự do tại phố cổ.
- 16:00 Xe đưa khách về lại khách sạn.

2.2 Nội dung kiến thức thuyết minh

Nhắc đến Hội An chắc hẳn ai cũng nghĩ đến những khung cảnh lãng mạn cùng đèn lồng và sắc màu vàng nhẹ nhàng. Không chỉ là một điểm đến thu hút khách du lịch mà nơi đây còn là một quần thể di tích kiến trúc với nhiều loại hình.

Đến ngày nay kiến trúc Phố Cổ Hội An vẫn được bảo tồn gần như nguyên trạng và giữ cho mình được nét thuần túy và đậm phong cách phương đông thời Trung đại. Nơi đây chính là bảo tàng sống về kiến trúc và lối sống đô thị nổi tiếng thế giới.

Phố cổ Hội An hấp dẫn khách du lịch tham quan và nghiên cứu từ khắp nơi đến bởi những cảnh quan thiên nhiên, bãi tắm sông nước, hải đảo và những món ăn đặc sản truyền thống. Không chỉ vậy Hội An còn được Unesco ghi danh vào mục Di sản văn hóa thế giới vào năm 1999 nhờ sự giao thoa văn hóa của chính nơi đây.

Ngoại trừ Phố cổ Hội An còn có Cảng Hội An đã hình thành từ thế kỷ 15. Đây là nơi mà các thương buôn người Hoa, Nhật, Bồ Đào Nha đã cập bến và để lại dấu

tích riêng qua các ngôi chùa tại Hội An. Đến thế kỷ 19 và đầu thế kỷ 20 Hội An chính là nơi mua bán sầm uất. Phố cổ Hội An đã sớm trở thành địa điểm du lịch thu hút khắp du khách trên thế giới từ những năm 80 đến nay.

Ngày trước đây phố cổ Hội An chỉ là một con đường kéo dài từ chùa Cầu đến chùa Ông và ngày nay đã kéo dài đến chùa Ông Bồn. Với vị trí tọa lạc nhìn ra sông Chợ Cui, một tên gọi khác của sông Thu Bồn vào đầu thế kỷ 20. Nơi đây chính là nơi có quy mô buôn bán lớn và được so sánh với thắng cảnh Ngũ Hành Sơn.

Điểm ghi dấu của Hội An chính là khoảnh khắc người ta được thả bộ trên những con phố tĩnh lặng hay là lúc ngồi trên xích đu ngắm nhìn những mái nhà rêu phong cổ kính, mang đậm hơi thở cách đây vài trăm năm. Những bức hình nổi tiếng và lung linh nhất tại Hội An chính là cảnh về đêm.

Những cảnh đẹp thơ mộng và huyền bí được thắp lên nhờ vào ánh nến từ những chiếc lồng đèn kiểu Trung Hoa hoặc lồng đèn hình quả nhót được trang trí với những tơ lụa trước hiên nhà. Chính những chiếc đèn trang trí hòa quyện cùng với sắc vàng nổi bật của Hội An đã đem đến cho nó một vẻ đẹp lung linh mà thơ mộng biết bao.

Đến với Hội An người ta sẽ không thể bỏ qua chùa Cầu, một biểu tượng nổi tiếng của phố cổ. Chùa Cầu hay còn có tên gọi khác là Lai Viễn Kiều, bắt ngang qua con lạch chảy ra sông Thu Bồn được các thương nhân Nhật Bản xây dựng vào khoảng thế kỷ 16, 17.

Chùa cầu được người Nhật xây dựng bao gồm 2 phần là cầu và chùa. Không chỉ đơn giản là một cây cầu hay một ngôi chùa nhuộm màu thời gian mà nơi đây còn là nơi hội họp của xóm làng thuở xưa, mang trong mình những ước mơ về một cuộc sống tương thân tương ái của cộng đồng.

Ngoài ra còn có các di tích khác như Hội quán Quảng Đông, Hội quán Phước Kiến cùng những ngôi chùa cổ kính, những ngôi nhà gỗ hàng trăm năm tuổi. Tất cả những biểu tượng kiến trúc nguy nga tráng lệ, cao quý này đều là những cuốn biên niên sử sống động nhất. Nó chính là một minh chứng cho quá khứ vàng son của cộng đồng người Hoa và những cư dân ngày xưa ở Hội An.

Nếu du khách đến đây vào độ tháng 10 sẽ được cảm nhận những con đường đầy bóng cây và mùi hoa sữa. Cùng với đó là những ngõ nhỏ quang co vòng vèo khắp các nẻo trong phố cổ. Thay vì sự phồn hoa nơi đô thị là những hàng quán mọc mọc san sát mang vẻ đẹp thâm niên cùng giàn hoa rũ xuống từ mái ngói đã nhuộm màu thời gian.

Cứ như thế, từng chi tiết cả về cảnh và về lịch sử đã làm nên một Hội An cổ kính và nên thơ đến vậy. Dẫu trải qua sự bồi lắng của cửa sông và những biến cố của lịch sử nhưng Hội An vẫn luôn tồn tại ở đó. Là một địa điểm đáng tự hào và mang những ký ức tuyệt đẹp trong lịch sử phát triển đất nước ta.

Điểm đặc biệt tạo nên dấu ấn của Hội An chính là sáng kiến khôi phục việc thắp đèn lồng thay vì sử dụng ánh sáng điện. Điều này đã mang lại hiệu quả không ngờ ngay từ buổi đầu tiên áp dụng. Nhờ vào ánh sáng mờ dịu và huyền ảo mà những dấu ấn của thời gian xưa cũ cũng được hiện hữu.

Khung cảnh những chiếc đèn tròn, lục lăng treo dưới mái hiên và hai bên cửa ra vào. Bên cạnh đó còn được trang trí thêm đèn quả trám hoặc ống dài kiểu Nhật Bản phát phơ tơ lụa,... Vào đêm 14 âm lịch hàng tháng còn có sự kiện được ưa chuộng nhất, đó là sự kiện sinh hoạt “Đêm phố cổ”.

Đây là lúc mà văn hóa vật thể cũng như phi vật thể của Hội An được tôn vinh bằng những hội hát chèo, hò khoan đôi đáp, văn hóa ẩm thực, nhạc truyền thống, đèn hoa đăng và những khúc hát đồng dao của trẻ em bên Chùa Cầu,... Tất cả những vẻ đẹp ấy đã làm nên một Hội An cổ kính và tràn ngập hơi thở xưa cũ.

Không như Cố đô Huế, Mỹ Sơn, Hạ Long mà ở Hội An có hơn 90% di tích là của người dân, của tư nhân, được các tộc họ, bang hội quản lý và sử dụng. Việc làm này phù hợp với nguyên lý Bảo tồn và phát triển. Phố cổ Hội An chỉ có thể phát huy hết giá trị của nó khi ta biết phát huy tối đa chiều dày văn hóa của nó.

Và vì thế chỉ những gia đình, dòng họ gắn bó lâu đời với từng ngôi nhà, từng chiếc mái ngói mới có thể truyền đạt hết lại những năm tháng lịch sử của Hội An. Cho đến nay Hội An vẫn luôn duy trì được sự rêu phong, cổ kính và nên thơ. Được cải thiện về cảnh quan, nhà cửa được tu sửa đẹp hơn và hàng hóa lưu niệm phong phú cùng mẫu mã đẹp hơn.

Quan trọng hơn hết là tình người ấm áp, gần gũi của người dân sống tại phố cổ Hội An. Điềm tĩnh như chính hơi thở trăm năm của mảnh đất này.

B. CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP THỰC HÀNH

Câu 1. Trình bày khái quát lộ trình Đà Nẵng – Mỹ Sơn – Hội An?

Câu 2. Hãy liệt kê các điểm tham quan của lộ trình trên?

Câu 3. Trình bày các đặc trưng của các điểm tham qua của lộ trình trên?

C. GHI NHỚ

- Viết hoặc vẽ được lộ trình Đà Nẵng – Mỹ Sơn – Hội An

- Thuyết minh được các đặc trưng của các điểm tham quan trên lộ trình Đà Nẵng – Mỹ Sơn – Hội An

BÀI 3. THUYẾT MINH TUYẾN HÀ NỘI – NINH BÌNH

Giới thiệu:

Nội dung bài học cung cấp các kiến thức lộ trình Hà Nội – Ninh Bình: lộ trình, các điểm tham quan, các kiến thức đặc trưng (văn hóa, lịch sử, kiến trúc,..)

Mục tiêu:

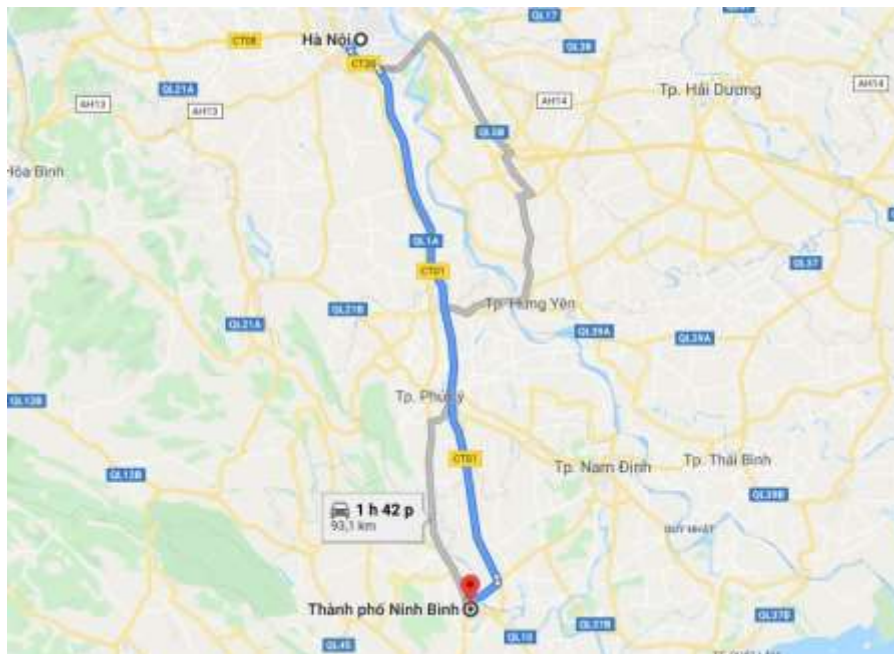
- Trình bày được lộ trình và những nội dung cần thuyết minh tuyến Hà Nội – Ninh Bình;
- Thuyết minh thành thạo các điểm trên tuyến Hà Nội – Ninh Bình.

A. NỘI DUNG:

1. XÂY DỰNG LỘ TRÌNH

Để đi từ Hà Nội đến Ninh Bình bằng xe máy thì đường quốc lộ 1A là con đường ngắn nhất, với đoạn đường này sẽ mất khoảng 2 tiếng 17 phút để đi bằng xe máy từ trung tâm Hà Nội đến thành phố Ninh Bình.

Còn để đi từ Hà Nội đến Ninh Bình bằng ô tô thì đường cao tốc Hà Nội Ninh Bình (Cầu Giẽ - Ninh Bình) là tuyến đường nhanh và dễ đi nhất, với đoạn đường này sẽ mất khoảng 1 tiếng 25 phút để đi bằng ô tô từ Hà Nội đến Ninh Bình. Bản đồ đường đi chi tiết từ Hà Nội đi Ninh Bình bằng xe ô tô tại đây

Hình 3.1: Bản đồ đường đi chi tiết từ Hà Nội đi Ninh Bình

2. NỘI DUNG KIẾN THỨC THUYẾT MINH

Ninh Bình nằm ở cực Nam của vùng đồng bằng Bắc bộ, xen giữa lưu vực sông Hồng và sông Mã, nơi tiếp giáp và ngăn cách miền Bắc với miền Trung bởi dãy núi Tam Điệp hùng vĩ. Ninh Bình có quốc lộ 1A và đường sắt xuyên Việt chạy qua, cùng hệ thống sông ngòi phong phú, với cảng Ninh Bình, có điều kiện phát triển mạnh giao thông cả đường bộ, đường thủy, giao lưu thuận lợi với các địa phương trong nước và quốc tế. Ninh Bình cách thủ đô Hà Nội hơn 90 km, trên tuyến đường quốc lộ 1A xuyên Bắc – Nam quan trọng vào bậc nhất của nước ta; và đường sắt xuyên Bắc – Nam đi qua (đoạn chạy qua đất Ninh Bình dài 35 km); với hai nút giao thông chính là thị xã tỉnh lỵ Ninh Bình và thị xã Tam Điệp, tạo điều kiện thuận lợi cho việc giao lưu kinh tế – văn hóa với cả hai miền đất nước. Ninh Bình nằm ở cực Nam của vùng đồng bằng Bắc bộ, xen giữa lưu vực sông Hồng và sông Mã, nơi tiếp giáp và ngăn cách miền Bắc với miền Trung bởi dãy núi Tam Điệp hùng vĩ. Ninh Bình có quốc lộ 1A và đường sắt xuyên Việt chạy qua, cùng hệ thống sông ngòi phong phú, với cảng Ninh Bình, có điều kiện phát triển mạnh giao thông cả đường bộ, đường thủy, giao lưu thuận lợi với các địa phương trong nước và quốc tế. Ninh Bình cách thủ đô Hà Nội hơn 90 km, trên tuyến đường quốc lộ 1A xuyên Bắc – Nam quan trọng vào bậc nhất của nước ta; và đường sắt xuyên Bắc – Nam đi qua (đoạn chạy qua đất Ninh Bình dài 35 km); với hai nút giao thông chính là thị xã tỉnh lỵ Ninh Bình và thị xã Tam Điệp, tạo điều kiện thuận lợi cho việc giao lưu kinh tế – văn hóa với cả hai miền đất nước.

Với diện tích tự nhiên là 1398,7km², đứng thứ 52 trong 53 tỉnh, thành phố (chỉ lớn hơn diện tích tự nhiên của thành phố Hà Nội). Tuy là một tỉnh không lớn nhưng địa hình rất đa dạng: có núi sông, đồng bằng, vùng biển, mang đầy đủ sắc thái địa hình Việt Nam thu nhỏ. Có 8 đơn vị hành chính gồm 6 huyện và 2 thị xã trực thuộc tỉnh: huyện Nho Quan, thị xã Tam Điệp là vùng đồi núi; các huyện Gia Viễn, Hoa Lư, Yên Mô thuộc vùng nửa đồi núi; diện tích đồng bằng và ven biển chủ yếu thuộc huyện Kim Sơn, Yên Khánh và thị xã Ninh Bình chỉ chiếm 1/5 diện tích tự nhiên của tỉnh.

Cộng đồng các dân tộc đang sinh sống trong tỉnh gồm có 23 dân tộc: đa số là dân tộc Kinh chiếm trên 98,2%; đứng thứ hai là dân tộc Mường chiếm gần 1,7%; các dân tộc như Tày, Nùng, Thái, Hoa, H'Mông, Dao mỗi dân tộc có từ trên một chục đến hơn một trăm người. Trong số các dân tộc ít người sinh sống trong tỉnh, dân tộc Mường đã định cư khá lâu đời ở các xã thuộc miền núi cao huyện Nho Quan,

thị xã Tam Điệp và là một bộ phận của cư dân người Mường sinh sống dọc theo dải núi đá vôi từ Hòa Bình đi Thanh Hóa; các phong tục tập quán sinh hoạt, truyền thống văn hóa mang nét đặc trưng của cộng đồng dân tộc Mường của Việt Nam. Các dân tộc ít người khác sống phân tán, rải rác ở các địa phương trong tỉnh, không hình thành cộng đồng dân tộc nhất định, đa số đó có quan hệ hôn nhân, gia đình hoặc trong quá trình đi tìm đường sinh cơ lập nghiệp mà đến định cư ở địa phương và chịu ảnh hưởng sâu sắc của phong tục, tập quán sinh hoạt, sản xuất, truyền thống văn hóa của người Kinh.

Danh lam thắng cảnh và di tích lịch sử văn hóa nổi tiếng: Cố đô Hoa Lư (tại xã Trường Yên- Hoa Lư)- là kinh đô của Nhà nước phong kiến tập quyền đầu tiên ở Việt Nam, hiện nơi đây có đền thờ Vua Đinh Tiên Hoàng và Lê Đại Hành; khu du lịch Tam Cốc- Bích Động (tại xã Ninh Hải- Hoa Lư) đã được tặng chữ: ” Nam thiên đệ nhị động” hay “Vịnh Hạ Long cạn”; Vườn Quốc gia Cúc Phương (thuộc huyện Nho Quan) với diện tích rừng nguyên sinh khoảng 22.000 ha, có nhiều động thực vật quý hiếm, có cây Chò ngàn năm tuổi, có động Người xưa; khu bảo tồn thiên nhiên Vân Long, động Vân Trình, nước nóng Kênh Gà, khu hang động Tràng An, Nhà thờ đá Phát Diệm, khu du lịch sinh thái hồ Đồng Chương, khu phòng tuyến Biện Sơn- Tam Điệp...

Vùng đất Ninh Bình thời xa xưa phần lớn là vùng ngập mặn thuộc huyện Chu Diên, quận Giao Chỉ. Trải qua nhiều biến thiên của lịch sử, Ninh Bình có nhiều tên gọi khác nhau như: thế kỷ thứ X gọi là châu Trường Yên; thế kỷ XIII gọi là phủ Trường Yên; thế kỷ XVIII (thời Hậu Lê) gọi là Thanh Hoa ngoại trấn; dưới triều nhà Nguyễn, thế kỷ XIX năm Gia Long thứ năm (1806), gọi là đạo Thanh Bình; năm Minh Mệnh thứ mười (1829) gọi là trấn Ninh Bình; năm Minh Mệnh thứ mười hai (1831) gọi là tỉnh Ninh Bình.

Năm 1976, tỉnh Ninh Bình hợp nhất với tỉnh Nam Hà thành tỉnh Hà Nam Ninh;

Năm 1992, tỉnh Ninh Bình được tái lập. Hiện nay, tỉnh Ninh Bình có 6 huyện là Gia Viễn, Nho Quan, Kim Sơn, Hoa Lư, Yên Khánh, Yên Mô; 2 thị xã là Ninh Bình và Tam Điệp với tổng số 144 xã, phường, thị trấn.

Tỉnh Ninh Bình có hai tôn giáo chính là Phật giáo và Thiên chúa giáo. Nhân dân Ninh Bình sống chủ yếu bằng nghề sản xuất nông nghiệp, trồng lúa nước và chăn nuôi gia súc, gia cầm. Ngoài ra nhiều người còn làm các nghề thủ công truyền thống như: thêu ren ở Hoa Lư, dệt chiếu và làm hàng cói mỹ nghệ ở Kim Sơn, Yên Khánh..., đan lát mây tre ở Gia Viễn, Nho Quan, sản xuất đồ đá mỹ nghệ ở Ninh

Vân (Hoa Lư). Trong lịch sử dựng nước và giữ nước của dân tộc, nhân dân Ninh Bình phát huy truyền thống yêu nước, đoàn kết, anh dũng chiến đấu chống giặc ngoại xâm và càn cù, sáng tạo, năng động trong lao động sản xuất xây dựng quê hương đất nước.

Vùng đất Ninh Bình đã sinh thành và cống hiến cho đất nước nhiều người con ưu tú trong sự nghiệp bảo vệ và xây dựng Tổ quốc, tiêu biểu là anh hùng dân tộc Đinh Bộ Lĩnh, các nhà chính trị, quân sự, các danh nhân văn hóa như: Trương Hán Siêu, Ninh Tôn, Vũ Duy Thanh, Vũ Phạm Khải... Trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, Đảng bộ, quân và dân Ninh Bình đã chiến đấu kiên cường, dũng cảm lập nên nhiều chiến công xuất sắc được Đảng, Nhà nước tuyên dương danh hiệu Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân.

TAM CỐC

Nếu đã đến Ninh Bình, du khách đừng quên đi thuyền tham quan Tam Cốc – Bích Động, được xem là vịnh Hạ Long trên cạn hoặc ghé đầm Vân Long hoang sơ là khu bảo tồn thiên nhiên với nhiều động vật quý hiếm. Khu du lịch Tam Cốc – Bích Động là một quần thể du lịch, một địa danh nổi tiếng từ xa xưa, thuộc địa phận xã Ninh Hải, huyện Hoa Lư, tỉnh Ninh Bình; cách thủ đô Hà Nội 100 km về phía Nam. Nơi đây vẫn giữ được nét nguyên sơ, thiên tạo, với nhiều hang động, di tích lịch sử, văn hóa nổi tiếng trong và ngoài nước như: đền Thái Vi, Tam Cốc, chùa Bích Động, động Tiên, chùa Linh Cốc... Bích Động là một trong những danh thắng nổi tiếng nhất của Ninh Bình được mệnh danh là “Nam Thiên đệ nhị động” (động đẹp thứ nhì ở trời Nam), nằm trong dãy núi Ngũ Nhạc Sơn thuộc địa phận thôn Đàm Khê, xã Ninh Hải, huyện Hoa Lư. Năm 1773, cụ Nguyễn Nghiễm (thân sinh của đại thi hào Nguyễn Du) đã đến thăm động. Nhìn toàn cảnh núi, động, sông nước, đồng ruộng, bầu trời ở đây đều phủ một màu xanh nên cụ đã đặt cho động một cái tên rất đẹp và mộng mơ.. Tam Cốc có nghĩa là 3 hang: Hang Cả, Hang Hai và Hang Ba. Vào thăm Tam Cốc chỉ có một con đường thủy duy nhất dọc theo dòng sông Ngô Đồng, ra vào mất khoảng 3 tiếng đồng hồ. Từ bến đò Vân Lâm đến Hang Cả đi bằng thuyền khoảng 2km, du khách có thể ngắm nhìn cảnh trời mây non nước rất nồng nàn thi vị. Núi nối tiếp núi, cứ mỗi góc nhìn lại cho một dáng hình mới, thiên hình vạn trạng.

ĐỀN THÁI VI

Xung động Thiên Hương du khách đi bộ khoảng 50m nữa thì đến đền Thái Vi (Thái Vi Tử). Theo sách “Thái Vi Quốc Tế Ngọc Ký” sau cuộc kháng chiến chống quân Nguyên- Mông lần thứ nhất (1258), vua Trần Thái Tông tròn 40 tuổi, nhường

ngôi cho là Thái Từ Hoàng lên làm Thái Thượng hoàng về vùng núi Vũ Lâm tu hành dựng Hành cung Vũ Lâm, lập am Thái Vi ở giữa động Vũ Lâm (một Hoàng về vùng núi Vũ Lâm tu hành dựng Hành Cung Vũ Lâm, xã Ninh Hải ngày nay). Khi ở đây Trần Thái Tông đã biến khu rừng rậm và vùng đất hoang hóa thành nơi cư dân cư đông đúc. Nhà vua chiêu dân lập ra làng văn lâm, khuyến nhân dân khẩn hoang được 155 mẫu ruộng. đó là căn cứ chỉ đạo cuộc kháng chiến chống quân Nguyên- Mông lần thứ hai (1258). Công lao của Trần Thái Tông rất lớn. Vì vậy khi ông mất, nhân dân đã xây đền thờ Trần Thái Tông, Hiền Từ Thái Hậu (tức hoàng hậu Thuận Thiên) và Trần Thánh Tông, tên là “ Thái Vi Từ” vì nó là nơi hoàng đế nhà Trần xuất gia. Thái Vi Từ được xây dựng theo kiểu “ nội công ngoại quốc”. Điều đặc biệt ở đền Thái Vi Từ là tất cả các cột đá đều làm bằng đá xanh nguyên khối được chạm khắc rất công phu, tỷ mỉ, đường nét uyển chuyển tao nhã như chạm gỗ và có phần còn sắc sảo tinh túy hơn thế nữa. Những người thợ đá ở đây đã làm cho các cột có hồn, mang tính nghệ thuật cao.

ĐỘNG THIÊN HƯƠNG

Du khách thăm Tam Cốc xong ngồi thuyền lướt ra đến Bến thánh còn gọi là Bến Sính do Trần Thái Tông làm đê vào am Thái Vi bằng đường thủy, lên bờ đi bộ khoảng 50m men theo đường chân núi bên tay trái là đền Thiên Hương Động ở núi Đồng Vỡ. Chân núi Đồng Vỡ trước đây bị sóng biển đầy liếm mòn, khoét sâu hõm vào thẳng đều. Đây là những kỳ công hàng triệu năm đẽo gọt tuyệt vời của nước biển.

Động Thiên Hương ở lưng chừng núi có độ cao so với mặt đất khoảng 15m đi hai lối tả hữu bước lên cao 30 bậc. Diện tích nền động bằng phẳng khoảng 800m² với bề ngang 20m bề dọc 40m, chiều cao của động là hơn 60m. Điều độc đáo của động là phía có lối lên thẳng đứng đến tận đỉnh núi. Đỉnh núi rộng, lộ thiên tròn có đường kính khoảng 6m. nằm gọn trong động là một ngôi miếu thờ bà Trần Thị Dung là con ông Trần Lý ở thôn Lưu Gia nay là xã Lưu Xá huyện Hưng Nhân tỉnh Thái Bình. Là con vua Lý Thái Tông, Thái tử Sảm mới 25 tuổi, chạy loạn về đây đã lấy Trần Thị Dung. Trần lý đã mộ quân các xã xung quanh phò vua Lý Cao Tông về chiếm lại Thăng Long. Cuối năm 1209, quân họ Trần rước vua Lý Cao Tông về kinh. Năm 1210, vua Lý Cao Tông qua đời. Năm 1211, Thái tử Sảm 17 tuổi lên ngôi là vua Lý Huệ Tông lập bà Trần Thị Dung làm nguyên phi. Năm 1216, bà Trần Thị Dung sinh con gái đầu lòng là công chúa Thuận Thiên. Hai năm sau 1218 bà sinh con con gái thứ hai là công chúa Chiêu Thánh. Bà Trần Thị Dung được tôn làm hoàng hậu. Năm 1226, vua Lý Huệ Tông mất ở chùa Chân Giáo do trần Thủ Độ ép

tử. Thời gian sau, bà lấy Thái sư Trần Thủ Độ. Bà có công lao lớn trong việc giao hòa Trần Liễu với Trần Cảnh (Trần Liễu và Trần Cảnh là con của Trần Thừa, Trần Thừa lại là anh ruột của Trần Thị Dung. Trần Liễu lấy công chúa Thuận Thiên. Trần Cảnh lấy công chúa Chiêu Thành).

Hơn mười năm chung sống bên Trần Cảnh (vua Trần Thái Tông) hoàng hậu Chiêu Thánh vẫn không sinh nở gì, nên Trần Thủ Độ ép vua Trần Thái Tông bỏ hoàng hậu Chiêu Thành lấy Thuận Thiên làm hoàng hậu vì Thuận Thiên đang có mang. Đó là năm 1237. Vì vậy, Trần Liễu (là bố Trần Hưng Đạo) chống lại vua Trần Thái Tông và làm loạn. Nhờ có bà Trần Thị Dung, Trần Liễu và Trần Cảnh đã hòa thuận. Bà giữ cho cơ nghiệp nhà Trần được yên ổn. Mùa xuân năm 1259, bà Trần Thị Dung qua đời. Vua Trần đã phong bà là “Linh Từ Quốc mẫu”. Nhà sử học Ngô Sĩ Liên trong “Đại Việt Sử Ký Toàn Thư” có viết ca ngợi bà: “giúp đỡ nội trị cho nhà Trần, Linh Từ có nhiều công to thế mới biết trời sinh ra Linh Từ là để mở nhà Trần.

“NAM THIÊN ĐỆ NHỊ ĐỘNG”- BÍCH ĐỘNG

Bích Động là một trong thắng cảnh nổi tiếng nhất Ninh Bình được mệnh danh là “Nam Thiên Đệ Nhị Động” (động đẹp thứ hai trời Nam), sau động Hương Tích ở Hà Tây. Bích Động là “Động Xanh”. Cụ Nguyễn Nghiễm (thân sinh của nhà thơ lớn Nguyễn Du) được triều đình giao cho việc phụ trách đắp đê Hồng Lĩnh ở phía nam huyện Yên Mô, có đến thăm chùa và đặt tên động vào năm 1773, triều đình vua Lê Hiển Tông, niên hiệu Cảnh Hưng. Bích Động ở địa phận thôn Đắng Khê, xã Ninh Hải, Bích Động gắn liền với tên chùa Bích Động được xây dựng theo kiểu chữ Tam-Tam Cốc dọc theo sườn núi từ thấp lên cao: Hạ Trung Thượng. Chùa Bích Động có thể có từ lâu theo Đại Nam Nhất Thống Chí đền đời vua Lê Diệu Tông ở niên hiệu Vĩnh Thịnh (1705-1719) hai nhà sư Chí Kiên và sư Chí Thế mới xây dựng ba ngôi chùa Hạ- trung- Thượng như ngày nay đã được trùng tu nhiều lần liên tiếp. Phỏng đoán ba ngôi chùa đó được xây dựng từ năm 1705. Vì đến năm 1707 hai nhà sư Chí Kiên và Chí Thế làm bài minh vào tháng 8 cho khắc vào bia đá. Hiện nay, bài minh bia này vẫn còn ở chùa Bích Động. Nhìn lên những dãy núi cao vút bao quanh chùa Bích Động du khách thấy có 5 ngọn núi đứng xung quanh gọi là Ngũ Nhạc Sơn trong giống như 5 cánh hoa sen. Hai ngọn núi tả hữu đứng nhô cao như hai cột đồng trụ. Tương truyền ở Bích Động trước đây có một loài hoa cúc màu vàng nhỏ xíu gọi là Sơn kim cúc loại cúc này chỉ có ở đây và núi Dục Thúy lấy hoa đem pha với trà uống mắt sẽ sáng lên. Bích Động quả là một vẻ đẹp hoàn hảo vĩnh hằng.

NHÀ THỜ ĐÁ PHÁT DIỆM

Nhà thờ đá Phát Diệm cách Hà Nội 129 km về phía Nam, thuộc địa phận thị trấn Phát Diệm, huyện Kim Sơn, tỉnh Ninh Bình. Tọa lạc trên một diện tích khoảng 22 ha, khu thánh đường Phát Diệm này là sự kết hợp hài hòa về nghệ thuật kiến trúc Âu châu và Á Đông, mang phong cách kiến trúc độc đáo vừa lớn lao, vừa trọng điểm trải rộng trong không gian cùng với phong cảnh sơn thủy hữu tình, non nước xanh biếc ngoạn mục.

Đây là một kỳ quan kiến trúc độc đáo nổi tiếng xây dựng chủ yếu bằng đá khởi công từ 1875 đến năm 1899 hoàn thành. Huyện Kim Sơn là một miền đất trè nhưng đến thời vua Tự Đức nhà thờ đá được tiến hành xây dựng ở đây. Hàng nghìn tấn đá có nhiều phiến đá lớn nặng trên 20 tấn hàng trăm cây gỗ lim to nặng trên dưới 10 tấn và những nguyên vật liệu khác được chuyển về Phát Diệm.

Phương đình dài 24m, rộng 17m, cao 25m có 3 tầng xây hoàn toàn bằng đá phiến. Tầng dưới lớn nhất xây đá xanh vuông vắn chia thành ba lồng. Các vòm cửa ở đây lắp ghép đá rất tinh xảo khiến những phiến đá hình hộp chữ nhật nặng hàng tấn vẫn dính lại với nhau bền chặt tạo thành những đường cong uyển chuyển mềm mại tài tình.

Nhà thờ chính được xây dựng năm 1891 gồm 5 lối đi vào bằng đá chạm trổ đẹp như ngoài phương đình. Ở trên là ba tháp mái cong. Nhà thờ chính dài 74m, rộng 21m, cao 15m có 4 mái. Trong nhà thờ có 6 hàng cột bằng gỗ lim trong đó có hai hàng cột giữa cao 11m chu vi mỗi cột là 2,35m nặng khoảng 10 tấn. Tất cả các cột ở đây được làm bằng nguyên một thân cây lim không có cột nào ghép. Gian thượng của thánh đường có bàn thờ đá lớn là một phiến đá nặng khoảng 20 tấn dài 3m, rộng 0,9m, cao 0,8m được đẽo gọt vuông thành sắc cạnh ba mặt tiền và hai bên đều được chạm trổ hoa lá bốn màu trông như được một khăn hoa màu thạch sáng. Toàn bộ bức vách phía sau bàn thờ là gỗ cũng được chạm trổ tinh vi sơn son thiếp vàng rực rỡ như các bức câu đối hoặc bàn thờ ở các ngôi chùa cổ. Toàn cảnh nhà thờ đá Phát Diệm là sáu nhà thờ- một công trình kiến trúc đồ sộ, chất liệu xây dựng bằng gạch, gỗ, chủ yếu bằng đá. Tất cả hiện lên nguy nga tráng lệ hài hòa với cây xanh cảnh vật, phản ánh một nền nghệ thuật kiến trúc điêu khắc đặc biệt là điêu khắc đá, tài năng thông minh và sức sáng tạo của dân tộc Việt nam mang phong cách dân tộc, phong cách Á Đông.

Đây là một quần thể nhà thờ kiểu Việt Nam, đậm màu sắc dân tộc, từ những chi tiết nhỏ trong điêu khắc đến kiến trúc tổng thể và trong từng nhà thờ. Bất kỳ chỗ nào trong điêu khắc đá và gỗ đều là những hình ảnh thân thuộc, gần gũi với con người Việt Nam và chỉ họ mới làm được điều kỳ diệu đó... Như thách thức với thời

gian, hơn 100 năm qua Nhà thờ đá Phát Diệm vẫn còn nguyên vẹn và sẽ tồn tại mãi mãi.

CHÙA BÍCH ĐỘNG

Chùa Bích Động thuộc địa phận thôn Đam Khê, xã Ninh Hải, huyện Hoa Lư. Đây là ngôi chùa nằm ở lưng chừng núi bán mái ra phía ngoài, một nửa ngôi chùa gắn vào hang động, một nửa lộ thiên.

Chùa còn được gọi là chùa Đông vì quay mặt ra hướng đông. Bích Động là một ngôi chùa cổ, dáng nét trang nghiêm mang đậm tính phương Đông. Núi, động và chùa đan quyện, hài hòa lại ẩn hiện giữa những cây đại thụ xanh biếc làm cho cảnh trí ở đây càng thêm thâm nghiêm, huyền ảo.

Chùa Bích Động nguyên có tên “Bạch Ngọc Thanh Sơn Động”- Mang ý nghĩa một ngôi chùa bằng đá rất đẹp và trong trắng như ngọc ở nơi sơn cùng thủy tận (Bạch ngọc thạch được ghép thành chữ Bích, còn sơn đồng ghép thành chữ Động- chùa Bích Động) là một công trình văn hóa-kiến trúc cổ kính, đường nét hoa văn chạm trổ rất tinh xảo.

VƯỜN QUỐC GIA QUỐC PHƯƠNG

Cách thủ đô Hà Nội 120km về phía Nam, với tổng diện tích 22.000 ha, giáp giới 3 tỉnh: Ninh Bình, Thanh Hóa và Hòa Bình, Vườn quốc gia Cúc Phương được thành lập ngày 7 tháng 7 năm 1962. Cúc Phương đã trở thành Vườn quốc gia đầu tiên và cũng là đơn vị bảo tồn thiên nhiên đầu tiên của Việt Nam.

Không chỉ là một khu rừng cổ đa dạng về thực vật, Cúc Phương còn là nơi lưu giữ nhiều loài động vật quý hiếm. Một số động vật quý hiếm được ghi vào Sách đỏ mà thế giới không còn, chỉ có ở Cúc Phương như: cá diếc hang, sóc bụng đỏ...

Đến với Cúc Phương, du khách sẽ không khỏi ngạc nhiên bởi khu bảo tồn này không chỉ là một vườn bách thảo, bách thú đồ sộ mà còn có các hang động kỳ thú với những tên gọi huyền thoại như: động Vui Xuân, động Trăng Khuyết, động Thanh Minh, động Chùa, động Thủy Tiên, động Phò Mã... Mỗi hang động là một “cung điện” lộng lẫy nguy nga với những nhũ đá đẹp mê hồn. Đặc biệt, năm 1966 các nhà khảo cổ học Việt Nam và thế giới đã tiến hành khai quật động Người Xưa và động Con Moong, tại các hang động này đã tìm thấy những ngôi mộ cổ với các bộ xương người hóa thạch còn khá nguyên vẹn, các công cụ đồ đá, cùng nhiều di vật khác cách ngày nay từ 7.000 đến 12.500 năm.

LÀNG PHÚC AN

Là quê anh hùng Trương Hán Siêu, tính rất cương nghị, giỏi về chính trị, chuộng thơ văn, giữ chức Hàn Lâm Học Sĩ đời Trần. Ông là một trong những quan

tham mưu của Hưng Đạo Vương Trần Quốc Tuấn, hết lòng chăm lo cho việc quốc gia và là tác giả bài Bạch Đằng Giang Phú, sách Tế Thập Kỷ, Hoàng Triều Đại Điển (sách viết chung với Nguyễn Trung Ngạn). Cố Đô Hoa Lư: Kể bắt đầu từ năm 968 Đinh Bộ Lĩnh lên ngôi Hoàng Đế ở Hoa Lư thì kinh đô Hoa Lư tồn tại 41 năm (968 – 1009) trong đó 12 năm là triều đình đại Đinh (Đinh Bộ Lĩnh lên ngôi Hoàng Đế hiệu là Đinh Tiên Hoàng, đặt tên nước là Đại Cồ Việt) và 29 năm kế tiếp là triều đại Lê (mà người đầu tiên là Lê Hoàn lên ngôi Hoàng Đế hiệu là Lê Đại Hành). Vua Lê Đại Hành đã mở mang xây dựng cung điện làm cho kinh thành càng nguy nga tráng lệ. Đến năm 1010 Lý Thái Tổ dời đô từ Hoa Lư ra Thăng Long. Ngày nay du khách đến thăm Hoa Lư, trên nền cung điện năm xưa là hai ngôi đền cách nhau chừng 500 m (1,500 ft). Một đền thờ Đinh Tiên Hoàng và một đền thờ Lê Đại Hành đều nằm trên địa phận xã Trường Yên, huyện Hoa Lư. Cũng vì hai ngôi đền thờ hai vị Hoàng Đế rất gần nhau nên nhân dân quen gọi là đền Đinh – Lê.

LÀNG KIM BÔNG

Là nơi sinh trưởng Vũ Duy Thanh đời Tự Đức, tư chất rất thông minh, sách chỉ đọc qua một lần là nhớ, lại có tài ứng đối miễn tiện, kiến thức uyên bác vô cùng. Khi làm giám khảo khóa thi, ông đã nhìn ra nhân tài văn võ của Ông Bích Khiêm mà chấm trúng tuyển, trong khi các quan khác đã đánh rớt. Khi làm quan chỉ nghĩ đến ích nước lợi dân, ông đã từng tự ý ra lệnh cho quan địa phương Quảng Bình phát gạo cho dân đang gặp nạn đói, rồi sau mới cho triều đình biết. Ông là người sáng chế tàu thủy chạy bằng hơi nước giống theo kiểu Tây phương để tăng cường phòng thủ bờ biển; cũng như yêu cầu triều đình khai thác tối đa loại “đá dễ đốt” (than đá) ở Quảng Yên (trong khi các quan triều đình cho là đám ma quỷ phải trừ). Tiếc thay, Tự Đức không xem những sáng kiến này là trọng. Sau quân Pháp chiếm cả miền Bắc, khai thác tối đa mỏ than đá ở Hòn Gay. Ninh Bình còn là quê Nguyễn Tử Mẫn, danh sĩ đời vua Thiệu Trị; ông có văn tài cao, khí tiết vững và sở trường về quốc văn.

SÔNG VÂN VÀ NÚI DỤC THÚY

Núi Dục Thúy nằm ngay trên sông Vân Sàng, như một khối ngọc nổi lên giữa tinh ly. Núi có chùa Non Nước nên còn gọi là núi Non Nước và có đền thờ anh hùng Trương Hán Siêu đời Trần. Sông Vân bao bọc ba mặt núi Dục Thúy, chỉ còn một mặt nổi đất liền. Gần tinh ly có núi Hôi Hạc và núi Cánh Diều (còn gọi là núi Ngọc Mỹ Nhân), hợp với sông Vân thành một bức tranh sơn thủy thiên nhiên tuyệt đẹp.

CỐ ĐÔ HOA LƯ

Từ Hà Nội đi 100 cây số là đến cố đô Hoa Lư, kinh đô của nước Đại Cồ Việt cách đây hơn 10 thế kỷ. Đứng trên núi Mã Yên Sơn nơi có mộ vua Đinh, ta có thể thu cả kinh đô xưa vào tầm mắt. Cố đô xưa rộng 300 ha trải dài trên địa phận các thôn Chi Phong, Yên Thành, Yên Thượng thuộc xã Trường Yên huyện Hoa Lư. Kinh đô Hoa Lư xưa rộng khoảng 300 ha, gồm Thành Ngoại, Thành Nội và Thành Nam, được bao quanh bởi hàng loạt núi đá vòng cung, cảnh quan hùng vĩ, khoảng trống giữa các sườn núi được xây kín bằng đất ken gạch, chân thành có gạch bó, đắp cao từ 8 – 10 mét.

ĐỀN VUA ĐẠI HÀNH

Cách đền vua Đinh chừng 50 m là đền thờ vua Lê Đại Hành. Điều đặc biệt ở đền thờ vua Lê Đại Hành là nghệ thuật chạm gỗ thế kỷ 17 đã đạt đến trình độ điêu luyện, tinh xảo. Đền được xây dựng để tỏ lòng biết ơn của nhân dân đối với hai ông vua đã có công lớn trong việc xây dựng đất nước vào thế kỷ thứ 10.

ĐỘNG THIÊN TÔN

Ở làng Đa Giá, có hai lớp, bên trong có đền thờ đức Trần Vũ từ hơn nghìn năm nay và có giếng ngọc nước trong, sâu ba trượng. Bên trái là động Long Thủy, bên phải là động Tượng Sơn. Động bên ngoài thờ Nam Tào Bắc Đẩu và các vị Kim Cương Hộ Pháp. Trên vách động có nhũ đá muôn màu sắc sỡ. Trước đây, từ mùng 4 đến mùng 10 tháng Ba âm lịch hàng năm, làng mở hội tại vùng này.

ĐỀN VUA ĐINH

Đền tọa lạc ở làng Trường Yên Thượng, xã Trường Yên huyện Hoa Lư trên khuôn viên rộng 5 ha. Đền được xây dựng vào khoảng thế kỷ thứ 17.

ĐỀN THÁI VY

Thờ Trần Thái Tông, Hoàng hậu Thuận Thiên và Trần Thánh Tông là ông vua đã có công rất lớn đối với làng Văn Lâm.

THẬP ĐẠO TƯỚNG QUÂN

Cha mẹ qua đời sớm, Lê Hoàn được một vị quan nhỏ là Lê Đột nhận về nuôi. Lớn lên ông đi theo Nam Việt Vương Đinh Liễn và đã lập được nhiều chiến công, Đinh Bộ Lĩnh giao cho ông chỉ huy 2.000 binh sĩ. Đến năm 968, Đinh Bộ Lĩnh đánh dẹp xong loạn 12 sứ quân, thống nhất đất nước, lập nên nhà Đinh. Lê Hoàn có công lao trong cuộc đánh dẹp và được giao chức vụ Thập đạo tướng quân, Điện tiền đô chỉ huy sứ – tức chức vụ tổng chỉ huy quân đội cả nước Đại Cồ Việt, trực tiếp chỉ huy đội quân cấm vệ của triều đình Hoa Lư. Lúc đó ông mới 27 tuổi.

Tháng 10 năm 979, cha con Đinh Tiên Hoàng và Đinh Liễn bị sát hại, Vệ vương Đinh Toàn mới 6 tuổi lên ngôi vua. Lê Hoàn trở thành Nhiếp chính trong một

tình thế đầy khó khăn. Các đại thần thân cận của Tiên Hoàng là Đinh Điền, Nguyễn Bặc cùng tướng Phạm Hạp nổi dậy chống lại Lê Hoàn nhưng bị Lê Hoàn nhanh chóng đánh dẹp, ba người đều bị giết. Phò mã nhà Đinh là Ngô Nhật Khánh bỏ trốn vào nam, cùng vua Chăm Pa với hơn nghìn chiến thuyền định đến đánh kinh đô Hoa Lư nhưng bị bão chìm chết.

Thấy triều đình Hoa Lư rối ren, nhà Tống bên Trung Quốc có ý định cho quân tiến vào đánh chiếm Đại Cồ Việt. Vua Tống nhiều lần viết thư sang dụ và đe dọa triều Đinh bắt phải quy phục đầu hàng. Trước tình hình đó, Thái hậu Dương Vân Nga cùng tướng Phạm Cự Lạng và các triều thần tôn Lê Hoàn lên làm vua. Lê Hoàn lên ngôi lấy niên hiệu là Thiên Phúc, quốc hiệu vẫn là Đại Cồ Việt, đóng đô tại Hoa Lư. Lê Đại Hành cử Phạm Cự Lạng (Lượng), em của Phạm Hạp làm đại tướng quân. Đầu năm 981, vua nhà Tống phát quân sang đánh Đại Cồ Việt, cử các tướng Hầu Nhân Bảo, Tôn Toàn Hưng, Triệu Phụng Huân, Quách Quân Biện, Giả Thực, Vương Soạn cầm quân chia hai đường thủy bộ. Sau hai trận thắng lớn Bạch Đằng, Tây Kết, quân Lê giết được Hầu Nhân Bảo, bắt sống Quách Quân Biện, Triệu Phụng Huân, quân Tống rút lui về nước. Năm sau, Lê Đại Hành lại mang quân vào nam đánh Chiêm Thành vì trước đó vua nước này bắt giữ sứ giả của Đại Cồ Việt, đại phá được quân Chiêm Thành, giết chết vua Chiêm là Bà Mỹ Thuế.

Về các biến cố chính trị liên quan đến cái chết của Đinh Tiên Hoàng và Đinh Liễn, có các nhà nghiên cứu, như Hoàng Đạo Thúy, đặt giả thiết không phải Đỗ Thích mà chính Lê Hoàn, cấu kết với Dương Vân Nga, đã ám sát Đinh Tiên Hoàng và con trưởng để chiếm ngôi .

Lê Đại Hành làm vua, ông cho xây dựng nhiều công trình, đẩy mạnh sản xuất nông nghiệp và thủ công nghiệp để chấn hưng đất nước.

Về đối ngoại, sử dụng chính sách ngoại giao mềm dẻo, khôn khéo nhưng cương quyết. Có lần sứ Tống sang đòi vua quy nạp sắc phong của vua Tống, Đại Hành lấy cớ bị đau chân nên không quy. Sứ Tống không làm gì được. Để tránh việc đón tiếp sứ giả phiền hà tốn kém, Lê Đại Hành còn đề nghị nước Tống từ lần sau hãy cử sứ giả đưa thư đến địa giới và báo tin, triều đình Hoa Lư sẽ sai người lên biên giới để nhận chiếu thư của vua Tống. Vua Tống cũng chấp thuận. Sứ Tống là Lý Giác rất khâm phục Lê Đại Hành, làm thơ tặng ông, trong đó có câu: “Ngoài trời còn có trời soi nữa”, ý nói vua Lê không kém gì vua Tống.

Lê Đại Hành mất năm Ất Ty 1005, trị vì được 25 năm. Lê Đại Hành cùng Đại Thắng minh hoàng hậu (Dương Vân Nga) được thờ ở đền vua Lê tại huyện Hoa Lư, Ninh Bình.

Về tên “Đại Hành”: theo Đại Việt Sử ký Toàn Thư, khi vua mới mất mà chưa được đặt thụy hiệu thì được gọi là “Đại Hành Hoàng đế”. Có sách giải thích “đại hành” là đi xa hẳn không trở lại. Có sách giải thích “đại hành” là đức hạnh lớn (hành và hạnh viết cùng một chữ, âm cổ đọc như nhau). Do vua nối ngôi là Lê Ngọa Triều đã không đặt thụy hiệu nên “Đại Hành Hoàng đế” đã trở thành thụy hiệu của Lê Hoàn.

NÚI QUAN, HANG PHẬT, QUÈN MA

Từ thị xã Ninh Bình, du khách đi theo Quốc lộ 1 về phía Nam, sẽ gặp Thị xã Tam Điệp. Nơi đây trước năm 1945 vốn là khu rừng núi hoang vu thuộc huyện Yên Mô. con đường quốc lộ 1 (trước kia là đường thiên lý từ Bắc vào Nam) chạy ngang qua thị xã xưa kia hoang vắng, nay đã trở nên sầm uất.

Thị xã Tam Điệp có ba phường và bốn xã. phía Bắc làng Quang Hiến, xã Quang Sơn, có một rặng núi chạy dài. Phía Đông đầu rặng núi ấy, tục gọi là núi Ông hay núi Quan, có một hang nhỏ. Cửa hang ẩn khuất dưới những tán lá cây cối um tùm, đứng dưới chân núi không trông thấy được. Trong hang có một pho tượng Phật khắc nổi trên vách đá. Người dân nơi đây thường gọi là Hang Phật.

Đường lên Hang Phật không khó. Cửa hang chính nằm ở độ cao cách chân núi gần 40m, khuất sau những tảng đá và cây cối. Cửa này không rộng mà cũng không cao lắm, người lớn phải cúi lưng mới vào được, bề rộng chừng 1,2m, cao hơn 1m. qua cửa phải đi theo một giải hẹp cheo leo gần chục mét, ta bước vào cửa hang có tượng phật, cửa hang này cũng hẹp như cửa vào chính, nhưng khi bước qua ta thấy vòm hang cao và rộng hơn, có chỗ cao hơn 3m âm u và tĩnh mịch, nơi này lại có một cửa hang thông ra hướng chính nam cao và rộng hơn hai cửa kia.

Pho tượng Phật được tạc nổi trên vách đá, cao 0,75m, nhìn ra cửa chính nam, không biết được khắc từ bao giờ, nhưng chắc chắn vào những thế kỷ trước khi con đường thiên lý (quốc lộ 1 ngày nay) ở đoạn cửa ngõ Bắc- Nam này có nhiều hoạt động quân sự cũng như dân sự sầm uất, bởi vì gần đó người ta còn phát hiện tấm bia khắc đá vào giữa thế kỷ 16 vào thời kỳ đầu nhà Lê Trung Hưng. Tấm bia khắc trên vách đá nói về việc mở đường núi Quan, dựng cầu qua sông và lập chợ ở khu vực làng Quang Liệt này.

Tượng Phật ngồi xếp chân kiêu kiết giá (bắt chéo chân), theo cách ngồi của nhà sư thiền định, bàn tay để ngửa chồng lên nhau đặt trong lòng. Đầu đội mũ có chỏm nhọn, trước mũ có vòng tròn nhỏ, tai đeo vòng, sống mũi thẳng, đôi mắt lim dim trầm tư suy nghĩ và đôi lông mày cong nhẹ. Đường nét điêu khắc tinh xảo có thể cho ta thấy rõ tấm áo như dán vào thân và hẳn lên những đường gờ cong tuyệt

tác. Tượng ngồi trên một toà sen cao khoảng 0,20m, đang trong tư thế tĩnh tọa nhập thiền trong hang lạnh âm u và huyền bí.

Gần nơi hang Phật này, cũng thuộc dãy núi Ông (còn gọi là núi Quan) ở phía Bắc làng Quang Hiến, phía dưới chân núi có một bãi cỏ rộng ngăn cách với làng bởi một con sông nhỏ. Người ta bảo núi này có Quèn Ma. Tương truyền, tại nơi bãi cỏ ở chân núi này có Ma họp chợ (chợ Ma). Người đứng từ xa nhìn nơi đây thấy quang cảnh như một phiên chợ họp đông vui náo nhiệt mua bán sầm uất, thậm chí còn có thể nghe thấy cả những âm thanh của một phiên chợ chiều. Nhưng khi đến gần thì không thấy gì, không một bóng người, không một tiếng động ngoài tiếng chim chóc trên cây bên sườn núi và tiếng gió thổi qua cành lá.

Huyền thoại nói rằng ở đó có Ma họp chợ, vì thế mới có câu:

“Nước độc lang ca,
Ma thiêng Quang Hiến.”

Dân làng Quang Hiến vẫn lưu truyền cho nhau nhiều mẩu chuyện quái dị về chợ Ma không biết có từ bao giờ, nhưng truyền qua người này đến người khác, từ thế hệ này sang thế hệ khác, đã ăn sâu vào tâm trí người dân làng xưa kia, đến nỗi người nhát gan khi đi qua khu vực bãi trống dưới chân núi này, nơi “Ma” họp chợ, đều cảm thấy sợ hãi. Chỉ một thoáng động nhẹ, một con vật chạy trong bụi rậm hoặc một tiếng chim vỗ cánh bay là đã gây nỗi sợ hãi khiến họ phải hốt hoảng bỏ chạy.

Gần đây người ta còn phát hiện ở gần Quèn ma này một tấm bia khắc chữ Hán trên vách núi. Tấm bia đá có diện tích hơn 1 mét vuông, trên khắc 339 chữ Hán gồm 2 phần: phần văn xuôi và phần lục khoản, gồm 1 khổ thơ có 22 dòng thơ 4 chữ. Nội dung bài văn bia như sau: “Bia sửa đường núi Quan, dựng cầu gỗ, mở chợ”. Bia dựng để ghi việc Thiếu Bảo Từ Quận Công và Đông Sơn Hầu cho sửa đường núi Quan, dựng cầu gỗ và mở chợ.

Vua Thuận Bình muôn tuổi, năm thứ 7, Ất Mão, tiết thanh minh. Mây lành nở hoa ưu bát (hoa sung), mưa nhuần cây cỏ, bát thần nảy ý, lại cảm duyên lành. Có quan Đề lĩnh trưởng Thái Bảo Từ Quận công, Đại Sĩ Đông Sơn hầu trên đường hành đạo phát tâm bỏ đề thấy xã Quang Liệt, huyện Yên Mô trên có núi Quan gập ghềnh khó đi mới gọi thợ đá sửa thành đường bằng phẳng, dưới có dòng sông sâu nước trong mới gọi người đem gỗ làm cầu để có đường đi qua sông, lại dựng lều quán để người qua đường có chỗ nghỉ ngơi, mở chợ búa để dân trong vùng có nơi mua bán trao đổi. Điều đó chẳng những ngày nay có lợi mà còn mong muốn dấu vết sáng soi muôn thuở. Mới cùng mọi người chôn trần gian mở khai bến mới, lập hội một ngày

đem lên núi báu cùng hưởng tuổi thọ. Nay việc công đức đã vuông tròn bèn chạm khắc vào đá để lưu truyền mãi mãi.

Thập kỷ thứ 2 và thứ 3 của thế kỷ 16, triều đình nhà Lê suy yếu. Từ năm 1522, thế lực các vua Lê ngày càng tàn tạ. Dựa vào công lao của mình trong việc đàn áp các cuộc khởi nghĩa của nông dân và các thế lực chống đối, lại được sự ủng hộ của một số quần thần, Thái Phó Nhân Quốc công Mạc Đăng Dung phế bỏ vua Lê Chiêu Tông, lập Lê Xuân lên làm vua tức vua Lê Cung Hoàng, sau đó đến năm 1527 nhận thấy sự bất lực của nhà Lê và thần dân trong nước đã theo mình, Mạc Đăng Dung bức vua Lê phải nhường ngôi và lập ra nhà Mạc.

Trong những năm trước đó, do đại hạn năm 1512 dân trong nước đói lớn và năm 1517 nạn đói lại hoành hành, nhân dân trong vùng chết đói nằm gúi lên nhau. Các cuộc khởi nghĩa của nông dân bùng lên khắp nơi như Kinh Bắc, Sơn Tây, Hưng Hoá, Thanh Hoá, Nghệ An...

Quan quân triều đình phải đi đánh dẹp nhiều. Tiếp theo đó là sự tiếm ngôi của Mạc Đăng Dung mở đầu một thời kỳ mà sử học gọi là Nam – Bắc triều (1533-1592). Một triều đình mới của nhà Lê hình thành ở Thanh Hoá, sử gọi là Nam triều và nhà Mạc ở phía Bắc gọi là Bắc triều. Các cuộc chinh chiến cứ xảy ra liên miên giữa Nam và Bắc triều trong nhiều thập kỷ, kéo dài đến tận cuối thế kỷ thứ 16, năm 1592 mới kết thúc nhà Mạc.

Trong tấm bia khắc trên vách núi làng Quang Liệt có nói đến hai nhân vật là Thái Bảo Từ quận công và Đại Sĩ Đông Sơn hầu là hai nhân vật của thời kỳ đó. Từ Quận công có thể là Võ Hộ (hay vũ Hộ). Theo Khâm định Việt sử thông giám cương mục, Vũ Hộ người Thù Du, huyện Nghi Dương(Hải Phòng), năm 1520, Quang Thuận thứ 5 khi ông mới có tước hiệu là quỳnh Khê hầu được Lê Chiêu Tông sai đi đánh Vũ Nghiêm Uy làm loạn ở Tuyên Quang. Ông là em rể của Mạc Đăng Dung đang có thế lực chuyên quyền.

Cũng theo Khâm định Việt sử thông giám cương định, năm 1523 Mạc Đăng Dung tiếm quyền lập Lê Xuân lên làm vua, nhưng hai thế lực một bên là Mạc Đăng Dung và bên kia là Lê Cung Hoàng (Lê Xuân) cùng với quần thần trung thành với nhà Lê tìm cách diệt nhau, các trận đánh xảy ra ở nhiều nơi. Năm đó (1523) Mạc Quyết, Vũ Hộ, Vũ Như Quế kéo quân đánh Trịnh Tùng ở Thanh Hoá. Đường đi chiến dịch phải qua đèo Tam Điệp thuộc huyện Yên Mô và qua làng Quang Hiến (tên cũ là Quang Liệt), nên có thể sau khi thắng trận Vũ Hộ (khi đó là Quỳnh Khê hầu) cùng với Mạc Quyết (khi đó là Đông Sơn hầu) ban ân cho dân làng được sửa

đường, bắc cầu gỗ qua sông Quang Hiến và dựng chợ để dân có chỗ trao đổi mua bán.

Tám bia khắc năm 1555, khi đó Vũ Hộ đã là Từ Quận công, còn Đông Sơn Hầu Mạc Quyết là em trai Mạc Đăng Dung đã được phong tước vương là Tín Vương từ năm 1527. Vậy thì có thể người soạn bia gần 40 năm sau là Vũ Tuyên Khanh đã làm chăng?

Nhưng có một điều rất rõ mà trong tám bia đá nói, đó là vào thời điểm Từ Quận công và Đông Sơn hầu cho sửa đường núi Quan, dựng cầu và lập chợ thì làng Quang Liệt khi đó đã là nơi cư dân đông đúc, bán buôn sầm uất và cũng là nơi có nhiều doanh trại quân đội đóng. Có thể pho tượng Phật trong hang Phật ở núi Ông cũng được tạc trong thời kỳ này. Ngày nay, dưới chân núi Quan có nhiều di tích như có vài nơi nền đất chắc và cao hơn mặt ruộng, phải chăng đó là nền của các đình, chùa, dinh thự, doanh trại còn sót lại đến ngày nay. Dù sao, hang Phật, Quèn Ma và tám bia trên vách núi Ông (núi Quan) làng Quang Hiến, thị xã Tam Điệp là di tích và những thắng cảnh của đất Yên Mô, Tam Điệp. Đó là những tư liệu quý để các nhà nghiên cứu tìm hiểu về lịch sử xã hội vùng Tam Điệp, Yên Mô, Ninh Bình vào giai đoạn Nam – Bắc triều trong thế kỷ thứ 16.

B. CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP THỰC HÀNH

Câu 1. Trình bày khái quát lộ trình Hà Nội – Ninh Bình?

Câu 2. Hãy liệt kê các điểm tham quan của lộ trình trên?

Câu 3. Trình bày các đặc trưng của các điểm tham qua của lộ trình trên?

C. GHI NHỚ

- Viết hoặc vẽ được lộ trình Hà Nội – Ninh Bình
- Thuyết minh được các đặc trưng của các điểm tham quan trên lộ trình Hà Nội – Ninh Bình

BÀI 4: THUYẾT MINH TUYẾN HÀ NỘI – QUẢNG NINH

Giới thiệu:

Nội dung bài học cung cấp các kiến thức lộ trình Hà Nội – Quảng Ninh: lộ trình, các điểm tham quan, các kiến thức đặc trưng (văn hóa, lịch sử, kiến trúc,..)

Mục tiêu:

- Trình bày được lộ trình và những nội dung cần thuyết minh tuyến Hà Nội – Quảng Ninh;
- Thuyết minh thành thạo các điểm trên tuyến Hà Nội – Quảng Ninh.

A. NỘI DUNG:

1. XÂY DỰNG LỘ TRÌNH

Quảng Ninh là tỉnh thuộc vùng Đông Bắc Việt Nam. Vì có cả biển, đảo, đồng bằng, trung du, đồi núi, biên giới, Quảng Ninh đóng vai trò quan trọng đối với sự phát triển của Việt Nam. Hơn nữa, Quảng Ninh còn là nơi tập trung nhiều danh lam thắng cảnh như vịnh Hạ Long, Bãi Cháy, Vịnh Lan Hạ, đảo Cô Tô.... Độ “nổi như cồn” của những điểm du lịch này thúc đẩy sự phát triển của tỉnh Quảng Ninh.

Tuyến đường Hà Nội – Hạ Long có thể tham khảo: Đi đường 5 đến ngã ba Sài Đồng. Sau đó tới Bắc Ninh. Từ Bắc Ninh theo đường 18 qua Phả Lại, Chí Linh, Đông Triều, Uông Bí, và cuối cùng là Hạ Long.

Các tuyến đường đi từ Hà Nội đến Hạ Long:

- a) Hà Nội – Cầu Nam Thăng Long – Quốc Lộ 1a Mới – Bắc Ninh – Đường 18 – Hải Dương – Uông Bí – Đông Triều – Bãi Cháy_Hạ Long.
- b) Hà Nội – Cầu Chương Dương – Gia Lâm,Cầu Đuống – Đường 5 – Hải Phòng – Hải Dương – Uông Bí – Đông Triều – Bãi Cháy_Hạ Long.
- c) Hà Nội – Cầu Chương Dương – Gia Lâm,Cầu Đuống – Đường 5 – Quốc Lộ 1a Mới – Bắc Ninh – Đường 18 – Hải Dương – Uông Bí – Đông Triều – Bãi Cháy_Hạ Long.

2. NỘI DUNG KIẾN THỨC THUYẾT MINH

2.1 Các điểm cần thuyết minh tại Quảng Ninh

- Bãi Cháy
- Đảo Cô Tô
- Núi Yên Tử
- Đảo Tuần Châu
- Chùa Cái Bầu
- Làng Chài Ba Hang

- Vịnh Hạ Long
- Đảo Quan Lạn
- Bãi Biền Trà Cô
- Làng chài Cửa Vạn
- Khu du lịch Vân Đồn
- Cẩm Phả
- Chùa Ba Vàng
- Đền Cửa Ông
- Chùa Lôì Âm
- Khu du lịch sinh thái Thác Mơ
- Du lịch Uông Bí
- Tiên Yên
- Bình Liêu
- Đảo Ngọc Vừng

2.2 Bài thuyết minh mẫu

Lịch trình của đoàn trong hai ngày đi thăm quan Hà Nội – Quảng Ninh. Quảng đường từ Hà Nội tới Hạ Long dài khoảng 170km và mất hơn 4h đồng hồ, chúng ta sẽ đi qua các tỉnh Bắc Ninh, Hải Dương, huyện Uông Bí, Đông Triều của tỉnh Quảng Ninh và tới Hạ Long, khi đi tới huyện Chí Linh của tỉnh Hải Dương các bạn sẽ nghỉ chân 30 phút tại nhà hàng 79 sau đó chúng ta tiếp tục lên đường. 11h30 các bạn sẽ tới Hạ Long nhận phòng nghỉ tại khách sạn, sau khi các bạn nhận phòng sắp xếp đồ đạc và vệ sinh cá nhân xong 12h sẽ ăn trưa, sau bữa trưa các bạn nghỉ ngơi, buổi chiều là thời gian tự do các bạn đi khảo sát các khách sạn nhà hàng khu vui chơi giải trí ... buổi tối đúng 6h30 các bạn ăn tối đến 7h15 các bạn tập chung tại trước cổng khách sạn chúng ta sẽ đi tới đảo Tuần Châu xem nhạc nước sau đó trở về khách sạn.

Ngày thứ hai, sau khi ăn sáng chúng ta sẽ đi thăm Vịnh Hạ Long, động Thiên Cung và hang Đầu Gỗ sau đó trở về khách sạn ăn trưa và nghỉ ngơi, 2h chiều các bạn làm thủ tục trả phòng khách sạn sau đó tập trung tại trước cổng khách sạn chúng ta sẽ lên xe trở về Hà Nội kết thúc chuyến thăm quan. Tôi cũng xin có một số lưu ý muốn thông báo với các bạn với mục đích để chương trình của chúng ta được thực hiện tốt, các bạn không nên đi lại nhiều trên xe, giữ vệ sinh trên xe, không hút thuốc trên xe, khi xe dừng hẳn mới xuống xe, không nên tự ý tách khỏi đoàn trong khi di chuyển và luôn nghe theo sự sắp xếp của hướng dẫn viên, tôi rất mong nhận được sự hợp tác chặt chẽ của các bạn, tôi xin cảm ơn!

Thưa các bạn xe của chúng ta đang lăn bánh trên những con đường quen thuộc của thủ đô Hà Nội yêu dấu nơi mà năm 1010 vua Lý Thái Tổ chọn làm kinh đô và đặt tên là Thăng Long tức rồng bay lên với mong muốn đất nước sẽ phồn vinh và hưng thịnh, nơi mà sắp tới đây sẽ kỷ niệm 1000 năm tuổi, gần 10 thế kỷ qua thời gian đã chứng minh Thăng Long xưa và Hà Nội nay luôn là trung tâm kinh tế, chính trị văn hóa lớn của cả nước, luôn có một chỗ đứng trong khu vực và trên thế giới. nhưng thành thăng long xưa và nay khác nhau rất nhiều về mặt địa lý và quy mô, xưa kia nơi đây là vùng đất nằm giữa hai con sông Tô Lịch và Nhị Hà tức là sông Hồng ngày nay đây ạ! Trải qua thời gian cùng với sự phát triển kinh tế xã hội thủ đô Hà Nội đã mở rộng ra ngoài hai con sông trên hiện nay thủ đô Hà Nội của chúng ta có diện tích khoảng trên 3200km² với số dân khoảng trên 6,2 triệu người, nằm ở vị trí trung tâm của đồng bằng bắc bộ, phía tây giáp Thái Nguyên, phía đông và đông nam giáp Bắc Ninh, Bắc Giang, Hưng Yên, phía tây giáp Hà Tây và Vĩnh Phúc, nhưng hiện nay Hà Tây đã được sát nhập vào Hà Nội, mặc dù rộng hơn đẹp hơn nhưng Hà Nội nhưng Hà Nội vẫn còn lưu giữ những nét đẹp của ngàn xưa đặc biệt là vào đêm.

Xe của chúng ta hiện nay đang tiến gần tới cây cầu Thăng Long bắc qua sông Hồng trên quốc lộ nam Thăng Long, con đường nổi sần bay quốc tế nội bài với Hà Nội, thủ đô của việt nam, cầu được xem là công trình thế kỷ của tình Hữu Nghị Việt-Xô, bây giờ chúng ta đang đi trên cầu Thăng Long các bạn có thể nhìn thấy sông hồng ở phía bên dưới cầu, con sông hồng đỏ nặng phù sa là nơi nền văn minh lúa nước xuất hiện và nền văn minh sông hồng ra đời. qua cầu thăng long xe của chúng ta đang lăn bánh trên con đường cao tốc mới được xây dựng nối liền giữa các tỉnh miền bắc và nối miền bắc với các vùng khác, các bạn có thể phóng tầm mắt nhìn ra hai bên đường đó là những cánh đồng lúa xanh ngắt của huyện sóc sơn thuộc Hà Nội, nơi gắn liền với một truyền thuyết về một vị anh hùng của dân tộc việt nam từ một cậu bé sau một bữa ăn đứng dậy vươn vai trở thành một con người cao lớn với sức khoẻ hơn người đã giúp nhân dân đánh giặc ngoại xâm , các bạn biết đó là ai không ạ? Vâng! đó chính là thánh gióng, và sau khi thánh gióng đánh tan giặc ngoại xâm giúp nhân dân đã phi ngựa lên đỉnh núi sóc sơn rồi bay thẳng lên trời.

Vậy là xe của chúng ta đã ra khỏi địa phận Hà Nội, tạm biệt mảnh đất cố đô ngàn năm văn hiến, tạm biệt đỉnh núi sóc sơn với truyền thuyết thánh gióng chúng ta đang tiến vào địa phận tỉnh bắc ninh, tỉnh bắc ninh thuộc khu vực phía bắc của đồng bằng sông hồng phía bắc giáp với bắc giang, phía đông giáp hải dương, phía nam giáp hưng yên và phía tây giáp thủ đô Hà Nội, tỉnh bắc ninh có diện tích 804km²

đây là tỉnh có diện tích nhỏ nhất cả nước với số dân khoảng hơn 1 triệu người, trước kia bắc ninh sát nhập vào tỉnh bắc giang có tên là hà bắc và mới được tách ra vào tháng 1 năm 1997, từ ngàn xưa bắc ninh-kinh bắc đã nổi tiếng là vùng đất địa linh nhân kiệt,nơi sản sinh ra nhiều bậc kỳ tài, đây chính là quê hương của tám vị vua triều lý,của nguyên phi ý lan, lưỡng quốc trạng nguyên nguyên nguyễn đăng đạo, quê hương của các đồng chí nguyên văn cừ, ngô gia tự đến với bắc ninh ta còn đến với quê hương của những làn điệu quan họ ngọt ngào, đến với những làng nghề thủ công truyền thống như làng tranh đông hồ, làng gốm phù lã, mà dưới bàn tay khéo léo của người nghệ nhân kinh bắc các sản phẩm gốm sứ hay những bức tranh đông hồ như được thổi hồn vào đó tạo nên sức hấp dẫn kỳ lạ đối với tất cả những ai tới thăm, bắc ninh còn nổi tiếng với những di tích lịch sử, những lễ hội mang đậm đà bản sắc văn hóa của người kinh bắc, như lễ hội lim, hội đền đô, hội chùa bút tháp... thể hiện đời sống văn hóa tinh thần phong phú của người dân, và cũng chính tại những lễ hội thì các làn điệu quan họ ngọt ngào tha thiết được cất lên cùng với đó là những trò chơi dân gian rất vui nhộn, tôi rất mong một dịp gần đây sẽ được cùng các bạn đi tới một lễ hội của vùng kinh bắc cảm nhận vẻ đẹp của con người và mảnh đất kinh bắc giàu truyền thống. xe của chúng ta đang tiến tới huyện yên phong của tỉnh bắc ninh các bạn hãy nhìn sang phía bên tay trái của các bạn đó chính là khu công nghiệp Yên Phong một biểu hiện của sự phát triển kinh tế của tỉnh bắc ninh, mới được xây dựng năm 2006 thể hiện sự cố gắng nỗ lực của cán bộ và nhân dân huyện yên phong trong thực hiện chủ trương đường lối phát triển kinh tế thực hiện công nghiệp hóa hiện đại hóa của đảng và nhà nước. thưa các bạn xe đang đưa chúng ta đi qua thành phố bắc ninh các bạn có thể nhìn ra phía bên ngoài ngắm thành phố bắc ninh từ xa, và chỉ qua cây cầu phía trước kia thôi chúng ta đã rẽ vào quốc lộ 18 tới địa phận huyện qué võ thuộc tỉnh bắc ninh, huyện qué võ là một huyện lị khá lớn của tỉnh bắc ninh, đây cũng là huyện có tốc độ phát triển kinh tế nhanh và mạnh, biểu hiện đó là khu công nghiệp qué võ, các bạn hãy nhìn sang phía bên tay phải của mình chúng ta sẽ nhìn thấy khu công nghiệp qué võ, khu công nghiệp ra đời đã giải quyết việc làm cho hàng nghìn lao động, góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế nâng cao đời sống xã hội cho người dân. Vâng! Như tôi đã nói với các bạn đến với bắc ninh vùng đất giàu truyền thống ta không chỉ biết đến những lễ hội,di tích lịch sử,những con người kiệt xuất,với làn điệu quan họ đậm thắm thiết tha mà còn có những làng nghề thủ công truyền thống, và xe của chúng ta đang đi qua làng gốm phù lã đây ạ! Vì chúng ta đang đi trên đường quốc lộ nên không thể nhìn thấy tận mắt được làng gốm tuy nhiên các bạn hãy nhìn sang phía bên tay phải của mình chúng ta có thể nhìn thấy phía xa

kia có một quả đồi và dưới chân quả đồi ấy chính là làng gốm phù lã, con đường nhỏ len lỏi dưới những thửa ruộng xanh ngắt nước với lúa xanh ngắt mà các bạn nhìn thấy kia chính là con đường dẫn vào làng gốm, phù lã nổi tiếng bởi thứ gốm đặc biệt, đặc biệt từ sắc màu vàng da lươn tới hoa văn trang trí trên gốm cho tới quy trình sản xuất, trước kia gốm phù lã không được nung trong lò, không dùng bàn xoay, và không dùng cả khuôn nữa tuy nhiên hiện nay để đáp ứng nhu cầu của thị trường và khách du lịch phù lã đã dùng khuôn bàn xoay và cả lò nung, dù vậy nhưng gốm phù lã vẫn lưu giữ được những nét độc đáo chỉ riêng phù lã mới có, và tôi rất mong sẽ được cùng các bạn ghé vào thăm phù lã trong một dịp gần đây nhất.

Tạm biệt mảnh đất Bắc Ninh, chúng ta đang đi vào địa phận tỉnh hải dương hải dương là một tỉnh nằm ở trung tâm châu thổ sông hồng, phía bắc giáp bắc ninh và bắc gian, phía đông giáp hải phòng, quảng ninh, phía tây giáp hưng yên, phía nam giáp thái bình. Đây là một trong những cái nôi của nền văn hóa lâu đời của việt nam. Lịch sử hàng nghìn năm của dân tộc đã để lại cho vùng đất một tài sản vô giá với hàng trăm di tích lịch sử văn hóa. Ngoài ra, hải dương còn là quê hương của hải thượng lãn ông lê hữu trác, nhà y học lừng danh hồi thế kỷ 18. ông đã để lại một công trình đồ sộ gồm 66 cuốn sách về cây thuốc và phương pháp chữa bệnh bằng y học dân tộc. nơi đây còn nổi tiếng với tên tuổi nhiều danh nhân đất việt khác như trần nguyên đán, mạc đĩnh chi, phạm sư mạnh. Hải dương còn nổi tiếng với các sản phẩm gốm sứ truyền thống với đặc sản vải thanh hà ngon nức tiếng(thứ trái cây quý xưa dùng để tiến vua và cống nạp quan lại đô hộ), với bánh gai ninh giang, bánh đậu xanh từ lâu đã trở thành món quà không thể thiếu đối với mỗi ai có dịp đi ngang qua đây.

Đến với hải dương các bạn không chỉ được trở về với các lễ hội truyền thống của đồng bằng sông hồng như lễ hội côn sơn kiếp bạc, lễ hội đèn cao, đèn yết kiêu mà còn được thưởng thức các loại hình nghệ thuật dân gian như : hát ca trù, hát chèo, hát xẩm.

Xe đang đưa chúng ta tiến vào thị trấn sao đỏ- thị trấn mang biệt danh của đồng chí nguyên lương bằng.

Trước mặt các bạn về phía tay trái là tám biển chỉ dẫn lối vào khu danh thắng côn sơn và đèn kiếp bạc. Hai mảnh đất từ lâu đã gắn bó với tên tuổi của hai vị anh hùng dân tộc là nguyên trãi và trần hưng đạo.

Địa danh côn sơn nằm ở xã cộng hòa, huyện chí linh, còn có tên gọi khác là núi kỳ lân, một ngọn núi cao 200m, cách Hà Nội khoảng 70km. côn sơn là nơi lưu giữ được nhiều kỷ niệm về nguyên trãi, người anh hùng dân tộc văn võ song toàn,

một nhà văn hóa kiệt xuất của dân tộc ta. Côn sơn nằm kề một thung lũng rộng màu mỡ có hồ nước vườn cây trái xum xuê và thiên nhiên yên tĩnh. Tới côn sơn, quý khách sẽ được ghé thăm chùa hun, một ngôi chùa cổ kính nằm dưới chân núi côn sơn, được xây dựng vào thế kỷ 13 với những nét kiến trúc độc đáo theo mô típ thời trần. xưa kia côn sơn còn là nơi tu hành của các vị tổ tiên phái trúc lâm ở thế kỷ thứ 13, một thiên phái mang ý thức dân tộc tự chủ với những vị chân tông như trần nhân tông , pháp hoa , huyền quang... côn sơn cũng là địa danh chủ tịch hồ chí minh đến thăm và đọc bia về nguyên trái vào ngày 15-02-1965. đến thăm côn sơn, quý khách không thể không ghé thăm đền kiếp bạc-một di tích nổi tiếng của hải dương chỉ cách côn sơn 5km. đền kiếp bạc nằm ở xã hưng đạo, huyện chí linh, cách Hà Nội khoảng 80km. kiếp bạc là tên ghép của hai làng vạn yên(làng kiếp) và dược sơn(làng bạc) . nơi đây là một thung lũng trù phú xung quanh có dãy núi rồng bao bọc tạo cho kiếp bạc có vẻ đẹp vừa kín đáo vừa thơ mộng.

Vào thế kỷ 13 đây là nơi đóng quân và là phủ đệ của trần hưng đạo , người anh hùng dân tộc, người chỉ huy quân sự tối cao trong cuộc kháng chiến chống quân xâm lược nguyên mông. Đền thờ trần hưng đạo được xây dựng vào thế kỷ 14, trên một khu đất ở thung lũng kiếp bạc, trong đền hiện còn 7 pho tượng bằng đồng :tượng trần hưng đạo,phu nhân, hai con gái , phạm ngũ lão , nam tào bắc đầu và 4 bài vị thờ 4 vị con trai. Hàng năm lễ hội đền dược tổ chức vào dịp mất của trần hưng đạo là ngày 20 tháng 8 âm lịch , nếu có dịp mời quý khách hãy dừng bước ghé thăm côn sơn và kiếp bạc để thưởng ngoạn cảnh đẹp nơi đây cũng như dành đôi phút tưởng nhớ đến hai vị anh hùng dân tộc , những người con ưu tú của nước nhà.

Tạm biệt mảnh đất hải dương, xe đang đưa quý khách tiến vào tỉnh Quảng Ninh, một tỉnh địa đầu miền đông bắc việt nam, phía bắc giáp với nước bạn trung quốc , phía nam giáp hải phòng , phía tây giáp lạng sơn,bắc giang , hải dương , phía đông là Vịnh bắc bộ với đường biển dài khoảng 250km. đây còn là một vùng đất cổ , các di tích khảo cổ ở tấn mài , cửa lục và một số đảo cho thấy ở đây có niên đại khoảng 300 ngàn năm thuộc sơ kỳ đồ đá cũdax có con người sinh sống. mảnh đất này trước kia còn là tiền đồn của vùng đông bắc việt nam, chính vì vậy quảng ninh còn là một vùng đất có bề dày lịch sử. nhân dân các dân tộc quảng ninh đã nhiều lần phải đương đầu với bọn gặc ngoại xâm , trong kháng chiến chống pháp và chống mỹ, đây là nơi có phong trào đấu tranh mạnh mẽ của công nhân mỏ và có nhiều thành tích rực rỡ , không chỉ là vùng đất có bề dày lịch sử văn hóa quảng ninh còn là một trung tâm du lịch lớn của việt nam , với hàng trăm di tích lịch sử văn hóa , danh thắng thiên nhiên , đặc biệt là Vịnh Hạ Long , hai lần được công nhận là di sản

thiên nhiên thế giới đã khiến cho mảnh đất này có sức hút kỳ lạ đối với du khách. Đến đây quý khách có thể thăm các kỳ quan thiên tạo cũng như tìm hiểu truyền thống văn hóa đặc sắc của địa phương.

Xe đang đưa chúng ta đến địa danh tuần châu, chỉ còn ít phút nữa thôi là quý khách sẽ được đặt chân đến bãi cháy – nơi có Vịnh Hạ Long đang chờ đón chúng ta đến chiêm ngưỡng và thưởng ngoạn, có lẽ chắc hẳn trong các bạn khi nghe đến địa danh tuần châu thì không ít người sẽ thắc mắc tại sao địa danh này lại có tên là tuần châu? Xin thưa tuần châu là tên một hòn đảo. theo nhân dân trên đảo kể lại tên đảo là do việc ghép hai chữ “lính tuần” và “tri châu” mà thành. Vì dưới triều đại phong kiến trên đảo thường xuyên có một đội lính tuần do viên tri châu phụ trách làm việc kiểm soát đường biển từ móng cái vào Vịnh. Từ đó mà thành tên. Hiện nay đảo tuần châu đã được đầu tư xây dựng thành một khu vui chơi giải trí, nghỉ dưỡng có quy mô hiện đại nhất miền bắc nước ta.

Các bạn thân mến! thành phố bãi cháy đã ở ngay trước mặt chúng ta như các bạn có thể nhìn thấy bãi cháy nằm dọc theo bờ Vịnh Hạ Long, đây là một dải đồi thấp chạy thoải thoải về phía biển , kéo dài hơn 2km với một địa thế rất đẹp. thoát nghe cái tên bãi cháy hẳn các bạn sẽ hình dung ra đây là một vùng đất khô cằn , cđjir có nắng và gió . thực ra không phải như vậy , cái tên bãi cháy dựa trên một sự tích lịch sử. xưa kia đây là một khu rừng khá rậm rạp ,vào năm 1287 đoàn thuyền lương của giặc nguyên mộng do tướng trương văn hỏ cầm đầu tiến vào vùng biển Vịnh Hạ Long đã bị tướng trần khánh dư chặn đánh , nhiều thuyền giặc bị hỏa công đốt cháy trôi dạt vào bờ Vịnh , ngọn lửa theo chiều gió đã làm cháy luôn cả một khu rừng rậm rạp đang mùa hanh khô. Từ đó khu rừng đó mang tên bãi cháy.

Thưa các bạn trong chuyến thăm quan ngày hôm nay chúng ta sẽ đi thăm quan Vịnh Hạ Long theo tuyến Vịnh Hạ Long –động thiên cung –hang đầu gối -hòn gà trội. Bây giờ mời các bạn xuống tàu thăm Vịnh , các bạn lưu ý lên xuống tàu cẩn thận và luôn nhớ giữ vé thăm quan vì đến mỗi điểm thăm quan chúng ta phải trình vé cho trạm kiểm soát vé. Tàu đang chậm chậm đưa chúng ta dạo chơi trên mặt Vịnh, mời các bạn nhìn theo tay tôi chỉ phía xa kia chính là ngọn núi bài thơ, một ngọn núi rất đẹp và có cái tên thật nên thơ của thành phố này.

Núi bài thơ cao 106m ,một nửa chân núi gắn với đất liền, một nửa ngâm trong nước biển đã trở thành một tấm bình phong thiên nhiên che chở cho thành phố và bến cảng. dưới các triều đại phong kiến trên ngọn núi này có đồn trú của quân đội triều đình , lính triều đình thay nhau đến đây canh gác nếu có giặc kéo vào họ liền nổi lửa cho khói bốc cao để báo về đất liền. những lúc bình thường người lính gác

chỉ cần thắp một ngọn đèn lồng treo trên mỏm núi đá cao nhất để báo cho những nơi khác biết tình hình biên thùy yên ổn, do vậy mà núi có tên là núi rọi đèn, tên chữ là truyền đăng. Mùa xuân năm 1468 vua lê thánh tông ra thăm Vịnh Hạ Long có lên núi truyền đăng, cảm hứng trước cảnh đẹp của thiên nhiên ông đã làm bài thơ cho khắc lên vách đá ở đỉnh núi , từ đó núi truyền đăng có tên là núi bài thơ.

Và để hiểu rõ hơn về Vịnh Hạ Long tôi xin giới thiệu một chút về nơi đây, Vịnh Hạ Long nằm ở trung tâm vùng ven biển tỉnh quảng ninh, đây là một phần rìa của đại lục châu á bị chìm xuống biển, Vịnh Hạ Long rộng 1533km² gồm 1969 hòn đảo lớn nhỏ trong đó có 989 đảo có tên và 980 đảo chưa có tên , đảo ở Vịnh Hạ Long có hai dạng là đảo đá vôi và đảo thạch phiến , tập trung ở hai vùng chính là vùng phía đông nam(thuộc Vịnh Bái Tử Long) và vùng phía tây nam(thuộc Vịnh Hạ Long). Vùng di sản thiên nhiên được thế giới hai lần công nhận có diện tích 434km² bao gồm 775 đảo mỗi đảo mang một dáng vẻ khác nhau chắc chắn sẽ tạo cho các bạn nhiều thú vị , bất ngờ khi tới thăm.chắc hẳn các bạn vừa chiêm ngưỡng vẻ đẹp của Vịnh Hạ Long vừa tự hỏi : “cái tên Vịnh Hạ Long từ đâu mà có?” xin thưa Hạ Long có nghĩa là rồng xuống, cái tên này gắn với một truyền thuyết trong dân gian của người việt nam, chuyện kể rằng ngày xưa ngày xưa không nhớ rõ đời nào một lần giặc ngoại xâm hung dữ đánh chiếm nước ta , may thay trời sai rồng mẹ cùng một đàn rồng con xuống giúp dân đánh giặc , rồng mẹ và rồng con lập tức phun châu nhả ngọc , những châu ngọc ấy thoát biển thành muôn đảo đá kết thành trận địa ngăn bước quân giặc tạo điều kiện cho nhân dân việt nam đánh thắng quân giặc , giặc tan rồng mẹ và rồng con không trở về trời nữa mà ở lại trần gian . in dấu chiến công giết giặc chỗ rồng mẹ xuống nước gọi là Hạ Long, chỗ rồng con xuống nước gọi là Bái Tử Long, chỗ đuôi rồng quẫy lên trắng xóa gọi là Bạch Long Vĩ, vâng! cái tên Hạ Long đã xuất hiện trong một câu chuyện thần thoại rực rỡ được trí nhớ của người việt nam lưu truyền trong dân gian như vậy đấy ạ! Còn về mặt thư tịch thì tên Hạ Long lần đầu tiên xuất hiện vào thế kỷ 19, trên bản đồ hàng hải của pháp vẽ Vịnh Bắc Bộ và trên một số bài báo chữ pháp và chữ việt viết về Vịnh Hạ Long lúc bấy giờ. Từ cuối thế kỷ 19 trở về trước , tên Hạ Long không thấy được ghi chép trong các thư tịch cổ còn lưu trữ được mà nó được gọi bằng những cái tên khác như biển giao châu, lục thủy, vân đồn, an bang. Các bạn thân mến để có thể chiêm ngưỡng hết cảnh đẹp ở Hạ Long có lẽ chúng ta phải rong buồm cả tháng thì mới đủ, bởi vẻ đẹp của đảo đá ở đây vô cùng sống động , muôn hình ,muôn vẻ, có đảo cao vút, có đảo chỉ cao vài chục mét , có đảo hình cánh buồm, có đảo hình con rùa, con rồng, hình ông lão câu cá... hình dáng của đảo đá luôn thay đổi theo mỗi sắc độ của thời gian và theo các

góc nhìn. Tiềm ẩn bên trong lòng các đảo đá ấy là những hang động tuyệt đẹp như động thiên cung, hang đầu gỗ... mà chỉ ít phút nữa thôi là các bạn sẽ được chiêm ngưỡng tận mắt. Hạ Long cũng là nơi tập trung đa dạng sinh học cao với hệ sinh thái điển hình như hệ sinh thái rừng ngập mặn, rạn san hô, tùng áng. Cùng với hàng nghìn loài động thực vật phong phú và quý hiếm, với những giá trị đặc biệt về địa mạo địa chất như vậy Vịnh Hạ Long đã được công nhận là di sản thiên nhiên thế giới hai lần ,lần một năm 1994 và lần hai năm 2000. tàu đã cập bến động thiên cung, mời các bạn lên thăm quan động, ban đầu động này chưa có tên là động thiên cung mà những người dân nơi đây gọi nó là vú chị vú em bởi trong động có hai vú đá màu son, một to ,một nhỏ trông giống như hai bầu vú của chị và em.

Như các bạn nhìn thấy cửa hang có hình gần tròn , lúc mới phát hiện có đường kính 1.05m cách mép nước chừng 40m , động này đã có người tham quan từ rất lâu , nhưng trong một thời gian dài cho đến năm 1995, động thiên cung bị lãng quên và cửa động bị cây cối rậm rạp che phủ kín. Sau khi Vịnh Hạ Long được công nhận là di sản thiên nhiên thế giới thì đã đẩy lên phong trào tìm kiếm hang động trong Vịnh, những người trong ban quản lý hang đầu gỗ đã tìm thấy động thiên cung. Động có tiết diện hình chữ nhật rộng khoảng 25m cao trên 20m , mời các bạn nhìn lên trần động các bạn sẽ nhìn thấy những hình ảnh tuyệt đẹp trông giống như cảnh nơi thượng giới , kia là hình ảnh ngọc hoàng, thiên lôi, nam tào, bắc đẩu. mời các bạn nhìn sang phía bên này các nhũ đá ở đây lại trông giống như những nàng tiên nữ xiêm y lộng lẫy đang say sưa múa hát , lơ lửng trên trần động kia là hình ảnh chiếc gậy đá thần diệu của tôn ngộ không. Tất cả những hình ấy tựa như quang cảnh chốn thiên cung thần bí, chính vì vậy mà người ta đặt tên cho động này là động thiên cung thay cho tên gọi vú chị vú em như ban đầu. mời quý khách nhìn theo tay tôi chỉ , tại vách động phía bắc có một cột thạch nhũ trắng xanh, giống hình cô gái khỏa thân , bởi vậy những người mới tìm ra động thiên cung đã đặt cho nó một cái tên khác là động bạch tuyết, ở phía bên kia nhũ đá lại trông giống như những chú voi tinh nghịch đang công kênh nhau hoặc hình ảnh của một chú ngựa đang phi nước đại. chúng ta vừa mới tìm hiểu về động thiên cung, bây giờ mời các bạn cùng tôi sang thăm hang đầu gỗ, đây là một trong những hang động đẹp nhất Hạ Long

Hang đầu gỗ cách động thiên cung 120m, chúng ta có thể đi bộ sang, hang đầu gỗ mở trong lòng một ngọn núi có cùng tên cao 189m so với mực nước biển ,như các bạn nhìn thấy cửa hang trông rất giống hình một con sao biển. chúng ta phải leo qua 90 bậc đá xếp thì mới lên được cửa hang, hang đầu gỗ hay còn gọi là hang đầu gỗ gắn liền với một câu chuyện lịch sử, theo nhân dân trong vùng kể lại để chuẩn bị

cho trận phục kích giặc nguyên mông trên sông bạch đằng năm 1288 ,trần hưng đạo đã cho người dẫn gỗ lim ,tấu trên rừng đèo thành những cọc nhọn giấu trong hang để cắm xuống sông bạch đằng tạo thành chướng ngại vật ngăn bước tiến quân thù. Hang đầu gỗ còn là nơi giấu quân của tướng trần khánh dư trong trận phục kích đoàn thuyền lương của giặc do tướng trương văn hỏ cầm đầu vào năm 1287. cũng có thuyết cho rằng cái tên hang đầu gỗ xuất hiện bởi những người dân trong vùng đặt cho, những người dân đi biển gặp những hôm trời mưa to gió lớn , biển nổi bão đã vào hang đầu gỗ trú chân, họ đốt lửa sưởi những thanh gỗ không cháy hết đã để lại những đầu mẩu gỗ sót lại trong hang và người dân đã gọi hang là hang đầu gỗ.

Nếu như các bạn vừa được chiêm ngưỡng những hình ảnh tráng lệ lộng lẫy của các măng đá nhũ đá của động thiên cung thì hình ảnh tại hang đầu gỗ lại hoàn toàn khác hẳn, một khung cảnh khác được mở ra với những đường nét rêu phong cổ kính . hang đầu gỗ được chia làm ba ngăn, ngăn ngoài là một lòng chảo lớn thoát nhìn trông giống như một sân khấu vũ kịch ngăn này có sức chứa có thể lên tới ba, bốn nghìn người ,đây là ngăn có nhiều măng đá nhũ đá với nhiều màu sắc khác nhau. Mời quý khách nhìn theo tay tôi chỉ, ở vách hang phía đông thẳng đứng phía đông thẳng đứng nước thấm từ trần hang xuống tạo thành những đường nét uyển chuyển với màu sắc xanh, nâu, vàng rực rỡ trông giống như một bức tranh sơn dầu đang vẽ dở. còn ở vách hang phía tây kia, dưới đáy ngăn là hàng loạt các măng đá lớn, nhỏ khác nhau, cái này thì trông giống như con rùa, măng đá này thì trông giống như con voi, kia lại là hình ảnh của con nghê con hổ. trông những nhũ đá ấy dễ tạo cho chúng ta cảm giác như là sự hội tụ của những sinh vật hóa đá. Còn trụ đá thẳng đứng vút lên giữa hang kia là hình một vị la hán mặc áo thụng cầm chiếc gậy đá nét mặt tươi vui như đón chào mọi người tới thăm. Mời các bạn vào thăm hang thứ hai, ngay cửa ngăn có một khối đá tròn cao, màu trắng trong ,khi có ánh đèn chiếu vào khối đá này bỗng rực lên phản chiếu lại luồng óng ánh như kim cương rất đẹp , những nhũ đá măng đá trong ngăn này có hình dáng phảng phất của tháp chàm cổ kính ở miền trung. Còn đây là ngăn trong cùng của hang ngăn này đẹp hơn hai ngăn ngoài, nhưng các măng đá nhũ đá tựa như những khối điêu khắc có đường nét cực kỳ tinh xảo , ngăn này được thất lại với chiếc giếng tròn quanh năm tràn trề nước ngọt. thưa các bạn sinh viên thân mến, sự đa dạng của các măng đá nhũ đá làm cho hang đầu gỗ trở thành hang đảo đẹp nổi tiếng của Hạ Long, người pháp đã gọi hang đầu gỗ là động của các kỳ quan, và tôi cũng xin thông báo với các bạn buổi thăm quan Vịnh Hạ Long trong tuyến “động thiên cung- hang đầu gỗ” của chúng ta kết thúc tại đây, hy vọng sau chuyến thăm quan này các bạn càng hiểu thêm về giá trị to lớn của di sản

thiên nhiên này, có thêm nhiều kiến thức mới phục vụ cho công việc học tập của các bạn cũng như thêm yêu quý và trân trọng những thắng cảnh của đất nước. bây giờ xin mời các bạn chúng ta cùng đi ra cầu tàu và lên tàu trở về khách sạn, chúng ta cùng chào và hẹn gặp lại Hạ Long, động thiên cung, hang đầu gỗ trong những chuyến đi tiếp theo.

Xe của chúng ta đang lăn bánh trên những con đường quen thuộc của Hà Nội và chỉ ít phút nữa thôi chúng ta sẽ phải chia tay nhau, kết thúc chương trình thăm quan Hà Nội- Hạ Long- Hà Nội 2 ngày một đêm, chắc hẳn các bạn cũng đang có tâm trạng như tôi dù đã rời Hạ Long nhưng vẫn còn vương vấn về cảnh đẹp của di sản thiên nhiên 2 lần được thế giới công nhận, trong thời gian ngắn ngủi lam hướng dẫn viên cho đoàn của chúng ta các bạn đã để lại trong tâm trí tôi rất nhiều những kỷ niệm đẹp, khó quên và tôi hy vọng các bạn cũng có nhiều kỷ niệm đẹp khó quên trong chuyến đi này . thưa các bạn trong quá trình thực hiện chương trình du lịch chắc hẳn không tránh khỏi những sơ xuất, tôi rất mong được sự thông cảm từ các bạn và trong tương lai nếu có cơ hội được hướng dẫn cho đoàn tôi chắc chắn sẽ phục vụ tốt hơn nữa. một lần nữa thay mặt cho công ty du lịch ánh dương tôi chúc các bạn sau chuyến tham có sức khỏe dồi dào học tập tốt và gặp nhiều may mắn trong cuộc sống. thưa các bạn ! hiện nay công ty chúng tôi đang có một số chương trình du lịch mới rất hấp dẫn và đặc biệt, chúng tôi có chính sách ưu đãi đặc biệt cho khách hàng đã từng sử dụng dịch vụ của công ty chúng tôi đó là giảm 10 phần trăm cho tất cả các dịch vụ đăng ký, tôi xin gửi quý khách một số tập gấp trong đó có các chương trình du lịch mới và chương trình khuyến mại tôi vừa nêu và nếu cần biết thêm thông tin xin mời quý khách hãy thông tin cho chúng tôi bằng điện thoại hoặc email, tôi hy vọng rằng sẽ được phục vụ quý khách trong các chương trình sau. Xin tạm biệt quý khách và hẹn gặp lại!

B. CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP THỰC HÀNH

Câu 1. Trình bày khái quát lộ trình Hà Nội – Quảng Ninh?

Câu 2. Hãy liệt kê các điểm tham quan của lộ trình trên?

Câu 3. Trình bày các đặc trưng của các điểm tham qua của lộ trình trên?

C. GHI NHỚ

- Viết hoặc vẽ được lộ trình Hà Nội – Quảng Ninh
- Thuyết minh được các đặc trưng của các điểm tham quan trên lộ trình Hà Nội – Quảng Ninh

BÀI 5

TỔ CHỨC HOẠT NÁO

Giới thiệu:

Hoạt động hoạt náo có thể được thực hiện theo nhiều hình thức khác nhau: hoạt náo trên xe; hoạt náo trong nhà; hoạt náo ngoài trời. Mỗi hình thức quyết định loại trò chơi được sử dụng.

Bài học này trang bị cho người học hệ thống các loại trò chơi và rèn luyện kỹ năng lựa chọn, tổ chức trò chơi hiệu quả.

Mục tiêu:

- Phân biệt được đặc các loại hoạt náo;
- Xây dựng được chương trình hoạt náo: trên phương tiện vận chuyển, ngoài trời, trong nhà.
- Chuẩn bị và thực hiện được các trò chơi phù hợp với từng loại hoạt náo.

A. NỘI DUNG:

1. TỔ CHỨC HOẠT NÁO TRÊN XE

1.1. Một số lưu ý khi tổ chức hoạt náo trên xe

1.1.1 Đặc điểm

- Mọi người thường phải ngồi một chỗ và hạn chế di chuyển.

Hoạt động hoạt náo trên phương tiện vận chuyển bị chi phối rất nhiều bởi không gian của phương tiện vận chuyển. Không gian trên phương tiện di chuyển bị giới hạn, khách thường phải ngồi một chỗ và hạn chế di chuyển. Vì vậy, các trò chơi hoạt náo thường đơn giản, không cần sử dụng nhiều đến vật dụng trò chơi. Các [trò chơi hoạt náo](#) trên xe ô tô hướng đến các bộ phận chủ đạo của người chơi như: cái miệng (hô, hò, hát, nói...), cái tay (vỗ: tự vỗ, vỗ cùng hàng xóm, giơ lên – thụt xuống...), toàn thân nhấp nhô... Tư duy đơn giản là bạn giúp khách hàng thi đua bằng các bộ phận đó. Mỗi trò chơi bạn kể một câu chuyện gì đó hoặc tạo bối cảnh để khách hàng thi đua cho hăng say.

- Đặc điểm và tâm trạng của khách ảnh hưởng lớn đến việc lựa chọn trò chơi và thời điểm thực hiện.

Mỗi trò chơi sẽ phù hợp với từng đối tượng khách. Vì vậy, để lựa chọn được trò chơi phù hợp, Hướng dẫn viên cần phải nắm bắt được đặc điểm của khách, quan sát

biểu hiện tâm lý để lựa chọn trò chơi và thời điểm thực hiện. Nếu khách có biểu hiện mệt, muốn nghỉ ngơi, Hướng dẫn viên cần để cho khách nghỉ ngơi.

- *Hoạt náo hay không nằm ở nhiều trò hay ít trò.*

Tổ chức hoạt náo trên xe ô tô không nằm ở nhiều trò hay ít trò. Vấn đề quan trọng của hoạt náo viên là lựa chọn trò chơi phù hợp, duy trì và tạo được sự hứng thú cho người chơi. 1 trò chơi có thể kéo dài suốt chặng hành trình, đến nơi rồi mà khách vẫn còn muốn chơi tiếp cho nó đủ độ. Vấn đề mấu chốt của hoạt náo là chơi vui và sung hết cỡ. 1 trò mà chất còn hơn nhiều trò.

1.1.2 Các giai đoạn thực hiện hoạt náo trên xe ô tô

a. Theo giai đoạn hành trình

Thứ nhất: Giai đoạn chào hỏi.

Giai đoạn này tập trung vào việc giới thiệu, HDV sẽ nói về lịch trình, giới thiệu về tên mình và các thành viên trong đoàn (bác tài, phụ xe, trưởng đoàn và cuối cùng là HDV). Tuy nhiên, trước khi giới thiệu, HDV cần đệm câu thần chú “Nhiệm vụ của HDV là chăm sóc đoàn suốt hành trình và đặc biệt giúp đoàn có những giây phút “SUNG SƯỚNG trên xe. Sau đó, giới thiệu về họ tên, các thông tin cá nhân của mình để đoàn nắm được. Hoạt náo ở giai đoạn này, nên giới thiệu trò chơi hoạt náo như một món quà. Món quà ấy có thể là 1 bài hát (hát một đoạn cũng được).

Thứ hai: Giai đoạn nâng cảm xúc khi chơi.

Giai đoạn này ngay sau giai đoạn giới thiệu. Cần lưu ý, ở giai đoạn này nên lựa chọn các trò chơi mà người chơi được nói. Hình thức trò chơi tối ưu nhất ở giai đoạn này đó là các trò chơi thi đua giữa 2 bên. Bên A là HDV (MC) thi đua với tất cả khán giả ở dưới. Các trò chơi bạn có thể dùng như MC hô A, người chơi hô O. Mục đích của giai đoạn này là để nâng cao xúc, tạo bầu không khí sôi động, HDV (MC) với người chơi như là một.

Thứ ba: Giai đoạn cao trào, thi đua.

Giai đoạn này nên chia người chơi thành các đội với nhau, để cho họ thi đua. Tùy theo tình hình thực tế mà chia đội cho phù hợp. Thường là 2 đội tương đương với 2 hàng ghế trên xe. Để sự cao trào được lên đến đỉnh điểm, có thể đưa ra các câu bình luận mang tính hình tượng và thêm thưởng phạt (có thể là tiền). Mức phạt thì nên phạt từ giá trị nhỏ và tăng dần sẽ dễ dàng hơn.

Thứ tư: Giai đoạn thoái trào.

Hoạt náo không nhất thiết cứ phải từ lúc đi cho đến lúc dừng xe. Quan trọng nhất là tạo không khí vui tươi vừa đủ cho khách hàng. Thời gian phù hợp là hoạt náo khoảng 30 phút cho đến 1,5 tiếng. Trong trường hợp hành trình dài 3 – 4 tiếng, thì chúng ta cũng nên tổ chức tối đa 1,5 tiếng. Còn lại để cho khách nghỉ ngơi hoặc nói chuyện với nhau. Hành trình đi của khách không nhất thiết cứ phải vui, nhiều khi cuộc nói chuyện giữa các cá nhân cũng mang lại cho khách hàng những kỷ niệm thú vị.

b. Theo trạng thái cảm xúc của khách (người chơi)

Thứ nhất: Khách lên xe là muốn chơi, thậm chí thúc giục MC, HDV tổ chức trò chơi. Trường hợp này nên tổ chức ngay các trò chơi thi đua. Các giai đoạn hâm nóng, làm quen làm qua loa cũng được. Khi khách mệt rồi có thể giới thiệu lại cũng không sao.

Thứ hai: Khách lên xe, hầu hết bịt khẩu trang, im lặng. Trường hợp này HDV túc tắc giới thiệu và ghi điểm dần dần với khách. Nhìn vào thời gian trên xe của lịch trình và trạng thái sức khỏe của khách (xem có bị say mùi xe hay không). Nếu thấy khách có vẻ mệt thì cứ để khách nghỉ ngơi, ngủ một đoạn. Khi ngồi xe lâu, mỗi người thì khách sẽ có nhu cầu vận động và giải trí. Lúc này tổ chức sẽ thuận lợi hơn rất nhiều.

1.2. Một số hoạt động hoạt náo trên xe

Kịch bản hoạt náo trên phương tiện vận chuyển thường gồm các nội dung:

Khởi động nhẹ nhàng, vui vẻ: HDV khi lên xe có thể khuấy động không khí trên xe cho sôi nổi, vui vẻ trước khi thực hiện các trò chơi. Việc khuấy động của HDV có thể được thực hiện bằng cách hát một bài hát tập thể, kể một câu chuyện vui, đọc một bài thơ...

- Chia đội chơi (Nếu có): Nếu trò chơi cần chia đội thì HDV có thể chia khách trên xe thành các đội theo dãy ghế, đội bên phải hay trái của HDV hoặc đội nam, nữ.

- Phổ biến luật chơi: trước khi thực hiện bất kỳ một trò chơi nào, HDV đều cần phải phổ biến nội dung trò chơi, luật chơi cho khách, đảm bảo khách hiểu rõ luật chơi mới bắt đầu thực hiện trò chơi.

- Tổ chức các trò chơi: khi tổ chức trò chơi, HDV có thể cho người chơi làm thử một vài lần để người chơi cảm nhận và hiểu rõ trò chơi trước khi chơi chính thức. Quá trình dẫn dắt trò chơi, HDV viên phải luôn giữ cho không khí trên xe được vui vẻ, sôi nổi.

HDV có thể chọn 1 hoặc 2 khách làm trọng tài cho trò chơi.

- Kết thúc trò chơi: gọi tên người thua/đội thua thực hiện những hình thức phạt mà HDV đưa ra.

Một số trò chơi trên xe:

1) TRÒ CHƠI MỞ ĐẦU

1.1. Sử dụng bài hát: Nhìn mặt nhau đi

Nhìn mặt nhau đi xem ai có giận hờn gì

Nhìn mặt nhau đi xem ai có giận hờn chi

Mình là anh em có chi đâu mà giận hờn

Nhìn mặt nhau đi, nhìn cái mặt nhau đi

Cách chơi:

1. Vuốt mũi nhau đi.....

2. Nắm tay nhau đi.....

3. Sờ má nhau đi.....

4. .... Thooc lét nhau đi.....

Vận dụng:

Khi lên xe nhưng không thấy sự sôi nổi hào hứng, không thấy có sự đoàn kết.... hoặc lúc vừa thức tỉnh các bạn sau lúc ngủ dậy.

1.2. Tiếp theo:

Mời cả xe vỗ tay một cái, hai cái, ba cái.....

Sau đó ra quy định: *Số chẵn thì vỗ, hoặc số lẻ thì vỗ*, hoặc có câu “xin mời” thì vỗ.....Chắc chắn sẽ có người làm sai.

Tổ chức khoảng vài lần như thế chọn ra những người làm sai (nhớ chọn để có đôi trai gái);

Dừng trò chơi và mời những đôi này rời vị trí lên đầu xe.

* Hình Phạt: 1

Hát bài: Qua cầu gió bay

Yêu nhau, yêu nhau cởi áo í mà cho nhau về nhà dối rằng cha dối mẹ a í a rằng a í a qua cầu qua cầu qua cầu gió bay.

Nhớ hãy biến thái là: *Cởi dép, cởi nịt, cởi nón, cởi khăn, ...lần lần rồi cởi áo nhé!*

* Hình Phạt: 2

Hát đoạn nhạc: Cao cao bên cửa sổ có hai người ..... “Hôn Nhau”
Hãy biến thái: *Nắm tay nhau, vuốt tóc nhau, ... ôm nhau và hôn nhau (nếu có thể)*
Chúc các bạn thành công với trò chơi này !

2) TRÒ CHƠI BỊ TRÚNG SỐ

Trò chơi này chỉ áp dụng cho một tập thể đoàn kết chịu chơi, muốn góp tiền làm quỹ để tổ chức liên hoan hay sinh nhật .... của chuyến đi. Để công bằng và được hòa mình vào nhịp sống của mọi người trên xe, xe là một nhà, và để tổ chức cũng như khiến tất cả mọi người phải tham gia. Trước hết HDV và Tài xế nên tự đóng quỹ trước một mức nào đó. Lúc nào trên xe có người “trúng số” phải đóng số tiền nhiều hơn gấp đôi so với số tiền mà HDV đã đóng thì HDV và tài xế tự chọn cho mình một con số có hai chữ tùy ý (không trùng với số của khách), để tiếp tục trò chơi cho tới lúc đoàn muốn dừng.

Cách chơi:

Hãy lấy danh sách đoàn, vì mỗi người có mang một con số thứ tự trong danh sách, hoặc lấy số ghế làm số trúng của người đó, mỗi người mang một số có hai chữ số. Số từ 1 đến 9 thì phải mang trước nó là con số 0. Ví Dụ: 01, 02, 07....09

Tất cả những người “trúng số” sẽ phải chi ra một số tiền mặc định do cả đoàn quy định từ đầu.

Khi xe đang chạy trên đường, hãy cho cả đoàn chọn lấy một loại xe nào đó tùy thích, chạy theo chiều ngược lại.

Mỗi xe điều có bản số mã vùng và số thứ tự đăng ký, chúng ta hãy chọn lấy số thứ tự hiện nay gồm có 4 số (trừ xe người nước ngoài).

Hãy chọn hai con số trúng là hai số giữa, bỏ số đầu và số cuối.

Khi gặp loại xe đã chọn, hãy xem xe đó có số là bao nhiêu? Xem thử có trùng với số người nào không?

Người trúng số phải chi ra một số tiền do cả đoàn quy định lúc đầu.

Cho tới khi dừng trò chơi chắc chắn đoàn sẽ có một khối lượng “quỹ” khá lớn cho buổi liên hoan đó.

Lưu ý: Qua quá trình tổ chức trên xe, mình có một số kinh nghiệm rút ra với trò này như sau: Để tổ chức được thành công và vui vẻ thì phải áp dụng cho đối tượng khách chịu chơi. Số lượng khách xe 25 đổ lại là đẹp và dễ kiểm soát.

Trò này có ưu điểm là làm cho khách cuốn hút vào trò chơi, không ai dám ngủ và thu được một khoản tiền khá nhiều.

3) CHƠI NÓI TỪ

(Nhớ dùng từ chỉ có hai tiếng Ví dụ: Ăn Com, Học tập, ...)

Cách Chơi: Chia Xe thành 2 đội: Đặt tên (nhớ tên ngắn cho dễ nhớ dễ gọi)

Cho hai đội One_Từ_Tỳ để tìm đội đưa ra từ trước

Ví dụ: Đội thắng là A và Đội thua là B

Đội A đưa ra từ: Đi họcQuản trò hỏi đội B là học gì?

Đội B phải trả lời, ví dụ: Học tập

Quản trò: Hỏi Đội A là tập gì?

Đội A phải trả lời Ví dụ: Tập sách

Quản trò: Hỏi đội B sách gì?

Đội B phải trả lời Ví dụ: Sách văn

.....

Cứ như thế tới một lúc nào đó sẽ có đội đưa ra từ mà khi hỏi đội kia không tìm ra từ để nói.

Ví dụ: Nhọn Hoắt

Khi quản trò hỏi Hoắt gì chắc chắn không có câu trả lời, vậy đội đưa ra từ đó thắng.

Trò chơi này có thể tiếp tục chơi lại nhưng nhớ không cho dùng tới từ vừa rồi đội kia không trả lời được.

Trò chơi này có những lúc rất thú vị là: Có Đội đưa ra từ đầu tiên thôi là đã làm đội kia phải thua rồi.

4) TRÒ CHƠI CHUYỀN NÓN

Hát một bài hát trong khi truyền một chiếc mũ từ đầu người này sang đầu người kia. Ai là người đội mũ khi kết thúc bài hát thì phải làm theo một yêu cầu nhỏ nhỏ nào đó.

5) TRÒ CHƠI NẾU THÌ

Cách chơi: Chia xe thành 02 đội tương đương 2 dãy ghế. HDV phát cho mỗi khách một tờ (1/8 tờ A4 thôi nhé) và cho khách mượn bút viết, sau đó ra luật chơi như sau: Mỗi đội viết vào mẫu giấy một vế của Nếu ....Thì ....ví dụ: Đội A viết với

từ “Nếu” (Nếu thế này, nếu thế nọ...), Đội B viết các câu cho từ “Thì” (Thì thế này, thì thế kia....) (Nhớ ghi tên ở dưới tờ giấy)

- Sau khi các đội viết xong, HDV thu lại của 2 đội vào 2 chiếc mũ, trộn đều lên và bốc thăm ngẫu nhiên để đọc.

Sẽ có rất nhiều câu ghép nghe mà khiến cả xe cười đau bụng luôn.

- Để tăng tính hấp dẫn, HDV nên cho phần cuối của trò chơi là phần cả xe bình chọn xem câu ghép của 2 người chơi nào hay nhất nhận giải thưởng nhỏ.

6) HÒ XỨ THANH

Nhại theo điệu hò của dân xứ Thanh có vài điệu hay:

Chú ý là người quan ca phải mồm to một tí, hát cho khí thế, đồng dục. Đảm bảo ai nghe lần đầu hát thế này 100% đều sẽ cười vui. Ví dụ 1 điệu:

Quan ca: Vợ la

Tập thể: hò Zô!

Quan ca: Thì mặc vợ la

Tập thể: hò Zô!

Quan ca: Nhưng mà la quá (lặp khoảng 2-3 lần để tạo tính bất ngờ)

Tập thể: hò Zô!

Quan ca: thì ta ra toà

Tập thể: Zô ta! Zô hò! là hò Zô ta!

- Sông sâu thì mặc sông sâu

Nhưng mà sâu quá thì ta đi tàu

- Đờng xa thì mặc đờng xa

Nhưng mà xa quá thì ta leo đèo

- Ai yêu thì mặc ai yêu

Nhưng mà yêu quá thì ta cũng chiều

- Con hư thì mặc con hư

Nhưng mà hư quá thì ta cũng từ

...

7) TRÒ CHƠI CON THỎ

HDV quy định 4 động tác:

- Con Thỏ (chụm các ngón bàn tay phải, giơ lên cao).
- Ăn cỏ (chụm các ngón tay đưa lên túm tóc trên đầu).
- Uống nước (chụm các ngón tay đưa vào trong miệng).
- Chui vào hang (đưa tay vào lỗ tai).

Người chơi phải theo HDV và làm đúng động tác qui định. HDV có thể đột xuất hô “uống nước” nhưng tay để lên đầu, ai làm theo sẽ bị phạt.

8) TRÒ CHƠI ĐỨNG – NẪM – NGỒI.

HDV qui định 3 động tác:

- Cánh tay phải giơ cao: Đứng
- Cánh tay phải để ngang người: nằm
- Cánh tay phải co xuống: Ngồi

Bắt đầu hát theo nhịp bài hát

Anh đứng lên (giơ tay cao), thấy đau chân anh lại ngồi (co tay xuống), ngồi rồi thấy đau lưng anh lại nằm (để tay ngang người). Nằm rồi anh đứng lên, thấy đau chân anh lại ngồi thấy đau lưng anh lại nằm, nhịp điệu bài hát nhanh lên. Cứ thế quản trò có thể làm các động tác khác với lời bài hát, ai sai thì sẽ phạt.

9) PHÉP LỊCH SỰ

Người chơi thực hiện theo lời HDV nếu trong đó có chữ “xin mời”. Không thực hiện nếu trong lời đó thiếu chữ “xin mời”.

Ví dụ: xin mời các bạn đứng lên – mọi người thực hiện.

- Tất cả ngồi xuống – Không thực hiện.

(vì không thực hiện vì không có chữ “xin mời”). Ai phạm luật sẽ bị phạt.

* Chú ý: HDV vừa nói vừa làm động tác kể cả không có chữ “mời” để đánh lừa người chơi.

10) PHẪU THUẬT CON BÒ:

Cách chơi: chọn đôi tượng làm mẫu, cho 2 đội thi kể về các bộ phận của bò bắt đầu bằng chữ cái B, L, M... Đội nào kể được nhiều hơn thì thắng cuộc.

11) CẬU CẢ CÔ CHÍN:

Cách chơi: chia thành 2 đội được đặt tên là Cậu Cả và Cô Chín. Các đội tìm 1 động từ bắt đầu bằng chữ C để nối tên 2 đội. VD: Cậu Cả cầu Cô Chín... Các động từ không được lặp lại và phải chính xác.

Khi hết vốn từ, đội nào không đối được là thua. Áp dụng hình phạt tùy theo đối tượng khách. Có thể phạt tiền để tạo công quỹ cho đoàn hoặc đội thua hát tặng đội thắng 1 bài...

12) BÀ BA BÁC BẢY

Cách chơi:

Chia xe thành 2 đội tương đương với 2 dãy ghế trên xe.

Đặt tên 2 đội: Một đội là Bà Ba, một đội là Bác Bảy.

Các đội tìm một động từ bắt đầu bằng chữ B để nói tên 2 đội. VD: Bà Ba bé Bác Bảy... Các động từ không được lặp lại.

Khi chơi, vốn từ sẽ dần hết, đội nào không tìm ra được động từ để đối là thua, nói lặp lại là thua.

Hình phạt: tùy theo từng đối tượng khách mà áp dụng. Có thể bắt đội thua hát một bài cho cả xe nghe, hoặc phạt tiền để lập quỹ cho đoàn...

13) KÊ TÊN CÁC BỘ PHẬN TRÊN CƠ THỂ

Cách chơi:

Nhằm ôn lại kiến thức sinh học về con người. Tạo sự vui vẻ

Chia xe thành 2 đội chơi tương đương với 2 dãy ghế trên xe.

Đặt tên đội: A – B hoặc tên do các đội chọn.

Lần lượt đưa ra các chữ cái T, M, L, ... và các đội sẽ nói tên các bộ phận theo chữ cái mà HDV đưa ra. Vốn từ ròi cũng hết, đội nào không nói được hoặc nói lặp lại là thua.

Hết các chữ cái này, ta lại cho kê theo chữ cái đứng đầu khác.

Đội thua sẽ chịu phạt: Hát 1 bài, hoặc mời đội thắng đi uống nước, hoặc góp quỹ cho đoàn.

14) TRÒ CHƠI ĂN THỊT BÒ

Cách chơi:

Chơi vào buổi sáng khi đón đoàn, trước hoặc sau khi ăn sáng.

HDV sẽ gọi một hành khách bất kỳ. Khi hành khách được gọi thì phải trả lời được câu hỏi của HDV và mặc định là thịt bò: *Xin hỏi anh ăn sáng với món gì của con bò?*

Hành khách trả lời. VD: *Tôi ăn sáng với đùi bò,...tôi ăn sáng với Bín bò, ...cà bò....*

Ai không trả lời được sẽ bị phạt, ai nói lặp lại của người khác sẽ bị phạt. Mức phạt có thể thống nhất với cả đoàn từ 5000, 10.000 hoặc 20.000đ.

Trò này có cái hay là: Mọi người không dám ngủ vì ngủ mà gọi đến nói lặp lại hoặc nói nhảm là mất tiền... Ngoài ra cũng tạo được quỹ cho đoàn.

15) THI ĐỐ VỀ TRÁI CÂY

Cách chơi:

Chia xe thành 2 đội tương đương với 2 dãy ghế.

HDV yêu cầu 2 đội kể tên các loại trái cây có chữ T, M, L, X... ở đầu. VD: chữ M: me, mận,...

Đội A nói xong, đội B phải nói ngay, trong thời gian đếm từ 1 – 5 không nói được hoặc nói lặp lại là thua cuộc. Tiếp tục lần lượt đến các chữ cái khác.

Đội thua sẽ chịu phạt theo quy định của HDV đưa ra và thống nhất với xe trước khi chơi.

16) TÌM HIỂU ĐỊA DANH VIỆT NAM

Cách chơi:

Chia 2 đội tương đương với 2 dãy ghế.

Các đội sẽ nói tên các Tỉnh, Thành phố, Huyện, Thị xã (thuộc Tỉnh) trong toàn cả nước. Quy định: chữ đầu của từ cuối Tỉnh trước là chữ đầu của từ đầu Tỉnh sau.

Thí dụ: Hà Nội, Nghệ An, An Lão (Huyện của Tỉnh Hải Phòng), Long Thành (Đồng Nai), ...

Không được lặp lại – nếu lặp lại sẽ bị trừ điểm địa danh đó nhưng tiếp theo vẫn được tính, sau khoảng thời gian đội nào không nêu được địa danh đội đó thua. Đội thua sẽ chịu hình phạt do HDV đưa ra và thống nhất trước khi chơi.

17) HÁT ĐỐI ĐÁP

Cách chơi:

01 người am hiểu về các bài hát làm trọng tài

Hai bên thi hát về những con vật

Chim: có tên loài chim

Cá: có tên loài cá

Hát về những địa danh các Tỉnh, Thành phố trong cả nước

Thi hát về mưa, đêm, biển, trời, ...

** Chú ý: bên nào bí thì áp dụng luật nóc ao (đếm từ 1 đến 10) không tìm được bài hát là thua, không được hát các bài hát cấm lưu hành, các bài hát ngợi ca Lãnh tụ, Đảng.

Một số câu đố vui trên xe

1. Một chú mèo đang ở dưới đáy một cái giếng sâu 20 mét. Mỗi ngày, mèo ta leo lên được 5 mét. Và mỗi đêm, chú ta trượt xuống 4 mét.

Mèo ta sẽ phải mất bao nhiêu ngày để leo lên được miệng giếng?

– *Trả lời:* 16 ngày.

2. Nghĩ nhanh: Có một tàu điện đi về hướng nam. Gió hướng tây bắc. Vậy khói từ con tàu sẽ theo hướng nào?

– *Trả lời:* Tàu điện không có khói

3. Làm thế nào để không đụng phải ngón tay khi bạn đập búa vào một cái móng tay?

– *Trả lời:* Cắt móng tay xong rồi lấy búa đập.

4. Nếu bạn nhìn thấy con chim đang đậu trên nhánh cây, làm sao để lấy nhánh cây mà không làm động con chim?

– *Trả lời:* Chịu khó đợi nó bay đi rồi lấy nhánh cây.

5. Cái gì luôn ở phía trước bạn, mà bạn không bao giờ nhìn thấy?

– *Trả lời:* Tương lai của bạn.

6. Nắng lửa mưa dầu tôi đâu bỏ bạn – Tối lửa tắt đèn sao bạn bỏ tôi.

– *Trả lời:* Cái nón

7. Trên vì nước, dưới vì nhà, lòng này ai tỏ cho ta hỡi trời.

– *Trả lời:* Cái máng xối

8. Có ba quả táo trên bàn và bạn lấy đi hai quả. Hỏi bạn còn bao nhiêu quả táo?

– *Trả lời:* 2 quả mà bạn cầm đó.

9. Bố mẹ có sáu người con trai, mỗi người con trai có một em gái. Hỏi gia đình đó có bao nhiêu anh em?

– *Trả lời:* 7 anh em.

10. Con số lớn nhất có duy nhất hai chữ số?

– *Trả lời:* 9 mũ 9.

11. Có hai bình rộng miệng đựng đầy nước. Làm sao để cho tất cả nước vào trong một cái chậu mà vẫn biết nước nào của bình nào (không được cho cả bình hay bất kỳ dụng cụ đựng nước nào vào chậu)?

– *Trả lời:* Bỏ 2 bình vào tủ lạnh cho đông lại sau đó đổ ra thau.

12. Một kẻ giết người bị kết án tử hình. Hắn ta phải chọn một trong ba căn phòng: phòng thứ nhất lửa cháy dữ dội, phòng thứ hai đầy những kẻ ám sát đang giương súng, và phòng thứ ba đầy sư tử nhện đói trong ba năm. Phòng nào an toàn nhất cho hắn?

– *Trả lời:* Phòng có sư tử. (Vì nhện đó lâu quá nên chết hết rồi).

13. Cái gì đen khi bạn mua nó, đỏ khi dùng nó và xám xịt khi vứt nó đi?

– *Trả lời:* Than.

14. Bạn có thể kể ra ba ngày liên tiếp mà không có tên là thứ hai, thứ ba, thứ tư, thứ năm, thứ sáu, thứ bảy, chủ nhật?

– *Trả lời:* Hôm qua, hôm nay, ngày mai.

15. Tại sao sư tử ăn thịt sống?

– *Trả lời:* Vì nó không biết nấu ăn.

16. Bạn làm việc gì đầu tiên mỗi buổi sáng?

– *Trả lời:* Mở mắt ra.

17. 2 người một lớn, một bé đi lên đỉnh một quả núi. Người bé là con của người lớn, nhưng người lớn lại không phải cha của người bé, hỏi người lớn là ai?

– *Trả lời:* Mẹ

18. Bạn có “chiêu” nào để có thể thức trắng 7 ngày mà vẫn không thiếu ngủ?

– *Trả lời:* Thì ngủ vào bảy đêm đó.

19. Tôi có 4 cái chân, 1 cái lưng, nhưng không có cơ thể. Tôi là ai?

– *Trả lời:* Cái ghế.

20. Có hai người chơi bi-da trong một cửa hàng. Họ chơi 5 ván và mỗi người thắng 3. Sao lại thế?

– *Trả lời:* Tại họ chơi chung 1 cửa hàng chớ đâu có chơi với nhau.

21. Đố bạn chuột nào đi bằng 2 chân?

– *Trả lời:* Chuột Mickey.

22. Đố bạn vịt nào đi bằng 2 chân?
– *Trả lời:* Vịt nào cũng đi bằng 2 chân.
23. Sở thú bị cháy ,đố bạn con gì chạy ra đầu tiên?
– *Trả lời:* Con người.
24. Một con hổ bị xích vào gốc cây, sợi xích dài 30m. Có 1 bụi cỏ cách gốc cây 31m, đố bạn làm sao con hổ ăn được bụi cỏ?
– *Trả lời:* Hổ đâu có ăn cỏ.
25. Trong một năm tháng nào có 28 ngày.
– *Trả lời:* Tháng nào cũng có 28 ngày.
26. Nhà Nam có 4 anh chị em, 3 người lớn tên là Xuân, Hạ, Thu. Đố bạn người em út tên gì?
– *Trả lời:* Tên Nam.
27. Đố bạn khi Beckham thực hiện quả đá phạt đền, anh ta sẽ sút vào đâu?
– *Trả lời:* Vào quả bóng.
28. Cái gì tay trái cầm được còn tay phải có muốn cầm cũng không được?
– *Trả lời:* Cùi chỏ tay phải.
29. Cái gì người mua biết, người bán biết, người xài không bao giờ biết?
– *Trả lời:* Cái quan tài.
30. Tại sao khi bắn súng người ta lại nhắm một mắt?
– *Trả lời:* Vì nhắm 2 mắt không thấy đường để bắn.
31. Bạn đang ở trong một cuộc đua và bạn vừa vượt qua người thứ nhì . Vậy bây giờ bạn đang ở vị trí nào trong đoàn đua ấy?
– *Trả lời:* Thứ nhì.
32. Cũng trong một cuộc đua, bạn vừa chạy qua người cuối cùng. Vậy bạn đang ở vị trí nào?
– *Trả lời:* Bạn ở ngoài cuộc đua.
33. Con mèo nào cực kỳ sợ chuột?
– *Trả lời:* Đô rê mon.
34. Có con chuột lại cực kỳ sợ mèo. Con chuột nào vậy?
– *Trả lời:* Chuột nào cũng sợ mèo

35. Người đàn ông duy nhất trên thế giới có...sữa là ai?

– *Trả lời:* Ông Thọ.

36. Cái gì có kích thước bằng con voi nhưng chẳng nặng gram nào cả?

– *Trả lời:* Cái bóng của con voi.

37. Con mèo có gì mà không bất kỳ con vật nào có?

– *Trả lời:* Con mèo con.

38. Tôi có cả một hàm răng nhưng không có cái miệng nào cả? Tôi là ai?

– *Trả lời:* Cái lược.

39. Các loài hoa.

– Hoa gì hẹn đến ngày sau (mai)

– Hoa gì lại mọc trên đầu hùm kê (mào gà)

– Hoa gì nghe tiếng mà ghê (súng)

– Hoa gì sắc trắng cận kề ơn trên (huệ)

– Hoa gì thơm ngát về đêm (Quỳnh)

– Hoa gì sống cạnh bùn phèn không dơ (sen)

– Hoa gì nhiều tuổi để thờ (vạn thọ)

– Hoa gì báo hiệu đến giờ thu sang (Cúc)

– Hoa gì sớm nở tối tàn (Phù dung)

– Hoa gì được sánh vào hàng tôn vương (Mẫu đơn)

– Hoa gì e thẹn bên đường (Mắc cỡ)

– Hoa gì hè đến thì thường tốt tươi (Phượng)

– Hoa gì theo ánh mặt trời (Hương dương)

– Hoa gì xinh đẹp đồng thời lắm gai (Hồng)

– Hoa gì ngàn dặm đường dài (thiên lý)

2. HOẠT NÁO NGOÀI TRỜI

2.1. Những đặc điểm của chương trình hoạt náo ngoài trời

Khi thực hiện chương trình hoạt náo ngoài trời, một trong những yếu tố quan trọng cần phải quyết định đó là địa điểm tổ chức. Địa điểm tổ chức các trò chơi ngoài trời thường phải có khuôn viên rộng: sân, bãi cỏ, bãi biển, bãi cát rộng...

Trò chơi ngoài trời là loại trò chơi với quy mô phạm vi lớn, địa bàn rộng với đông đảo các thành viên tham gia (có thể là tập hợp của nhiều trò chơi nhỏ hợp thành), được tổ chức, phân công chuẩn bị chu đáo chặt chẽ, có người điều hành, giám sát được gắn với những hoạt động lớn.

Các trò chơi ngoài trời thường là những trò chơi vận động mạnh, đòi hỏi người chơi phải chơi hết mình, có sức khỏe và tinh thần đoàn kết cao. Có sự thi đua và nỗ lực rất lớn.

Vì không gian tổ chức rộng cho nên đòi hỏi nhiều về yếu tố âm thanh. Âm thanh phải có độ to, vang. Hoạt náo viên ngoài trời đòi hỏi phải có chất giọng to, khỏe và khả năng khuấy động cực cao.

Việc lựa chọn các trò chơi ngoài trời cần phù hợp với lứa tuổi, sức khỏe của người tham gia.

Một chương trình hoạt náo ngoài trời muốn thành công phải xác định được đúng đối tượng khán giả để lựa chọn những trò chơi phù hợp, chuẩn bị kỹ các yếu tố hậu cần (địa điểm, âm thanh, vật dụng trò chơi, phần thưởng), kỹ năng dẫn dắt của hoạt náo viên và độ sung của người chơi.

Tuy nhiên, các vấn đề khách quan có thể xảy ra khi tổ chức hoạt náo ngoài trời như: mưa, gió, bão bùng, thời tiết khắc nghiệt,... có thể làm cho kế hoạch bị phá sản. Vì vậy, cần lưu ý đến yếu tố thời tiết và lựa chọn những địa điểm có thể cho bạn phương án dự phòng giữa indoor và outdoor.

2.2. Xây dựng được kịch bản một chương trình hoạt náo ngắn ngoài trời

Với tất cả các chương trình hoạt náo ngoài trời đều có khung kịch bản chung, chia thành các phần cơ bản sau:

- Chia đội chơi
- Khởi động nhẹ nhàng, vui vẻ
- Phổ biến luật chơi
- Tổ chức các trò chơi
- Kết thúc trò chơi

Ngoài ra thì còn có các hoạt động bên lề như:

- Ban tổ chức ghi lại các hình ảnh, video của các đội chơi
- Chiếu trên slide những hình ảnh ấn tượng và chia sẻ kinh nghiệm thất bại của các đội và kinh nghiệm chiến thắng.

Chia đội

Chia đội chơi team building

Chia các thành viên thành các đội sao cho phù hợp với trò chơi. Ban tổ chức sẽ phát áo đồng phục, dây màu chia đội, cờ,... Mỗi đội phải có trách nhiệm thiết kế biểu tượng (logo), khẩu hiệu (slogan), đặt tên đội, chọn đội trưởng,... Qua đây các thành viên sẽ phải thể hiện sự nhiệt tình hết mình đối với đội.

Khởi động trước chương trình

Các đội được phát áo đồng phục, cờ và đứng vào vị trí của mình. Mỗi đội sau khi thiết kế logo, slogan thì sẽ bắt đầu thể hiện tinh thần của đội bằng cách giới thiệu tên slogan và tiếng reo hò của đội. Từ đó thể hiện sự hào hứng cho mỗi người chơi và sự quyết tâm của từng đội.

Bắt đầu thử thách

Sau khi đã nói luật chơi, cách chơi và phần thưởng thì ban tổ chức bắt đầu tiến hành bắt đầu các trò chơi team building.

Với mỗi kịch bản sẽ có các trò chơi khác nhau sao cho phù hợp nhất.

Ví dụ:

Game	Nội Dung
CHIA ĐỘI	MC chia đội ngẫu nhiên theo cách của MC. - Bầu đội trưởng. - Chọn câu khẩu hiệu của đội. - Đặt tên đội. - Chọn điệu nhảy yêu thích để biểu diễn.
KHỞI ĐỘNG	MC tổ chức mini game tạo không khí vui vẻ, xếp thành vòng tròn khởi động. - Đội Ngắn nhất. - Đội dài nhất. - Đội cao nhất.
GAME 1: ĐUA GHE NGO TRÊN CẠN	“Đua ghe ngo” là một trò chơi dễ và vui nhộn nhất. - Để chơi trò này, đoàn sẽ chia làm 2-4 đội (nhiều hơn thì chia làm nhiều đợt đua).

	<ul style="list-style-type: none"> - Các đội ngồi xếp hàng xen kẽ nam nữ, người sau gác chân lên đùi người trước. - Khi có hiệu lệnh xuất phát, tất cả các đội di chuyển về đích ở mực nước biển, lưu ý chỉ được dùng tay và hông để di chuyển. Đội nào bị đứt giữa đường, phải ngừng lại, ráp đoàn lại rồi mới được đua tiếp. - Đội nào có người cuối cùng cán đích trước đội đó chiến thắng.
GAME 2: BÁNH XE KHÔNG LỖ	<ul style="list-style-type: none"> - Mỗi đội nhận 1 bánh xe không lỗ bằng bạt. - Nhiệm vụ: cả đội đứng vào trong lòng chiếc bánh xe di chuyển từ vạch A đến vạch B. Đội nào di chuyển nhanh nhất đạt điểm cao.
GAME 3: TÂY SƠN THẦN TỐC	<ul style="list-style-type: none"> - Mỗi đội được phát 1 chiếc bạt. - Nhiệm vụ: cử ra 4 thành viên kéo bạt, 8 người ngồi bên trên. Kéo từ vạch A đến vạch B. trong vòng 5 phút đội nào đưa được nhiều thành viên sang đội đó đạt điểm cao.
GAME 4: CHUNG SỨC ĐỒNG LÒNG	<ul style="list-style-type: none"> - Mỗi đội nhận 1 chiếc phao hơi. - Nhiệm vụ: Cử 7 thành viên kẹp phao ko được dùng tay di chuyển từ vạch A đến vạch B, đến B 1 người quay lại vác phao đưa các thành viên tiếp theo sang sông. Đội nào đưa được nhiều thành viên sang trong vòng 5p đội đó đạt điểm cao.
GAME 5: VƯỜN RA BIỂN LỚN	<ul style="list-style-type: none"> - Mỗi 1 đội nhận 2 chiếc phao hơi, 4 tay chèo, 4 áo phao, 6 gậy tre và dây thừng. - Nhiệm vụ của các đội kết phao hơi và những đạo cụ mới nhận thành 1 cái bè. - Khi có hiệu lệnh của MC các đội mặc áo phao. Chèo bè ra ngoài biển đến vị trí của 1 HLV nhận 1 chiếc cờ. Đội nào nhanh nhất sẽ được cộng điểm cao.
TỔNG KẾT	<ul style="list-style-type: none"> - Chia sẻ của MC về chương trình Team Building

	<ul style="list-style-type: none"> - Chia sẻ của người chơi về chương trình TeamBuilding. - Chia sẻ của ban lãnh đạo về chương trình và thông điệp truyền tải. - Tổng kết và trao quà cho đội thắng cuộc.
--	--

3. HOẠT NÁO TRONG NHÀ

3.1. Các trò chơi hoạt náo trong nhà

Các trò chơi hoạt náo trong nhà tuy không gian tổ chức rộng rãi hơn trên phương tiện vận chuyển nhưng lại hẹp hơn ngoài trời. Chính vì vậy, hoạt náo trong nhà khán giả có nhiều sự vận động hơn nhưng số lượng người chơi vẫn bị hạn chế so với hoạt náo ngoài trời. Tuy nhiên, không hẳn mỗi trò chơi chỉ thích hợp với một không gian tổ chức nhất định, có những trò chơi có thể tổ chức được cả trên phương tiện vận chuyển, trong nhà hoặc ngoài trời. Hoạt náo viên cần xem xét bản chất của từng trò chơi để có thể sử dụng cho phù hợp trong từng bối cảnh.

Trò chơi trong nhà có thể chia thành:

- Trò chơi tại chỗ dành cho toàn bộ khán giả.
- Trò chơi sân khấu dành cho một số khán giả có trao quà.

Bên cạnh đó cần chuẩn bị thêm phần trò chơi dự bị:

Phần này phải làm kèm theo kịch bản chương trình nhằm phòng khi trò chơi chính thức không thực hiện được hay còn thời gian để chơi. Phải chuẩn bị cả vật dụng và quà cho các trò chơi dự trữ này.

Phần chữa cháy cho chương trình:

Phần này dự trữ chương trình không như dự kiến, sân khấu trống trong một khoảng thời gian ngắn. Chúng ta phải chuẩn bị các mẫu chuyện vui, câu chuyện cười, các câu đố nhỏ để lấp sân khấu.

Khắc phục một số lỗi thường gặp khi tổ chức trò chơi:

- Tỏ ra thiếu tự tin khi bước lên sân khấu.
- Nói quá nhỏ và không có nhiệt huyết.
- Nói quá to như quát vào mặt mọi người.
- Nói quá nhanh không ai nghe kịp. Nói quá chậm làm mọi người chán nản.
- Nóng giận và tỏ ra bất lực khi tập thể không làm theo bạn và không tập trung.
- Quá nôn nóng khi nhanh chóng lao vào chơi mà chưa hoạt náo tinh thần.

- Không phổ biến luật chơi rõ ràng trước khi chơi, không công bằng khi phạt thưởng.

- Không nên phạt người chơi quá lâu hoặc quá khó, tạo cho người chơi cảm thấy bị lố bịch.

- Tranh cãi với người chơi những luật chơi, hoặc quyết tâm bắt được cho một người hoặc một nhóm mà mình cho rằng họ hay “ăn gian”, hay cãi.

- Chơi những trò chơi mà mình không biết rõ, hoặc không rành về những kiến thức của trò đó.

- Chê bai khi có người chơi trố chơi quá dễ, hoặc quá dở, không giận dữ hoặc mất bình tĩnh khi có người phá rối trong lúc chơi.

3.2. Tổ chức Gala dinner

3.2.1 Du lịch kết hợp Gala dinner

Gala dinner thì có muôn vàn kiểu tổ chức . Hoạt động Gala dinner thường tổ chức đến phần nhiều là du lịch theo đoàn, du lịch theo đơn vị, doanh nghiệp. Mỗi chuyến du lịch tùy vào mục đích, nhu cầu có thể kéo dài tùy thời gian khác nhau. Do đó gala dinner có thể tổ chức được vào ngày bất kỳ theo yêu cầu.

Việc du lịch kết hợp gala dinner đem đến một cơ hội kết nối tất cả các thành viên, tạo dựng dấu ấn và kỷ niệm mạnh mẽ trong lòng mỗi người.

3.2.2 Gala dinner cần gì

Về cơ bản, chương trình Gala Dinner thường được dàn dựng sân khấu tại nhà hàng rộng, khu vực sân rộng hoặc phòng đặc trưng của khách sạn.

Nội dung một chương trình gala dinner phải đầy đủ từ phần mở đầu đến kết thúc. Có thể kéo dài trong khoảng thời gian 1 tiếng rưỡi đến 2 tiếng rưỡi tùy yêu cầu và thời lượng chương trình.

Để có một chương trình gala dinner tốt đẹp và thành công thì chuẩn bị là điều không thể thiếu. Vấn đề đặt ra đầu tiên là kinh phí và mục đích tổ chức. Thông thường thì điều quan trọng hơn cả khi phê duyệt một kỳ nghỉ cho toàn công ty đó là kinh phí. Kinh phí tương đối, chất lượng tốt là điều hướng đến. Hiện nay chi phí này dao động tùy chương trình, tùy địa điểm tổ chức nên rất khó để có thể đưa ra một mức giá chung nhất.

Âm thanh, ánh sáng, nội dung chương trình là những điều cực kỳ quan trọng cần phải chuẩn bị và hoàn thiện trước khi bắt đầu chương trình. Bên cạnh đó là một số tiểu tiết như phong treo sân khấu (Bước này tùy từng địa điểm có thể bỏ bớt thay bởi

màn hình led hoặc màn hình máy chiếu cỡ lớn); Các phần quà, phần thưởng và dụng cụ để chơi trò chơi (nếu có); ... Đặc biệt nhất là sự chuẩn bị từ người dẫn chương trình, có thể nói là cái hồn của buổi gala dinner, phải có một phong thái tốt nhất, sự chuẩn bị kỹ lưỡng, tự tin, duyên dáng và hài hước để dẫn dắt điểm nhấn của chương trình.

3.2.3. Tiến hành tổ chức gala dinner

Gala dinner là sự kết hợp của gala và bữa tối nên có thể tổ chức vào thời điểm khách vừa ăn vừa tổ chức hoặc khi khách vừa mới ăn xong. Điều này tùy thuộc vào nhu cầu của từng đoàn, tùy vào không gian và thời gian... để tổ chức một cách hợp lý nhất.

Kịch bản gala

1) Khởi động: Khai mạc và phát biểu của người đại diện

Để cho thu hút khách và tạo không gian sôi động, trước khi chương trình diễn ra ta nên mở những bài nhạc sôi động tạo khí thế.

-Văn nghệ mở màn với một vài bài hát sôi động

- MC giới thiệu đại diện lên phát biểu và khởi động chương trình.

2) Xuất phát: Các tiết mục giao lưu văn nghệ đặc sắc. (Thời gian không quá 30')

+ Các tiết mục văn nghệ do khách đăng ký trước, cũng có thể có sự góp sức của MC để tăng sự trôi chảy cho chương trình. Để hấp dẫn hơn, có thể chuẩn bị luôn thêm mã số bình chọn của từng ca sĩ để khán giả phía dưới bình chọn theo các giải thưởng: ca sĩ hát hay nhất, ca sĩ có phong cách chuyên nghiệp nhất, ca sĩ có ngoại hình hút nhất...(kết quả bình chọn sẽ công bố vào cuối chương trình)

3) Tăng tốc: Game Show

Đây là phần hấp dẫn nhất, luôn được chờ đợi trong mỗi chương trình gala. Không khí sẽ trở nên sôi động hơn rất nhiều với những trò chơi, gameshow luôn cuốn người chơi và tạo tiếng cười sảng khoái. Có thể kết hợp thêm một số ca khúc văn nghệ lồng vào giữa những trò chơi để mọi người có thể nghỉ ngơi và cũng để chương trình không quá khô cứng.

4) Tổng kết: Trao thưởng

Khi đã đến gần cuối chương trình, ban tổ chức sẽ trao thưởng những phần quà ý nghĩa dành cho đội chơi đã thắng cuộc trong phần gameshow hay những giải thưởng cho các ca sĩ không chuyên đã cống hiến cho buổi gala. Lúc này, MC có thể mời mọi người cùng hát những ca khúc quen thuộc ý nghĩa để kết thúc chương trình.

3.2.4. Các gameshow tổ chức trong đêm gala

Các gameshow có thể tổ chức trong đêm gala

Game 1: Thi uống bia

Thời gian: Từ 10 – 15 phút

Người tham dự:

- 3 nam & 3 nữ. Nam nữ chọn cặp đôi chơi với nhau
- Số lượng có thể thay đổi tùy vào diện tích sân khấu, sân chơi

Dụng cụ:

- Bia chai: Loại bia bất kỳ
- Khăn bịt mắt

Cách chơi: Trò chơi này dành cho các cặp nam nữ thi đấu với nhau. Nữ bịt mắt, cầm 1 chai bia (đã khui nắp) cho nam uống. Đôi nào uống bia xong nhanh nhất là thắng cuộc.

Luật chơi:

- Nữ bịt mắt và cầm chai bia
- Nam không được dùng tay trong trò chơi này
- Kết quả được tính khi chai bia đã cạn.

Game 2: Bịt mắt bắt sâu

Thời gian: Từ 10 – 15 phút

Người tham dự:

- 3 nam & 3 nữ. Nam nữ chọn cặp đôi chơi với nhau
- Số lượng có thể thay đổi tùy vào diện tích sân khấu, sân chơi

Dụng cụ:

- Khăn bịt mắt
- Kẹp cặp bằng nhựa

Cách chơi:

- Mỗi đội chơi là một cặp nam nữ. Các đội thi đấu với nhau
- Nam đứng tại chỗ, Trên quần, áo đính 10 chiếc kẹp cặp tại nhiều vị trí khác nhau. Mỗi cặp được gọi là 1 con sâu

- Nữ bịt mắt làm nhiệm vụ bắt sâu. Khi nào bắt hết 10 con sâu trên quần áo bạn nam là hoàn thành trò chơi. Đội nhanh nhất là đội thắng cuộc

Luật chơi: Nữ luôn bịt mắt

Game 3: Sàn nhảy hẹp

Thời gian: Từ 10 – 15 phút

Người tham dự:

- 4 nam & 4 nữ. Nam nữ chọn cặp đôi chơi với nhau
- Số lượng có thể thay đổi tùy vào diện tích sân khấu, sân chơi

Dụng cụ: Giấy A1; Âm nhạc sôi động

Cách chơi:

- Mỗi đội chơi là một cặp nam nữ. Các đội thi đấu với nhau
- Các đôi đứng trên 1 tờ giấy A1 trải trên sàn và nghe tiếng nhạc sôi động. Khi có nhạc, người chơi bắt buộc phải nhảy theo nhịp điệu, khi dừng nhạc bất ngờ, người chơi phải đứng im theo đúng tư thế nhạc dừng
- Cấp độ được tăng dần bằng cách gấp đôi tờ giấy
- Đôi nào “tồn tại” đến cuối cùng là đôi thắng cuộc

Luật chơi:

- Khi có nhạc bắt buộc phải nhảy. Khi nhạc dừng phải đứng im
- Luôn đứng trong tờ giấy
- Nếu mắc 1 trong các lỗi trên, đôi đó bị loại

Game 4: Hứng bóng

Thời gian: Từ 10 – 15 phút

Người tham dự:

- 4 nam & 4 nữ. Nam nữ chọn cặp đôi chơi với nhau
- Số lượng có thể thay đổi tùy vào diện tích sân khấu, sân chơi

Dụng cụ:

- Chậu nhựa
- Bóng bàn

Cách chơi:

- Mỗi đội chơi là một cặp nam nữ. Các đội thi đấu với nhau
- Nam và nữ đứng cách nhau 2m
- Nữ tung bóng bàn cho bạn nam đón
- Bạn nam kẹp chậu nhựa giữa hai chân và khéo léo đón bóng
- Số bóng đón được là số điểm của đội chơi đó

Luật chơi:

- Bóng rơi ra ngoài không tính
- Người chơi không được di chuyển

Game 5: Truyền vòng

Thời gian: Từ 10 – 15 phút

Người tham dự:

- Người chơi chia thành 2 – 3 đội chơi không phân biệt nam nữ
- Mỗi đội có từ 5 – 10 người chơi. Số lượng có thể thay đổi tùy vào diện tích sân khấu, sân chơi

Dụng cụ:

- Tấm tre sạch
- Vòng chun

Cách chơi:

- Các đội xếp hàng dọc, nam nữ xen kẽ
- Mỗi người ngậm 1 chiếc tấm
- Từ đầu hàng, chiếc vòng chun được truyền lần lượt qua từng người đến cuối hàng. Người chơi không được dùng tay, chỉ được dùng tấm để chuyển chun
- Mỗi đội chuyển 5 chiếc chun, đội nào hoàn thành xong trước là thắng cuộc.

Luật chơi: Vòng rơi giữa chừng phải đi lại từ đầu.

Game 6: Bịt mắt bón sữa chua

Chuẩn bị: 05 Hộp sữa chua, Khăn bịt mắt, Phần thưởng đã gói sẵn.

Ý nghĩa: Tạo không khí vui vẻ, phản ứng nhanh, tính đoàn kết khéo léo..

Yêu cầu: 05 cặp nam nữ

Cách chơi: Chọn ra các đội, mỗi đội gồm 2 người (nam & nữ), rồi bịt mắt cả 2 người. Nữ bón sữa chua cho nam (hoặc ngược lại). Đội nào xong trước là thắng.

Phần Thưởng: được trao cho 3 cặp theo thứ tự nhất – nhì – ba

Game 7: Bú sữa mẹ

Chuẩn bị: Bình đựng sữa và sữa tươi.

Cách chơi:

- + Các bạn nữ kẹp bình sữa vào khủy tay hoặc vào nách
- + Các bạn nam tay để ra sau và quỳ xuống bú sữa
- + Cặp nào mà mú sữa nhanh hết nhất là cặp đó chiến thắng

Game 8: Nhịp sống sôi động

Số lượng: 8 – 10 Người

Thể thức: Các thành viên tham gia trò chơi đứng rải rác trên sân khấu. Khi nhạc nổi lên, các thành viên nhảy theo điệu nhạc hoặc nhảy theo sở thích của mình. Nhạc sẽ dừng lại bất cứ lúc nào và lúc đó các thành viên phải đứng theo vị trí hiện tại một cách bất động. Nếu ai không làm được sẽ bị loại (không cười, không nhúc nhích). Và trò chơi sẽ tiếp tục. Người thắng cuộc là người cuối cùng thực hiện hoàn hảo nhất và nhận được phần quà của Ban Tổ Chức.

Game 9: Khiêu vũ tranh ghế

Số lượng: 8 – 10 Người

Thể thức: Các thành viên tham gia trò chơi đứng xung quanh ghế (số lượng ghế luôn ít hơn số người tham gia). Khi nhạc nổi lên, các thành viên khiêu vũ xung quanh các ghế. Nhạc sẽ dừng lại bất cứ lúc nào và lúc đó các thành viên phải tìm cho mình một chiếc ghế. Nếu ai không tìm được ghế sẽ bị loại. Và trò chơi sẽ tiếp tục với một chiếc ghế được rút bớt ra. Người thắng cuộc là người tìm cho mình chiếc ghế cuối cùng và nhận được phần quà của Ban Tổ Chức.

Game 10: Khiêu vũ tình yêu

Số lượng: 8 – 10 Người chia thành 4 – 5 đội. (mỗi đội 1 cặp Nam – Nữ)

Thể thức: Các cặp nam nữ chia thành 2 phía, đứng đối diện nhau. Mỗi đội được phát 01 quả bong bóng và hai thành viên sẽ để bong bóng giữa trán của nhau. Khi nhạc nổi lên, các đội sẽ khiêu vũ theo điệu nhạc (có thể là Rumba, slow) cho đến hết

bài hát. Khi khiêu vũ, các đội phải giữ thăng bằng cho quả bong bóng nhưng không được dùng tay – dùng bất cứ bộ phận nào trên cơ thể. Đội nào làm rơi quả bong bóng sẽ bị loại. Đội nào còn lại bong bóng sau cùng là đội thắng cuộc.

Game 11: Người nội trợ đăm đàng

Số lượng: 4 – 5 Cặp nam nữ.

Thể thức: Các cặp nam nữ chia thành 02 phía, bị bịt mắt và đứng cách xa nhau khoảng 10m. Mỗi người nữ cầm một quả chuối. Sau hiệu lệnh, các thành viên nữ vừa lột chuối vừa đi đến chỗ thành viên nam và sẽ đút quả chuối đó vào miệng thành viên nam. Cặp nào thực hiện nhanh nhất sẽ thắng cuộc và nhận phần quà của Ban Tổ Chức.

Game 12: Bịt mắt ăn chuối

Số lượng: 4 – 5 Cặp nam nữ.

Thể thức: Các cặp nam nữ chia thành 02 phía, bị bịt mắt và đứng cách xa nhau khoảng 10m. Mỗi người nữ cầm một quả chuối. Sau hiệu lệnh, các thành viên nữ vừa lột chuối vừa đi đến chỗ thành viên nam và sẽ đút quả chuối đó vào miệng thành viên nam. Cặp nào thực hiện nhanh nhất sẽ thắng cuộc và nhận phần quà của Ban Tổ Chức.

Game 13: Uống sữa tiếp sức – Bé khỏe bé ngoan

Số lượng: 10 cặp nam – nữ .

Thể thức: Các bạn xếp thành hàng ngang, mỗi hàng mỗi đội và mỗi đội được cấp 01 bình sữa em bé chứa đầy sữa tươi. Khi có hiệu lệnh: “Bắt đầu”! thì các đội sẽ bắt đầu “bú”. Cứ thế, thành viên của mỗi đội thay phiên nhau (mỗi người có thời gian 15 giây) để uống. Thời gian chơi diễn ra trong 5 phút, đội nào uống hết hoặc còn ít nhất đội đó sẽ thắng (có 03 giải: I.II.III)

Lưu ý: Khi uống, không được cắn sữa đầu núm của bình sữa.

Game 14: Cái miệng có duyên

Số lượng: 06 cặp nam – nữ .

Thể thức: Các bạn xếp thành 02 hàng dọc, nam nữ xen kẽ. Khi có hiệu lệnh bạn đầu tiên sẽ dùng miệng của mình ngậm 01 quả táo chuyển sang miệng của người

tiếp theo. Cứ tiếp tục như thế và phần thưởng sẽ trao cho đội đưa được quả táo đến thành viên cuối hàng trước.

Game 15: Đập bóng bay

Thổi nhiều bóng bay, chọn 1 đội nam và 1 đội nữ (> 3 người/đội). Trò chơi bắt đầu: đội nam ngồi sẵn vào ghế (bao nhiêu người thì bấy nhiêu ghế), đặt quả bóng bay lên đùi. Khi có hiệu lệnh, đội nữ đứng bên kia (cách khoảng 3, 4m) phải chạy thật nhanh đến ngồi vào quả bóng làm sao cho bóng vỡ (chú ý không dùng tay bóp bóng). Cặp nào làm vỡ bóng trước thì thắng.

B. CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP THỰC HÀNH

Câu 1. Hoạt náo trên phương tiện ô tô có đặc điểm gì? Khi thực hiện hoạt náo trên ô tô, **Câu 2.** Hướng dẫn viên phải thực hiện như thế nào?

Câu 3. Em hãy kể tên và mô tả một số hoạt động hoạt náo trên xe?

Câu 4. Em hãy kể tên và mô tả một số hoạt động hoạt náo thực hiện trong nhà?

Câu 5. Em hãy kể tên và mô tả một số hoạt động hoạt náo thực hiện ngoài trời?

Câu 6. Thực hành:

Mỗi sinh viên hãy chọn một trò chơi và thực hành tổ chức trò chơi trong các tình huống sau:

+ Hoạt náo trên xe cho đối tượng khách thanh niên?

+ Hoạt náo trong chương trình Gala dinner

+ Hoạt náo ngoài trời

C. GHI NHỚ

- *Hoạt náo trong chương trình du lịch có thể được tổ chức ở trên xe, hoạt náo ngoài trời, hoạt náo trong nhà.*

- *Hoạt náo trên xe thường bị giới hạn, khách phải ngồi một chỗ và hạn chế di chuyển. Vì vậy, các trò chơi thường đơn giản, không cần sử dụng nhiều đến vật dụng trò chơi.*

- Đối với hoạt náo ngoài trời, yếu tố quan trọng đó là địa điểm tổ chức và âm thanh. Trò chơi ngoài trời có sự tham gia đông đảo của các thành viên, thường là những trò chơi vận động mạnh, đòi hỏi người chơi phải có sức khỏe, sự thi đua và nỗ lực rất lớn.

- Hoạt náo trong nhà tuy không gian tổ chức rộng rãi hơn trên phương tiện vận chuyển nhưng lại hẹp hơn ngoài trời. Chính vì vậy, hoạt náo trong nhà khán giả có nhiều sự vận động hơn nhưng số lượng người chơi vẫn bị hạn chế so với hoạt náo ngoài trời.

- Không hẳn mỗi trò chơi chỉ thích hợp với một không gian tổ chức nhất định. Hoạt náo viên cần xem xét bản chất của từng trò chơi để có thể sử dụng cho phù hợp trong từng bối cảnh.

BÀI 6

XỬ LÝ MỘT SỐ TÌNH HUỐNG THƯỜNG GẶP TRONG QUÁ TRÌNH HƯỚNG DẪN

Giới thiệu:

Trong quá trình thực hiện chương trình du lịch, có thể xảy ra rất nhiều tình huống khác nhau. Vì vậy, Hướng dẫn viên cần có cách xử lý nhanh chóng, phù hợp, vừa đảm bảo lợi ích cho khách vừa đảm bảo lợi ích của công ty. Muốn vậy, Hướng dẫn viên cần phải lường trước các loại tình huống có thể xảy ra và nắm bắt được cách thức xử lý phù hợp.

Bài học này sẽ cung cấp cho người học một số tình huống thường gặp trong quá trình hướng dẫn du lịch và những gợi ý về cách xử lý.

Mục tiêu:

- Mô tả được các kỹ năng cần thiết cho hoạt động hướng dẫn du lịch;
- Thiết lập và duy trì mối quan hệ với các đối tượng liên quan;
- Xử lý những tình huống thường gặp trong công tác hướng dẫn du lịch.

A. NỘI DUNG

1. NGUYÊN TẮC XỬ LÝ TÌNH HUỐNG

1.1 Vì sao phải nghiên cứu tình huống

- Tình huống là một phần không tách rời của hoạt động hướng dẫn du lịch.
- Chất lượng hướng dẫn phụ thuộc rất nhiều vào kết quả xử lý tình huống của HDV
- Hướng dẫn viên được trả tiền để làm việc này.

1.2. Đặc trưng của tình huống

- Tình huống là một phần của cuộc sống
- Xã hội càng phát triển, càng nhiều tình huống và tình huống càng phức tạp nảy sinh, cần phải xử lý
- Phương pháp xử lý tình huống rất đa dạng, chúng tùy thuộc :
  - + Vào hoàn cảnh tình huống phát sinh
  - + Vào đối tượng tham gia vào tình huống
  - + Vào bản thân người xử lý
- Chưa có tài liệu nào nghiên cứu và đưa ra cách thức xử lý trong mọi tình huống

1.3. Phân loại tình huống

- Cách 1:

- + Xử lý tình huống khách phàn nàn
- + Tình huống khách có thái độ không đúng mức
- + Xử lý yêu cầu của khách
- + Xử lý tình huống khẩn cấp.

- Cách 2:

- + Va chạm, xung đột
- + Xử lý tình huống khẩn cấp.

- Cách 3:

- + Tình huống bất khả kháng
- + Trục trặc kỹ thuật
- + Quan hệ, thái độ
- + Trả lời các câu hỏi của du khách

1.4. Một số biện pháp nâng cao hiệu quả của việc xử lý tình huống trong hướng dẫn du lịch

a. Ngăn ngừa tình huống nảy sinh

- Lường trước những tình huống có thể phát sinh để có biện pháp ngăn ngừa
- Xử lý tình huống đã nảy sinh trước khi khách nhận biết

b. Quản lý tốt đoàn khách

- Thực hiện đầy đủ quy trình hướng dẫn
- Thiết lập qui tắc ứng xử
- Chuẩn bị tốt bài thuyết minh

c. Phải hiểu tâm lý khách

- Hiểu khách thông qua ngôn ngữ bên ngoài và ngôn ngữ cử chỉ

+ Người cởi mở trong giao tiếp thường tay chân đều ở tư thế “mở”: Đối với những người này, ta rất dễ nói chuyện và dễ đạt được kết quả như mong muốn. Các nhà tâm lý còn khuyên rằng nếu ta muốn tác động lên người đối thoại để gây cảm tình với họ thì cũng nên rèn luyện để có phong thái như vậy.

+ Khi người đối thoại khoanh chặt tay trước ngực là đã làm thành bức tường bảo vệ. Đó là tư thế cố thủ và khó có thể làm anh ta thay đổi ý kiến

+ Nếu ít nhất một trong hai người ngồi ở tư thế gác chân chữ ngũ thì không có cuộc tranh luận tay đôi nào kết thúc bằng sự nhất trí. Nếu lại thêm động tác khoanh tay trước ngực và tựa hẳn vào ghế cho xa nhau hơn thì kết quả chắc chắn là không đạt được thoả thuận (ai nói người đó nghe)

1.5. Nguyên tắc xử lý tình huống

- Phải làm rõ mối quan tâm của du khách. Cụ thể là:
  - + Xem khách muốn gì
  - + Đừng vội đưa ra kết luận ngay. Hãy lắng nghe và tỏ thái độ thông cảm.
  - + Nhắc lại những gì khách thông báo để tránh hiểu lầm
- Hành động để giải quyết vấn đề nảy sinh
  - + Phải hiểu và thông thạo qui trình và chính sách của công ty trong việc giải quyết yêu cầu của du khách
  - + Biết quyền hạn của mình
  - + Đề xuất những phương án giải quyết khác nhau
    - + Tránh đề xuất những phương án không khả thi
    - + Thống nhất với khách hướng giải quyết vấn đề
  - Khi không đủ thẩm quyền giải quyết
    - + Đưa khách đến gặp người có thẩm quyền
    - + Cùng với khách giải quyết vấn đề (tránh khoán trắng cho người khác)
    - + Giải thích tình hình và suy nghĩ hướng giải quyết của mình với người cơ thẩm quyền
  - Theo dõi việc giải quyết đến khi có kết quả.

2. MỘT SỐ TÌNH HUỐNG VÀ CÁCH XỬ LÝ

2.1 Trường hợp trong đoàn có người bị ốm

Với nhiều nguyên nhân khác nhau, trong đoàn khách có một hoặc vài người bị ốm cũng là hiện tượng tự nhiên có thể gặp đối với nghề HDV. HDV có thể tham khảo phương pháp xử lý sau:

a. Du khách ốm nhẹ phải nằm nghỉ tại KS nhưng không ảnh hưởng đến chương trình du lịch của đoàn.

- HDV phải thể hiện sự quan tâm đến sức khỏe của người bị ốm bằng việc thăm hỏi, động viên du khách nghỉ ngơi dùng thuốc để mau bình phục.

- Nếu du khách có nhu cầu ăn kiêng, HDV liên hệ với khách sạn phục vụ, đáp ứng nhu cầu của người bị ốm.

- Thông thường đối với trường hợp ốm nhẹ, du khách sử dụng số thuốc của họ mang theo khi đi du lịch. Trường hợp nếu khách nhờ mua thuốc để tự điều trị, HDV yêu cầu du khách ghi tên thuốc và số lượng cần thiết rồi mua tại các hiệu thuốc có uy tín kèm theo hoá đơn và hướng dẫn cách sử dụng. Làm như vậy để đảm bảo yêu cầu giúp đỡ của khách và phù hợp với những yêu cầu của y học.

b. Trường hợp khách ốm nặng phải huỷ chương trình tham quan:

- HDV trao đổi với trưởng đoàn và người bị ốm rồi đưa người ốm đến cơ sở y tế gần nhất khám để có phương pháp điều trị.

- Mọi chi phí y tế do khách tự thanh toán, HDV lấy chứng nhận y tế về việc khám chữa bệnh để khách làm cơ sở thanh toán với các tổ chức bảo hiểm mà họ đã mua bảo hiểm y tế.

- Nếu khách không thể tiếp tục chương trình tham quan được, HDV phải báo cáo ngay về doanh nghiệp lữ hành để những người có trách nhiệm lo những thủ tục cần thiết như: đưa khách vào điều trị tại bệnh viện tốt nhất, huỷ chuyến bay khứ hồi, mua vé máy bay cho khách về nước.

=> Việc xử lý trường hợp khách bị ốm cần được tổ chức thật tốt để không ảnh hưởng đến chương trình du lịch chung của cả đoàn. HDV có kinh nghiệm không đề cập nhiều đến việc ốm đau đó với đoàn khách nhằm ổn định tư tưởng, không gây tâm lý hoang mang cho những người khác.

2.2 Trường hợp đoàn khách gặp sự cố tai nạn giao thông

Điều bất ngờ không mong muốn xảy ra là đoàn khách gặp tai nạn giao thông.

a. Xe bị hư hỏng nặng nhưng không có ai bị thương:

HDV phải bình tĩnh, có cách xử lý kịp thời, ổn định tinh thần cho đoàn khách, tìm biện pháp nhanh nhất để đoàn tiếp tục chương trình tham quan.

- Yêu cầu cơ quan chức năng địa phương và cảnh sát giao thông khu vực xảy ra tai nạn lập biên bản.

- Báo cáo ngay về doanh nghiệp lữ hành về tình hình tai nạn, xin xe khác (hoặc tự tìm) để tiếp tục chương trình du lịch một cách bình thường.

- Yêu cầu lái xe ở lại làm việc với cơ quan chức năng của nơi xảy ra tai nạn.

b. Xe bị hư hỏng nặng, có du khách bị thương nhẹ đến nặng:

HDV tìm biện pháp nhanh và hiệu quả nhất cấp cứu người bị thương, đưa họ đến cơ sở y tế gần nhất để cấp cứu, sau đó tìm phương tiện đưa những người bị thương nặng đến bệnh viện gần nhất.

- Yêu cầu các cơ quan chức năng địa phương và cảnh sát giao thông lập biên bản tai nạn với chữ kí của người có trách nhiệm địa phương, người làm chứng và trưởng đoàn khách.

- Lập biên bản xác nhận tài sản của những nạn nhân nặng phải chuyển đi bệnh viện.

- Tìm phương tiện khác để tiếp tục chương trình du lịch.

- Báo cáo về doanh nghiệp lữ hành để có sự chỉ đạo kịp thời về những công việc có liên quan tới những du khách bị thương.

- Yêu cầu lái xe ở lại làm việc với cơ quan hữu trách địa phương.

2.3 Trường hợp đoàn khách có người tử vong

Nếu trong đoàn có người bị tử vong đột xuất, HDV của đoàn khách thực hiện những công việc sau:

- Thông báo ngay cho chính quyền địa phương nơi khách bị tử vong, báo cáo cho lực lượng an ninh địa phương.

- Báo cáo ngay cho doanh nghiệp lữ hành để có những xử lý cần thiết: báo cho hãng lữ hành gửi khách (nếu là đoàn khách in bound) hoặc báo cho đơn vị chủ quản của đoàn khách (nếu là đoàn khách du lịch nội địa). Báo cho cơ quan lãnh sự, đại quán sứ nước mà nạn nhân mang quốc tịch, báo cho gia đình du khách bị tử vong.

- Ở lại hiện trường cho đến khi nhà chức trách lập xong biên bản và nhận trách nhiệm trông coi người bị nạn. Trường hợp cần thiết, HDV ở lại nơi xảy ra tai nạn để cùng tham gia giải quyết những công việc tiếp theo. Doanh nghiệp lữ hành sẽ cử HDV khách đi hướng dẫn nốt chương trình du lịch.

- Động viên du khách an tâm tiếp tục chương trình du lịch, xác định đây chỉ là trường hợp rủi ro đáng tiếc.

2.4 Đoàn khách có người sinh nhật trong thời gian đi tour

Khi nhận chương trình du lịch, theo danh sách đoàn HDV đã biết du khách nào có ngày sinh nhật trùng với thời gian đi tour của đoàn. Chúng ta đều hiểu rằng, đối với nhiều dân tộc trên thế giới việc tổ chức mừng ngày sinh nhật có ý nghĩa rất quan

trọng. Trong quãng thời gian sống xa gia đình, bạn bè và những người thân quen khác, nếu ngày sinh nhật được tổ chức tốt sẽ rất có ấn tượng đối với họ. Người HDV phải hiểu biết được phong tục tập quán của khách du lịch để giúp họ tổ chức ngày sinh nhật một cách chu đáo nhất. HDV đề xuất với doanh nghiệp lữ hành mua tặng phẩm mừng sinh nhật du khách. Nếu ngày sinh nhật trùng với buổi đón khách, nên tổ chức mừng sinh nhật khách kết hợp việc làm quen của cả đoàn với HDV. Cách tổ chức nên gọn nhẹ phù hợp với phong tục tập quán và sở thích của du khách.

Sự quan tâm của HDV trong trường hợp này là dành cho khách có ngày sinh nhật căn phòng tốt nhất (nếu có thể được). Nếu đoàn khách đến muộn lại không dùng bữa tối, HDV có thể mừng sinh nhật khách bằng cách báo cho lễ tân đặt hoa, quà tặng sinh nhật vào phòng nghỉ của khách. Cách làm này sẽ để lại một ấn tượng đẹp và sự cảm động với du khách. Ngày sinh nhật nếu trùng vào ngày tiễn khách vẫn có cách xử lý làm hài lòng họ. Nếu buổi tiễn vào lúc sáng sớm, quà tặng sinh nhật có thể là bó hoa đẹp tặng khách trước lúc xe khởi hành từ khách sạn tới địa điểm tiễn khách hoặc vào lúc khách chuẩn bị làm thủ tục ở sân bay để vào phòng chờ... Chỉ một việc làm nho nhỏ và hợp lý như vậy không những không làm hài lòng du khách có ngày sinh nhật mà còn có tác động không nhỏ tới mọi thành viên về cách ứng xử có văn hoá của người Việt Nam.

Nếu trong đoàn khách có từ hai khách trở lên có ngày sinh nhật trong thời gian đi du lịch, việc giúp đỡ họ tổ chức ngày sinh nhật cần thực hiện khéo léo, tế nhị để giúp du khách cảm nhận được HDV quan tâm tới mọi thành viên trong đoàn bình đẳng như nhau. Tránh tình trạng khách có suy nghĩ ngày sinh nhật của người này được tổ chức sang trọng, vui vẻ hơn người khác. Nếu du khách có ngày sinh nhật lại muốn tổ chức tại phòng riêng, HDV nên trao đổi với trưởng đoàn khách về việc mình sẽ thay mặt doanh nghiệp lữ hành đến chúc mừng sinh nhật và tặng quà cho khách. Lời chúc mừng nên ngắn gọn, tình cảm, thời gian ở lại dự sinh nhật của HDV cũng ở mức vừa phải và biết rút lui khéo léo để cho buổi lễ sinh nhật được tự nhiên. Quà sinh nhật dành cho khách có thể là một bó hoa đẹp, chiếc bánh ga tô hoặc một thứ quà lưu niệm kèm theo thiệp chúc mừng có nội dung chân thành, tình cảm và lịch sự. Những việc làm đó tuy nhỏ nhưng sẽ làm cho người có ngày sinh nhật cảm động, tạo được không khí chan hoà cho cả đoàn khách.

2.5 Nếu là chương trình tham quan đến vùng đồng bào dân tộc ít người ở miền núi

Du khách mua loại tour này là những người có sức khỏe, sức chịu đựng dẻo dai, thích đi bộ, yêu thiên nhiên, họ thích khám phá những nơi còn hoang sơ, bí ẩn. Họ muốn tận mắt chứng kiến cuộc sống vật chất, phong tục tập quán, nếp sống văn hoá của người dân địa phương, đặc biệt hấp dẫn họ là cuộc sống của đồng bào dân tộc ít người. Du khách loại này thường đã có những tài liệu về nơi họ sẽ đến du lịch, họ muốn so sánh những điều đã đọc được qua tài liệu với những điều họ trực tiếp chứng kiến. Những du khách này thường có tâm lí cởi mở. Họ sẵn sàng chia sẻ, cảm thông và cảm thấy thú vị khi được chứng kiến cuộc sống hàng ngày còn thiếu thốn về phương diện vật chất của đồng bào miền núi. Để phục vụ những đoàn khách kiểu này, HDV cần chuẩn bị:

- Sơ đồ của hành trình du lịch. Sơ đồ càng chi tiết càng bổ ích cho công việc của HDV.

- Chăn, màn, gói cho đoàn khách nghỉ tại bản.

- Lương thực, thực phẩm cho những ngày ở trong rừng và tại bản.

- Đồ uống, thông thường là cà phê tan và nước suối.

- Một số loại thuốc thông thường chống vắt, đĩa, chữa cả, đau bụng, đi ngoài.

- Bật lửa, đèn, giấy vệ sinh, áo mưa...

- Lập thời gian biểu cho hành trình. Dự kiến thời gian tỉ mỉ cho hành trình, thời gian xuất phát, thời gian di chuyển, địa điểm dừng chân. Thời gian biểu dự kiến phải phù hợp với tình hình thực tế ở trong rừng hoặc vẫn đang trên đường chưa đến bản. Cần lưu ý là ở miền núi vào mùa đông trời rất chóng tối.

- Mỗi du khách nếu được trang bị một chiếc gậy tre sẽ giúp họ đi lại an toàn và hiệu quả hơn.

- HDV nên chuẩn bị một số thông tin để trả lời du khách, ví dụ như thấy đồng bào dân tộc đang làm nương trên rẫy, họ có thể hỏi về kĩ thuật làm rẫy, tập quán làm lúa nương, trồng tía ngô; đi trong rừng họ có thể hỏi về các loại thú, lâm sản quý hiếm, cách bảo vệ rừng đầu nguồn, chính sách của Nhà nước, về trồng và bảo vệ rừng... Họ cũng có thể đặt cho HDV những câu hỏi về phong tục tập quán của đồng bào dân tộc như phong tục đám ma, đám cưới, lễ hội khi thu hoạch, mừng năm mới, ý nghĩa của các loại trang phục, cách bố trí nội thất trong nhà...

- HDV thật sự hoà nhập với đoàn khách sẽ giúp cho du khách tự tin và dễ dàng hoà nhập với sinh hoạt của người dân trong bản. Cần chủ động cùng với nhà chủ và một số thành viên trong đoàn chuẩn bị bữa ăn tối tại bản. HDV phải thể hiện vai trò

cầu nối giữa đoàn khách với gia đình nhà chủ và tạo không khí thoải mái, hoà nhập cho cả nhà chủ và đoàn khách. Quanh bếp lửa trong nhà sàn hoặc ở ngoài sân, HDV tạo ra được một cuộc vui nho nhỏ để dân bản và đoàn khách cùng vui chung. Tiếng khèn, tiếng sáo, điệu múa hoà cùng tiếng hát của cả khách và chủ sẽ để lại ấn tượng khó quên cho chủ và khách. Nếu ngủ đêm tại bản, HDV cũng phải tạo được một cuộc trò chuyện chân tình giữa chủ nhà và đoàn khách giúp du khách, mở rộng sự hiểu biết về phong tục tập quán và đời sống văn hoá của dân bản.

Để thuận lợi trong việc bố trí đoàn khách nghỉ lưu trú tại một bản người dân tộc, HDV cần có sự liên hệ trực tiếp với chính quyền địa phương để được sự giúp đỡ tối đa. HDV cần hướng dẫn đoàn khách chào hỏi mọi người trong bản, trước hết là đối với các già làng, người cao tuổi và tỏ thiện chí thân ái, cởi mở với mọi người. Nếu có điều kiện, HDV nên học nói được vài câu xã giao chào hỏi bằng tiếng của đồng bào dân tộc để giúp đoàn khách dễ hoà nhập. Tới thăm một gia đình người dân tộc, mọi việc đều phải tuân theo sự chỉ dẫn của chủ nhà. Đồng bào dân tộc ít người rất khắt khe với những phong tục tập quán của họ, chỉ một sự sơ xuất nhỏ làm họ không hài lòng có thể sẽ trở thành một trở ngại lớn cho sự hoà nhập của đoàn khách với dân bản.

Gặp trường hợp trong bản đang có công việc tế lễ theo phong tục riêng, HDV phải hướng dẫn đoàn khách hết sức tôn trọng. Nếu ngoài bản có những dấu hiệu biểu thị cấm vào thì phải đưa khách tới bản khác. Đồng bào người dân tộc không muốn những phong tục tập quán của họ bị vi phạm.

Những điều HDV đã hứa với đồng bào dân tộc nơi đoàn khách tới thăm phải được thực hiện nghiêm túc. Việc thất hứa sẽ có ảnh hưởng rất xấu đối với đoàn khách sau, bản thân HDV sẽ bị từ chối hợp tác khi dẫn đoàn khách lên thăm bản. Đồng bào người dân tộc rất chân thật và luôn luôn tôn trọng lời hứa.

Nếu đoàn khách được dân bản mời thưởng thức những món ăn do họ tự chế biến, HDV động viên mọi thành viên cùng thưởng thức, đồng thời HDV là người tham gia đầu tiên để giúp đoàn khách tự tin, thoải mái cùng tham gia. Cử chỉ đó sẽ làm bà con dân bản coi đoàn khách như người thân của họ.

Nếu đoàn khách được dân bản cho xem những vật tế thờ, HDV nhắc nhở đoàn khách hãy tỏ thái độ trân trọng phong tục tín ngưỡng của dân bản một cách chân thành. Đồng bào các dân tộc ít người luôn sống chân thật tốt bụng, có phong tục tập quán riêng và rất thiêng liêng. Khi đưa khách tới tham quan các bản người dân tộc, HDV phải rất thận trọng, chỉ dẫn du khách chu đáo để chuyến đi thành công.

3. XỬ LÝ TÌNH HUỐNG PHÁT SINH KHI KHÁCH LƯU TRÚ VÀ ĂN UỐNG TẠI KHÁCH SẠN, NHÀ HÀNG

3.1. Tình huống tại nơi lưu trú

a. Tình huống 1: Đoàn khách của bạn tới khách sạn vào ban sáng, sớm hơn so với chương trình (2h của ngày mới được nhận phòng vào khách sạn), việc này xảy ra đối với khách đi tàu hoả Nam - Bắc khi tới Hà Nội hoặc thành phố Hồ Chí Minh. Hướng dẫn viên phải làm gì đối với tình huống đó?

Đáp án

- Sau khi ra tới sân bay hoặc sân ga hướng dẫn viên nắm được giờ giấc của đoàn khách đến, hướng dẫn viên cần nhanh chóng liên hệ với lễ tân khách sạn, đề nghị họ cho khách check in sớm nếu có thể.

- Nếu không check in được toàn bộ phòng, có thể đề nghị khách sạn dành cho 2 - 3 phòng (1 phòng cho nam và một phòng cho nữ) để khách có thể tắm rửa sau chuyến đi dài mệt mỏi.

- Có thể đưa khách đi thăm quan, mua sắm tại vùng đó đến giờ về làm thủ tục check in cho khách.

- Khách quá mệt mỏi, không muốn đi thăm quan, mua sắm, hướng dẫn viên nên để khách ngồi nghỉ ngơi tại tiền sảnh khách sạn, hướng dẫn viên luôn phải có mặt cạnh khách để động viên họ đợi tới giờ nhận phòng.

b. Tình huống 2: Sau khi nhận phòng, khách không hài lòng với phòng vừa nhận đòi đổi phòng khác, là hướng dẫn viên bạn phải làm gì?

Đáp án

- Trước tiên hướng dẫn viên cần hỏi rõ lý do họ muốn đổi phòng.

- Nếu khách cảm thấy chất lượng của phòng ở không đáp ứng được yêu cầu của mình. Lúc này hướng dẫn viên cần khéo léo giải thích cho khách hiểu là loại phòng khách nhận đã được đặt theo giá chương trình mà khách mua. Nên thuyết phục khách ở lại phòng.

- Nếu khách vẫn muốn đổi phòng có chất lượng cao hơn. Hướng dẫn viên nên giúp họ toại nguyện, chi phí chênh lệch sẽ do khách trả.

- Trường hợp khách phàn nàn về phòng chưa được chuẩn bị chu đáo như chưa làm vệ sinh, thiếu màn che cửa, vô tuyến hỏng.

- Hướng dẫn viên cần thông báo cho lễ tân khách sạn. Nếu khách sạn còn phòng trống nên đổi phòng cho khách. Nếu không còn phòng, khách sạn cần mau chóng vệ sinh, sửa chữa phòng đáp ứng được yêu cầu của khách.

- Hướng dẫn viên nên động viên và thuyết phục khách cố gắng chờ đợi vì đây là sơ xuất ngoài ý muốn.

c. Tình huống 3: Việc kéo dài thời gian lưu trú dự kiến

- Hướng dẫn viên cần phải làm việc với khách sạn để đăng ký bổ sung.

- Hướng dẫn viên cũng phải làm rõ với đoàn khách hoặc cá nhân muốn lưu trú lâu hơn về việc thanh toán và giá cả cho mỗi đêm kéo dài thêm.

- Hướng dẫn viên cần lưu ý đến những quy định của khách sạn cho việc kéo dài vì việc kéo dài này có thể ảnh hưởng đến kế hoạch của khách sạn do đã nhận đặt chỗ với khách khác.

d. Tình huống 4: Khách để quên tài sản ở khách sạn

- Liên lạc ngay với khách sạn để thông báo và yêu cầu khách sạn xác nhận.

- Cho xe quay lại khách sạn để khách nhận đồ nếu xe khởi hành chưa lâu và thời gian vẫn cho phép.

- Thông báo với điều hành để bố trí người đến khách sạn làm thủ tục nhận đồ cho khách và mang ra sân bay cho khách.

- Lấy ủy quyền và địa chỉ của khách để gửi đồ cho khách nếu thời gian cho việc thực hiện 1 trong 2 cách trên không đáp ứng được.

e. Tình huống thứ 5: Hỏa hoạn trong khách sạn

- Lưu ý khách không mang vật dụng dễ cháy vào trong phòng.

- Hướng dẫn khách cẩn thận sơ đồ thoát hiểm của khách sạn, hướng dẫn cho khách những quy trình mà họ cần làm khi có hỏa hoạn xảy ra.

- Khi có sự cố cháy xảy ra, hướng dẫn viên nhanh chóng báo cho các cơ quan có trách nhiệm, trưởng đoàn và tất cả các thành viên trong đoàn.

- Tuyệt đối tuân theo sự hướng dẫn của các nhân viên khách sạn, trong trường hợp cấp bách phải báo cho khách tự cấp cứu.

- Một số lưu ý:

+ Không được sử dụng thang máy khi có hỏa hoạn

+ Phải chú ý phòng khói độc do cháy các vật liệu gây ra. Cách tốt nhất trong hoàn cảnh ở khách sạn là dùng khăn mặt, khăn tắm, vỏ gối đã được làm ướt để che mặt.

+ Phải kiểm tra cửa trước khi mở để tránh việc lửa sẽ ồa vào bất ngờ và gây nguy hiểm.

+ Báo hiệu cho những người cứu hỏa biết vị trí hiện tại của mình đang ở nếu không thể tự ra ngoài được bằng cách lấy khăn trắng (khăn tắm, vỏ gối...) vẩy qua cửa sổ.

3.2 Tình huống tại nơi ăn uống

a. Tình huống 1: Đoàn khách không muốn ăn trong khách sạn, họ đề nghị bạn chọn nơi ăn và đặt ăn cho đoàn tại nhà hàng bên ngoài khách sạn. Bạn xử lý ra sao?

Đáp án

- Khi hướng dẫn viên thông báo cho lễ tân huỷ bữa ăn của đoàn. Nhưng không huỷ được vì nhà bếp đã chuẩn bị bữa ăn cho đoàn, lúc này hướng dẫn viên cần thông báo lại tình hình cho khách và chắc chắn đoàn sẽ phải ở lại dùng bữa trong khách sạn.

- Nếu hướng dẫn viên thông báo huỷ bữa ăn được chấp thuận. Công việc chọn và đặt ăn sẽ được tiến hành như sau:

+ Kết hợp với trưởng đoàn để tiến hành đặt ăn cho khách. Hướng dẫn viên không nên đặt ở nhà hàng theo ý riêng của bạn, cùng với trưởng đoàn hỏi chế độ ăn của khách, giá cả, cách phục vụ của nhà hàng, đồ uống kèm theo ra sao?

+ Sau đó tiến hành đặt ăn cho khách. Nếu đó là nhà hàng quen, hướng dẫn viên chỉ cần gọi điện để đặt. Nếu nhà hàng không quen, hướng dẫn viên cần đến tận nơi để xem xét và đặt ăn theo yêu cầu của khách.

Lưu ý: Hướng dẫn viên cần chú ý đến thời gian đặt ăn để lựa chọn nhà hàng (như ăn tối chọn nhà hàng rộng, thoáng, khách du lịch có thể ngồi lâu để vừa ăn uống vừa thư giãn). Sau khi đặt ăn, hướng dẫn viên sẽ thông báo lại cho khách du lịch về địa điểm, giờ giấc, món ăn, giá cả.

+ Khi đưa khách tới nhà hàng, hướng dẫn viên cần vào trước, xem bàn ăn sắp xếp cho khách đã chu đáo hay chưa, ghế có đủ cho khách ngồi không? Nếu mọi việc đã được chuẩn bị chu đáo, hướng dẫn viên mời khách vào bàn, để khách tự chọn chỗ ngồi, tránh ghép khách. Sau đó mời nhân viên nhà hàng phục vụ. Đầu bữa ăn, hướng

dẫn viên cần hỏi thăm khách và nếu có món ăn lạ nên hướng dẫn cách ăn cho khách. Đó là cử chỉ lịch sự và quan tâm tới khách.

b. Tình huống 2: Khách bị dị ứng hoặc ngộ độc thức ăn

- *Trường hợp xảy ra ngay trong bữa ăn:*

+ Đề nghị tất cả các thành viên trong đoàn ngừng ngay bữa ăn

+ Đề nghị nhân viên nhà hàng liên hệ với bác sĩ hoặc xe cứu thương để khám chữa cho người bị nạn.

+ Trong thời gian chờ bác sĩ, hướng dẫn viên cần tranh thủ những khách trong nhà hàng xem có ai là bác sĩ, y tá để tìm kiếm sự hỗ trợ hoặc thực hiện sơ cứu (tìm cách để nạn nhân có thể nôn được các thức ăn ra ngoài, đưa nạn nhân đến khu vực thoáng mát, cho uống nhiều nước để giảm độc tố)

+ Khi nạn nhân được điều trị bởi bác sĩ, hướng dẫn viên cần tập trung vào việc trấn an tinh thần của đoàn khách để họ khỏi hoang mang lo sợ.

+ Đề nghị khách sạn làm rõ nguyên nhân của vấn đề và tổ chức phục vụ bữa ăn bổ sung

+ Thông báo cho điều hành để tìm sự hỗ trợ giải quyết các phần việc tiếp theo.

- *Trường hợp xảy ra sau bữa ăn:*

+ Tìm cách để khách có được sự chăm sóc của bác sĩ nhanh nhất.

+ Trong thời gian chờ đợi bác sĩ, thực hiện sơ cứu như trường hợp trên.

+ Tham khảo ý kiến bác sĩ về việc ngăn chặn, phòng ngừa sự việc tương tự đối với các thành viên khác và phải hết sức lưu ý đến họ.

+ Đề nghị khách sạn tìm hiểu làm rõ nguyên nhân.

+ Thông báo với điều hành để hỗ trợ trong các công việc phải xử lý tiếp theo.

B. CÂU HỎI VÀ BÀI TẬP THỰC HÀNH

Câu 1. Em hãy trình bày các nguyên tắc xử lý tình huống?

Câu 2. Thực hành đóng vai xử lý các tình huống sau:

- Tình huống trong quá trình tham quan:

+ Khách bị say nắng

+ Khách bị mất tài sản

+ Khách từ chối vào điểm tham quan

+ Khách bị lạc

- Tình huống trong quá trình lưu trú:
- + Khách phàn nàn về chất lượng phòng
- + Khách muốn đổi phòng

C. GHI NHỚ

Trong quá trình tổ chức thực hiện chương trình du lịch có thể xảy ra rất nhiều tình huống khác nhau: tình huống trong quá trình đón khách; lưu trú; ăn uống; tình huống tại điểm tham quan; tình huống trong quá trình mua sắm, giải trí; tình huống trên đường đi... đòi hỏi Hướng dẫn viên cần phải nhanh chóng nắm bắt tình huống và có phương án xử lý kịp thời, hợp lý, đảm bảo quyền lợi của khách và quyền lợi của công ty.

HƯỚNG DẪN GIẢNG DẠY MÔ ĐUN

I. Vị trí, tính chất của mô đun:

- *Vị trí:* Hướng dẫn suốt tuyến là mô đun chuyên môn nghề, là mô đun bắt buộc, được giảng dạy độc lập trong chương trình đào tạo trình độ cao đẳng và trung cấp nghề Hướng dẫn du lịch.

- *Tính chất:* Đây là mô đun tích hợp, được giảng dạy tại phòng học tích hợp có đầy đủ trang thiết bị dạy học. Mô đun trang bị cho người học những kiến thức và kỹ năng cơ bản về hướng dẫn du lịch.

II. Mục tiêu của mô đun:

1. Kiến thức

- Trình bày được trách nhiệm, đặc điểm, vai trò và những yêu cầu cơ bản của một hướng dẫn viên suốt tuyến

- Liệt kê được những yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động hướng dẫn suốt tuyến.

- Trình bày được những công việc có liên quan đến hoạt động hướng dẫn suốt tuyến;

- Nêu được các công việc cần phải chuẩn bị cho hoạt động hướng dẫn suốt tuyến.

- Mô tả được các kỹ năng cần thiết cho hoạt động hướng dẫn suốt tuyến.

- Mô tả được những nhiệm vụ, yêu cầu của hoạt náo viên;

- Phân biệt được đối tượng khán giả hoạt náo và các loại hoạt náo;

- Liệt kê được các loại hình phục vụ hướng dẫn, phạm vi và những hoạt động chủ yếu của hướng dẫn du lịch

2. Kỹ năng

- Xây dựng được chương trình hoạt náo: trên phương tiện vận chuyển, ngoài trời, trong nhà.

- Thực hiện được các trò chơi phù hợp với từng loại hoạt náo.

- Phân tích và đánh giá được sự ảnh hưởng của các yếu tố đến hoạt động hướng dẫn

- Viết được bài thuyết minh;

- Xây dựng được các lộ trình theo yêu cầu của bài học

- Xử lý được những tình huống thường gặp trong công tác hướng dẫn du lịch.

3. Năng lực tự chủ và trách nhiệm

- Có ý thức trách nhiệm trong học tập, đảm bảo an toàn khi thực hành trên xe và tại các điểm du lịch;
- Có thái độ làm việc chuyên nghiệp;
- Có ý thức tự học, tự nghiên cứu, tinh thần hợp tác trong làm việc nhóm;
- Nhận thức được các yêu cầu của nghề nghiệp đối với bản thân, từ đó nâng cao ý thức học tập, trau dồi kiến thức và chuyên môn nghề nghiệp.

III. Tài liệu tham khảo

- [1]. Đinh Trung Kiên (2008), *Nghệp vụ hướng dẫn du lịch*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [2]. Tiêu chuẩn nghề quốc gia Hướng dẫn du lịch (2014), Bộ Văn hóa – Thể Thao và Du lịch.
- [3]. Nguyễn Văn Đình, Phạm Hồng Chương (2000), *Giáo trình hướng dẫn du lịch*, NXB Thống kê
- [4]. Chương trình phát triển năng lực du lịch có trách nhiệm với Môi trường và xã hội – Tiêu chuẩn VTOS (2013), *Nghệp vụ Hướng dẫn du lịch*, Tổng cục Du lịch Việt Nam.
- [5]. Tiêu chuẩn kỹ năng nghề du lịch Việt Nam (2009), *Nghệp vụ Hướng dẫn du lịch*, Dự án phát triển nguồn nhân lực Du lịch Việt Nam.